

RAKENNUSHISTORIANSELVITYS

KARIS-BILLNÄS SAMSKOLA—KATARINASKOLAN

ARKKITEHTITOIMISTO KRISTINA KARLSSON 11.4.2019

Sisällysluettelo

Johdanto	3
1. PERUSTIETOJA	4
1.1 Sijainti ja tontti	4
2. RAKENTAMISEN TAUSTA	6
2.1 Koulurakentaminen 1940- ja 1950-luvuilla	6
2.2 Arkkitehti Hilding Ekelund	8
2.3 Ekelundin kouluja ja oppilaitoksia	9
2.4 Koulutontti ja asemakaavoitus	10
2.5 Karis Billnäs samskola, alkuvaiheet ja ensimmäiset koulurakennukset	14
3. KOULURAKENNUKSEN SUUNNITTELU, TOTEUTUS JA MUUTOSVAIHEET	18
3.1 Luonnos-suunnitelmat 1942	18
3.2 Pääpiirustukset ja toteutus 1942-1943	20
3.3 Laajennus 1958	25
3.4 Muutokset 1978	30
3.5 Laajennus ja muutokset 1992	32
4. NYKYTILANNE	36
4.1 Liittyminen ympäristöön	37
4.2 Piha-alue	38
4.3 1943 valmistunut osa, julkisivut	37
4.4 Vuoden 1958 laajennus, julkisivut	42
4.5 Vuoden 1992 laajennus, julkisivut	44
4.6 Sisätilat	45
5. ARVOT JA SUOJELUSITUKSET	62
5.1 Vaalittavat ominaispiirteet	62
5.2 Valtakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö	63
5.3 Muut inventoinnit ja suojelupäätökset	63
5.4 Arvot	64
5.5 Suojelusuositukset	64
Lähteet	65

JOHDANTO

Karis– Billnäs samskola—Katarinaskolan, rakennushistoriaselvitys

Karjaan keskustassa sijaitsevaa Katarinaskolanin koulurakennusta koskeva rakennushistoriaselvitys on laadittu Raaseporin kaupungin tilaamana konsulttityönä alkuvuoden 2019 aikana. Tilaajan edustajana on toiminut kaavoitusinsinööri Leena Kankaanpää. Selvityksen on laatinut Arkkitehti-toimisto Kristina Karlsson/ arkkitehti Kristina Karlsson. Työhön on lisäksi alikonsulttina osallistunut Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy.

Selvityksen kohteena on vuonna 1943 valmistunut ja myöhemmin useaan otteeseen laajennettu Karis– Billnäs samskola joka nykyään kulkee nimellä Katarinaskolan. Rakennuksen, ja siihen 1957-1958 tehdyn laajennuksen on suunnitellut arkkitehti Hilding Ekelund. Vuonna 1978 tehdyn peruskorjauksen ja muutoksen, sekä vuonna 1992 valmistuneen laajennuksen suunnittelusta on vastannut Hilding Ekelundin toimistossa aiemmin työskennellyt arkkitehti Lars Rejström.

Ekelundin omaleimainen ja korkeatasoinen arkkitehtuuri Karjaalla liittyy sotien jälkeiseen julkisten palveluiden rakentamiseen maamme kaupungeissa ja kauppaloissa. Ekelundin vaikutus Karjaan kaupunkikuvaan on ollut huomattava; asemakaavojen laatimisen ohella hän suunnitteli useimmat Karjaan 1940-60-lukujen kunnalliset ja kirkolliset rakennukset.

Karis-Billnäs samskola on Ekelundin ensimmäinen Karjaalle toteutunut koulusuunnitelma. Sen rappauspintainen satulakatteinen hahmo on porrasteinen ja koostuu kaksi- ja kolmikerroksisista, kulmittain toisiinsa liittyvistä siivistä.

Koulu sijoittuu rinnetontille Karjaan keskustaan Bulevardin varteen. Rakennus pihapiireineen on osa Bulevardin varteen keskitettyjen julkisten rakennusten ja puistojen ryhmää. Kokonaisuuteen liittyy lisäksi liittyy mm Ekelundin suunnittelema Kauppalantalo ja terveystakeskus.

Koulu on osa valtakunnallisesti arvokasta kulttuuriympäristöä ”Hilding Ekelundin arkkitehtuuri Karjaalla” (RKY). Rakennusta ei ole sisällytetty Uudenmaan kulttuuriympäristöt ”Missä maat on mainioimmat” (2016) luetteloon. Rakennukselle ei ole osoitettu vuonna 2000 hyväksytyssä, voimassa olevassa asemakaavassa tai 1999 vahvistetussa osayleiskaavassa suojelumerkintää.

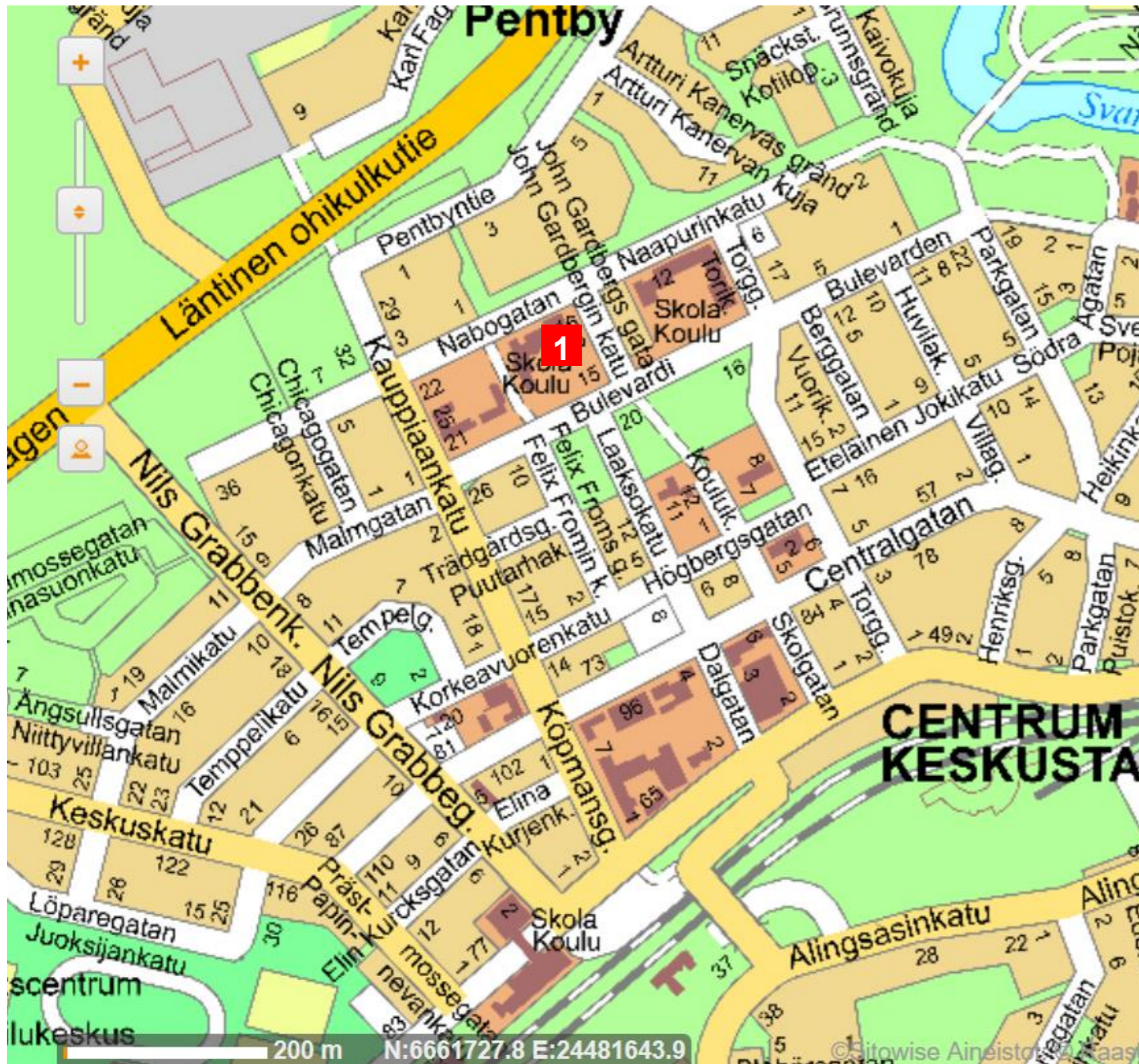
Selvitys on ns. suppea rakennushistoriaselvitys jonka tarkoituksena on antaa riittävät lähtökohdat kohteen arvojen huomioon ottamiseksi asemakaavoituksessa. Korjaus- ja muutossuunnittelua varten tulee laatia tarkempi inventointi, jossa selvitetään mm. alkuperäiset yksityiskohdat, värisävyt, rakennusosien säilyneisyys jne.

Selvityksessä käsitellään kohteen alkuperäisiä suunnitteluperusteita, rakennus- ja muutoshistoriaa, erityispiirteitä ja erityisiä arvoja sekä suhdetta aikakauden muuhun rakentamiseen. Lisäksi tarkastellaan rakennuksen suhdetta ympäristöön ja annetaan suositukset kohteen asemakaavalliseen suojeluun.

Kristina Karlsson, arkkitehti Safa.

1. PERUSTIETOJA

1.1 Sijainti ja tontti

Selvityksen kohteena oleva koulurakennus (1) sijoittuu Karjaan keskusta ja on osa Bulevardin varteen ryhmitettyjen julkisten rakennusten ja puistojen sarjaa.

Koulutontti rajautuu etelässä Bulevardiin. Katukuvaan tuo vehreyttä sen kaakkoispuoliset luonteeltaan vaihtelevat puistoalueet sekä koillispuolella säilynyt istutettu entinen puistovyöhyke. Koulun eteläpuolella on rakennettu ja puurivein rajattu leikkipuisto kun taas kaakossa Kauppalantalons edustalla on laaja avoin maisemapuisto.

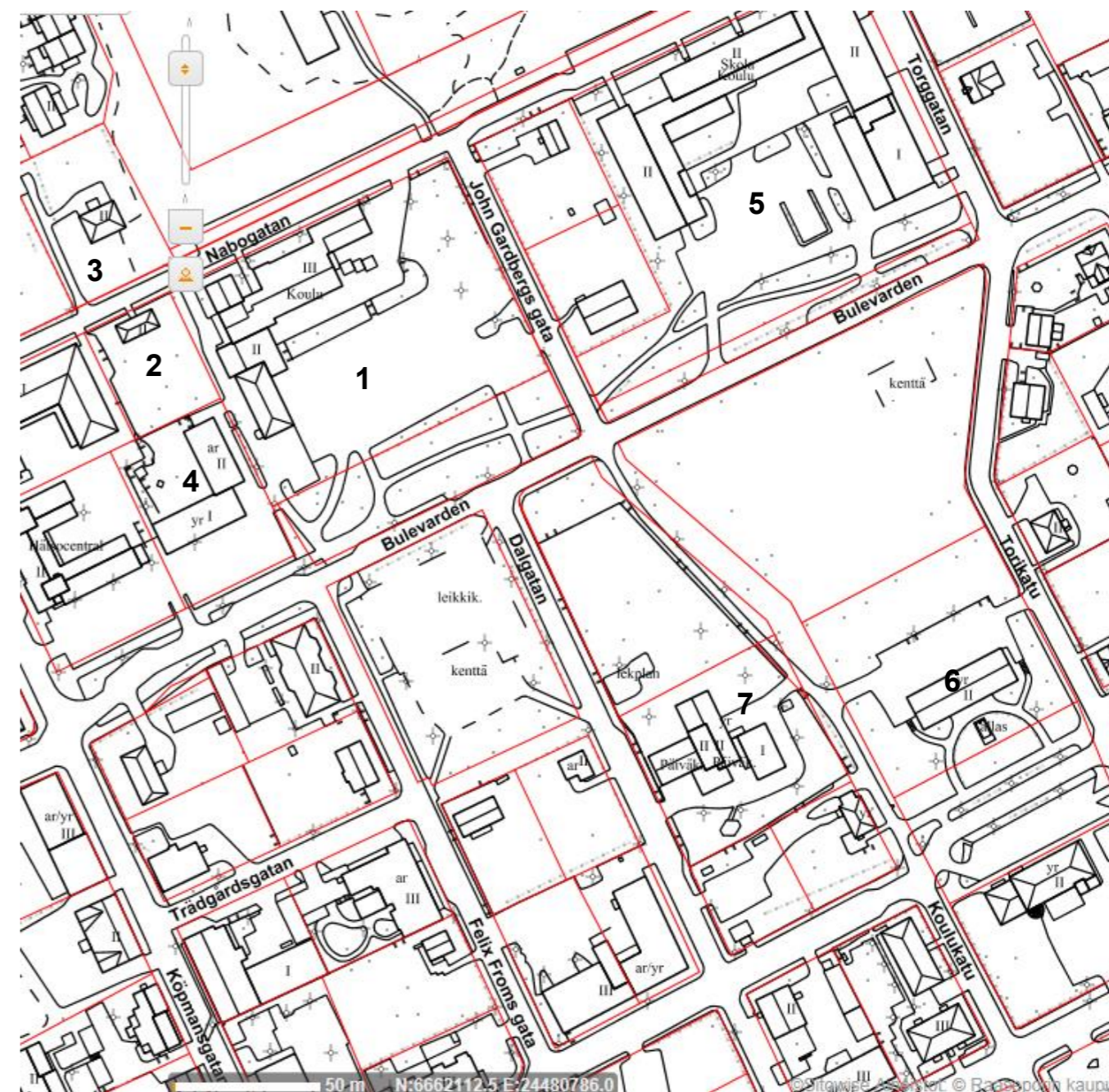
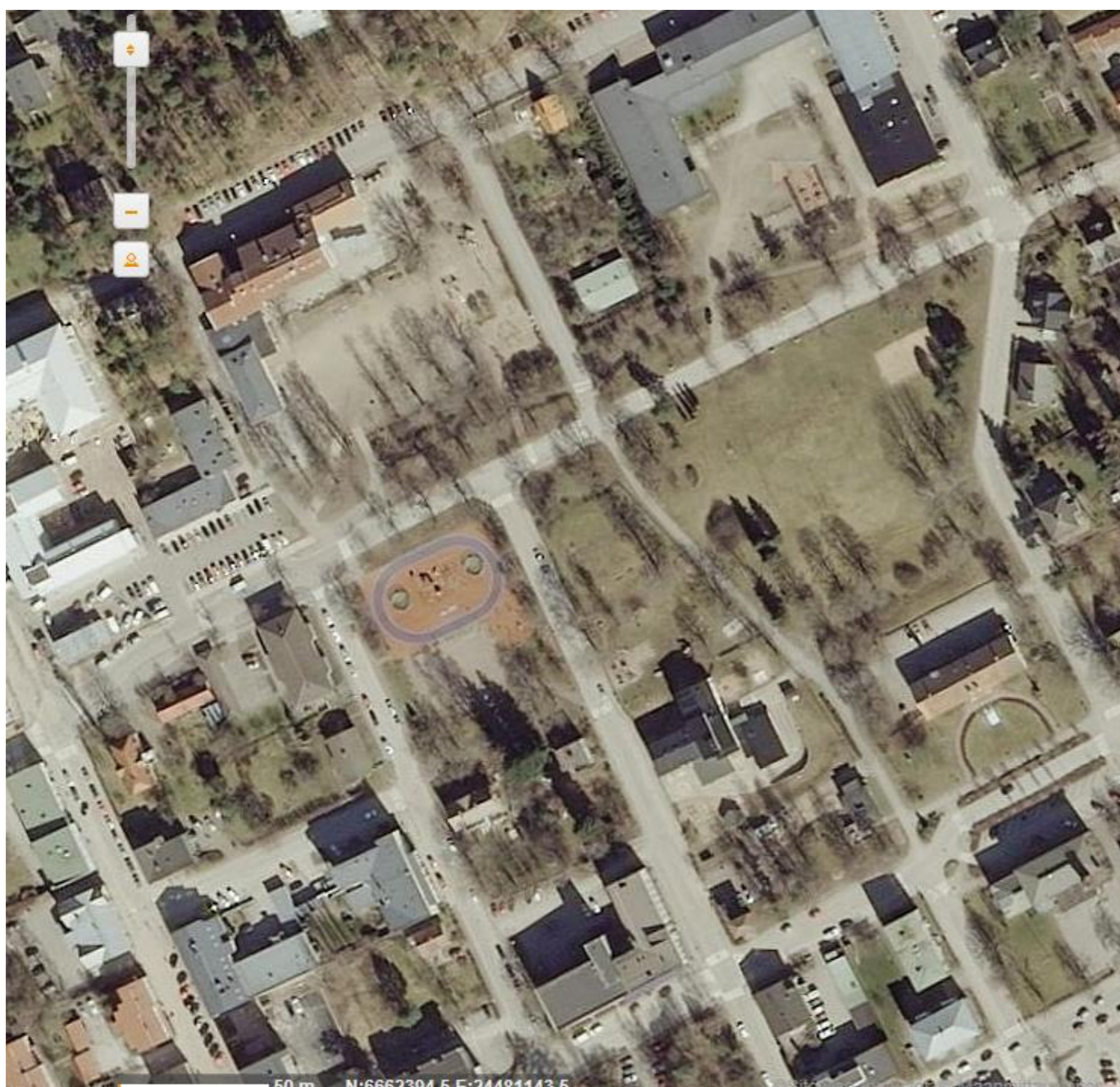
Tontti rajautuu pohjoisessa Naapurinkatuun joka aiemmin muodosti rajan Pohjan ja Karjaan välillä.

Koulutontti sijoittuu luoteeseen nousevaan ja koulun edustalla porrastettuun rinnemaastoon. Tasoero Bulevardin ja Naapurinkadun välillä on hieman yli viisi metriä.

Osoite	Bulevardi 15
Kiinteistötunnus	051-0026-0004
Kiinteistön pinta-ala	8351 k-m ²

Koulurakennus	
Valmistumisvuosi	30.11. 1941

Kuva ylhäällä vasemmalla; ilmakuva alueesta. Raaseporin karttapalvelu.

Kuva ylhäällä oikealla; ote kantakartasta, kiinteistörajat on esitetty punaisella. Raaseporin karttapalvelu. Koulun(1) länsipuolella Naapurinkadun varressa on koulun entisen rehtorin asuintalo, Gardbergin talo(2), joka nykyään on Pro Gardberg center yhdistyksen omistuksessa. Naapurinkadun pohjoispuolelle on kaksikerroksinen rapattu funkishenkkinen rakennusmestari H.B Törnqvistin suunnittelema 1938 valmistunut asuinrakennus (3). Koulun lounaispuolella Bulevarden varressa on Ekelundin ja Klas Alanderin suunnittelema, 1965 valmistunut terveyskeskus(4). Koulutontin itäpuolella John Gardbergin kadun varressa on kaksi pientalotonttia ja tästä itään Bulevarden varressa 1950-luvulla rakennettu ja myöhemmin laajennettu Karis –Billnäs gymnasium(5). Bulevarden eteläpuolella, puistoalueen erottamana on Hilding Ekelundin suunnittelema koulun kanssa samanaikaisesti valmistunut Kauppalantalo(6) sekä Lastentarha (7).

Kuvat alhaalla; vasemmalla terveyskeskus ja oikealla klassistisia piirteitä omaava Gardbergin talo.

2. RAKENTAMISEN TAUSTA

2.1 Koulurakentaminen 1940- ja 1950-luvuilla

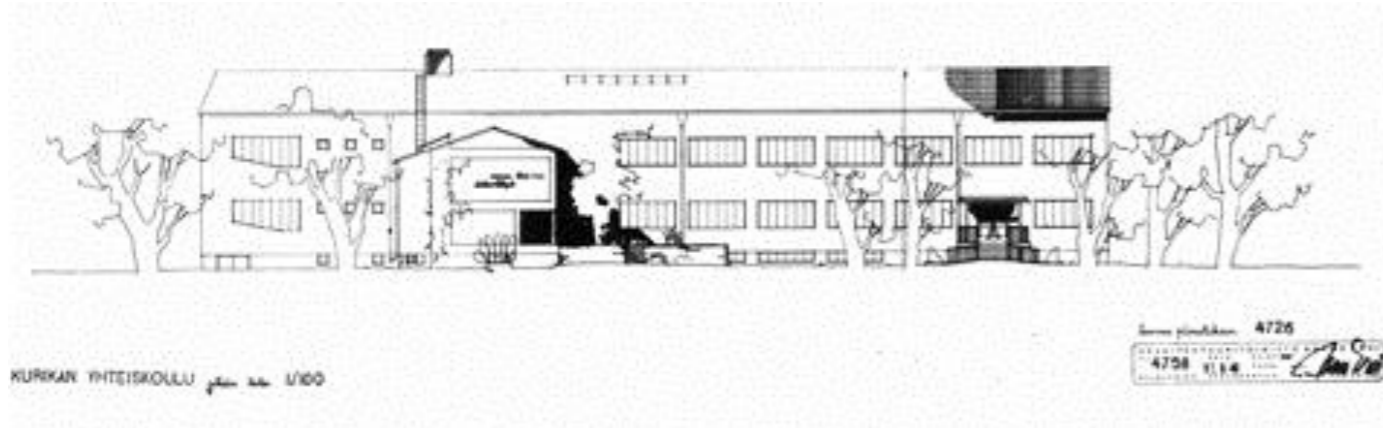
Karis Billnäs samskolanin keskeiset rakennusvaiheet sijoittuvat 1940- ja 1950-luvuille. Selvityksen taustaksi on siksi aiheellista alkuun tarkastella aikakauden koulurakentamista ohjanneita tekijöitä sekä niiden vaikutuksia kouluarkkitehtuuriin.

Arkkitehtuurimuseon julkaisema Jorma Järven arkkitehdintyötä käsittelevä artikkeli kiteyttää 1940- ja 1950-luvuilla uudistuvan kouluarkkitehtuurin taustoja seuraavasti; ”Sodanjälkeiset vuosikymmenet merkitsivät Suomelle valtavaa murrosta. Maata jälleen- ja uudisrakennettiin sekä fyysisesti että henkisesti. Uudistukset koskivat myös koululaitosta, jota ravisteltiin etenkin 1950-luvun aikana. Fyysisen paineen muodostivat suuret ikäluokat, jotka saavuttivat oppivelvollisuusiän 1950-luvun alussa. Säännöstelystä ja sotakorvauksistaan juuri ja juuri selvinnyt Suomi joutui rakentamaan ennätysmäärän uusia kouluja järjestääkseen tilat uusille oppilasmassoille. Koulut olivatkin sodan jälkeen selvästi eniten rakennettu julkinen rakennustyyppe Suomessa.”

”Sotien jälkeen pienet puiset tyypikoulut valtasivat maaseudun. Kaupunkeihin ja taajamiin syntyi puolestaan suomalaisen koulutalon juureva perusmalli, monikerroksinen, satulakattoinen rakennus. Talo seisoi yleensä pihan tai urheilukentän laidalla. Luokkahuoneet olivat yhdessä ja voimistelusalit toisessa siivessä. Järjestely juonsi juurensa edellisen vuosikymmenen tilaratkaisuista. Funktionalismille tyypillisiä pelkistettyjä muotoja pehmenettiin materiaalirunsaudella ja suorakulmaisuudesta poikkeavilla yksityiskohdilla. Ulkoseinissä sileäksi rapatun pinnan tilalle tuli punatiili tai useiden materiaalien yhdistelmä.”

(http://www.mfa.fi/koulurakentaminen_1940)

1940-luku toi mukanaan myös hallinnollisia muutoksia. Vuonna 1946 hyväksyttiin ehdotus, jonka mukaan oppikoulujen viisiluokkaiset keskikoulut muutettiin kunnallisiksi. Kunnat ryhtyivät vuodesta 1948 lähtien tarjoamaan kansakoulujen oppilaille myös ilmaista kouluruokaa. Sotien aiheuttama materiaali- ja ruokapula näkyi muun muassa siinä, että koulujen yhteyteen saatettiin raivata opettajille omat kasvimaat ja oppilaille rakennettiin perinteiset ulkokäymälät.

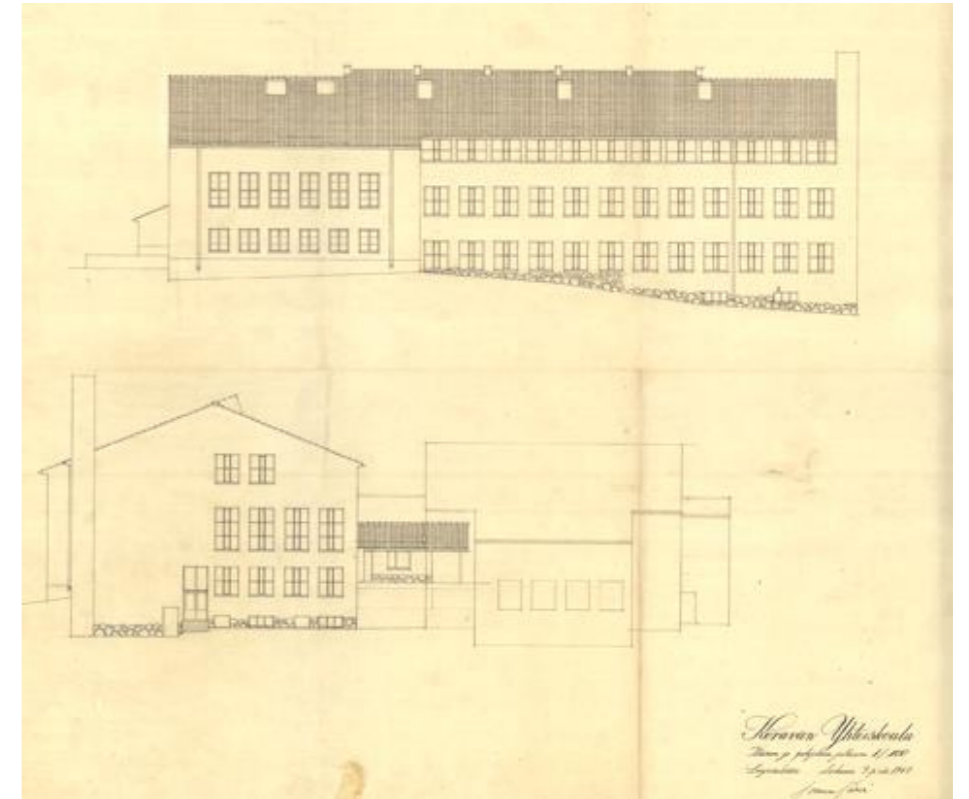
Aarne Ervi: Kurikan yhteiskoulu 1948–49/MF

Vuosina 1950-54 tiukennettiin kansakoulujen rakentamismahdollisuuksia ja -normeja, samalla aikaisemmat mallipiirustukset menettivät merkitystään. Koulurakennusten tilaratkaisujen tyypillisiä piirteitä olivat nyt useampikerroksisuus, eri tilojen eriyttäminen omiin siipiinsä sekä oppikouluista tuttu keskushallien ja sivukäytävien käyttö. Julkisivuissa yleistyivät rapatut tiilipinnat ja nauhamaiset ikkunarivit. Satulakattojen lisäksi esiintyi myös pulpettikattoja. Erityistä huomiota kiinnitettiin myös oppilasasuntoloihin ja opettajien asumiseen.

1950-luvun uusia tilaratkaisuja edustivat hallikoulu ja ns. solukoulu. Jälkimmäisessä tyypissä rakennus jakautuu itsenäisiin, muutamille opetusryhmille varattuihin kokonaisuuksiin, joihin saattaa olla oma sisäänkäynti suoraan ulkoa. Solukoulutyyppe yleistyivät 1960-luvulla. Makkosen mukaan pääkaupunkiseudun varhaisimpia, soluperiaatteeseen perustuvia koulurakennuksia on Jorma Järven suunnittelema Pakilan ala-asteen koulu (1954), joka koostuu kahdesta selkeäpiirteisestä, harjakattoisesta osasta; luokkahuonesiivestä ja liikuntasalissa. (Makkonen 2004, 52-73)

1950-luvun kouluinteriöiden tunnusomaisia piirteitä ovat aula- ja käytävätilojen luonnonvaloa hyödyntävät tilaratkaisut, kestävät materiaalit ja harkitut yksityiskohdat, kuten puhtaaksimuuratut tiilipinnat, veistokselliset portaikot teräskäiteineen, puuviilupintaiset luokanovet, mosaiikkibetoniset lattiat ja porrasaskelmat.

1950-luvulla koulurakennukset alkoivat madaltua. Matalan koulun katsottiin olevan lähempänä lapsen mittakaavaa ja liittyvän hienovaraisemmin ympäristöönsä. Käytäviä laajennettiin ja niistä avattiin portaikkojen ja lasiseinien välityksellä näkymiä ulos ja muihin tiloihin. Luokkahuoneiden valaistusta kehitettiin paremmaksi. Tiloihin saatiin valoa kahdelta puolelta, kun käytävän puoleisille seinille tehtiin yläikkunat.

Arkkitehti Jorma Järven suunnittelema 1947 valmistunut Keravan yhteiskoulu /MFA

Arkkitehti Jorma Järven suunnittelema 1954 valmistunut Pakilan ala-aste. Kuva HKM 1965. Valokuvaaja Grünberg Constantin.

Henkisen ilmapiirin muutos näkyi muutoksina pedagogisissa ihanteissa ja yleensä suhtautumisessa lapsen kasvattamiseen. Aikaisempi ohjenuora "joka kuritta kasvaa, se kunniatta kuolee" alkoi menettää merkitystään. Koulua ei enää nähty kurinpitolaitoksena. Keskeiseksi tavoitteeksi nousi lapsen yksilöllisyyden ja tarpeiden arvostaminen sekä oikeanlainen motivointi. Kasvatus nähtiin lapsen persoonallisten tarpeiden virittämisenä ja tyydyttämisenä sillä tavoin, että hän sopeutuisi ympäristöönsä. Siksi olennaista oli tarjota lapselle mahdollisimman monipuolinen ja virikkeellinen ärsykeympäristö, joka rohkaisisi tätä sopeutumista. Tässä on kuitenkin syytä huomauttaa, että käytännön tasolla, luokkahuoneessa, kasvatusideologian muutos oli pitkään pelkkää sanahelinää. Vanha kuri-ideologia alkoi käytännössä murtua vasta peruskoulun myötä 1970-luvulla.

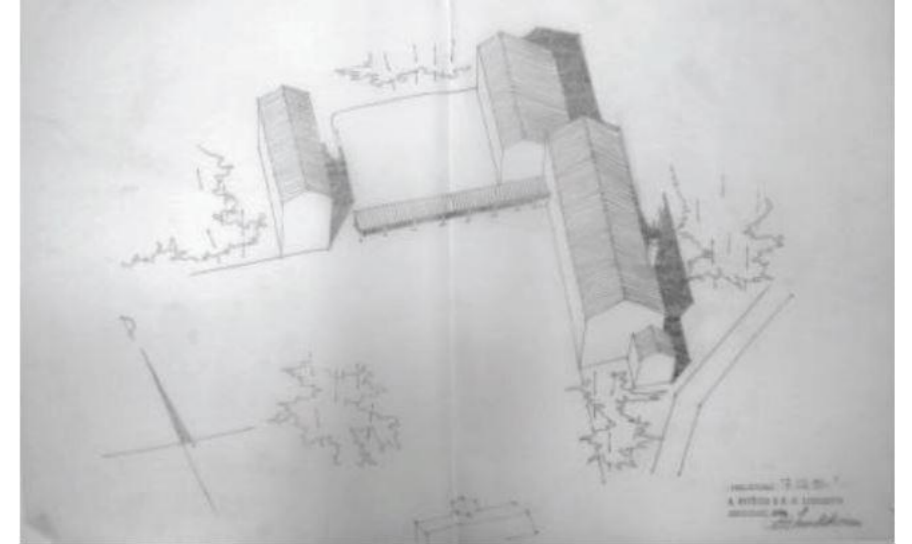
Vuonna 1958 tuli voimaan uusi kansakoululaki, joka yhdisti 6-vuotisen kansakoulun ja 2-vuotisen pakollisen jatkokoulun 8-vuotiseksi varsinaiseksi kansakouluksi. Paremman väen kouluina pidettyjä oppikouluja rakennettiin edelleen.

1950-luvulla uudistettiin koulujen opetusohjelmia ja toimintatapoja. Erikoisluokkien lisääntyessä syntyi uusia koulutyyppejä. Niin kutsutussa hallikoulussa oli toiminnat kokoava suuri keskusaula, jonka ympärille pienemmät tilat sijoituivat. Toinen uusi tyyppi oli solukoulu, jossa tilat jaettiin itsenäisiin, opintoryhmille varattuihin luokkahuoneisiin. Opettajien kateederit alkoivat madaltua ja hävisivät lopulta kokonaan 1960-luvulla. Julkisivumateriaalit muuttivat yhä vaihtelevimmiksi.

(http://www.mfa.fi/koulurakentaminen_1950)

Viljo Myyrinmaan suunnittelema Itä-Hakkilan kansakoulu, Vantaa, 1953.

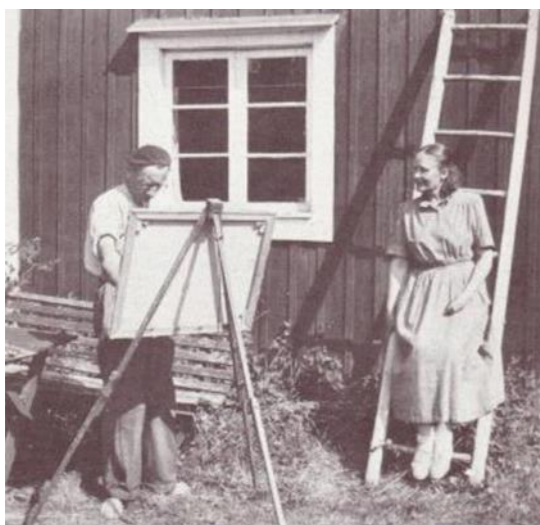
Jalmari Peltosen suunnittelema Jokirannan erityiskoulu, Vantaa, 1959. Kuva Esko-

Risto-Veikko Luukkosen vuonna 1951 laatima luonnos-suunnitelma (ylempi kuva) ja vuonna 1955 valmistunut Leppäkorven koulu, Vantaa.. Kuva Leppäkorven koulun kuva-arkisto.

Jalmari Peltosen suunnittelema Tuomelan ala-asteen laajennus Vantaa, 1957. Kuva Eskola 2002

Hilding Ekelund ja Eva Kuhlefelt. Kuva <https://undiaunaarquitecta3.wordpress.com>

Vuonna 1954 valmistunut Töölön gymnasium. Kuva Mona Schalin

Vuonna 1954 valmistunut Karamalmen koulu

Vuonna 1954 valmistunut Töölön kirkko 1929. Väinö Kannisto, HKM.

2.2 Arkkitehti Hilding Ekelund

18.11.1893, Kangasniemi - 30.1.1984, Helsinki

Ekelundin uraa on kuvailtu Arkkitehtuurimuseon esittelyssä seuraavasti;

”Georg Hilding Ekelund kirjoitti ylioppilaaksi 1911 ja valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta 1916. Valmistumisensa jälkeen hän työskenteli aluksi eri arkkitehtitoimistoissa, mm. Eliel Saarisen avustajana. Vuonna 1920 Ekelund siirtyi Tukholmaan Hakon Ahlbergin toimistoon, jossa hän piirsi mm. Göteborgin vuoden 1923 juhlanäyttelyn taideteollisuusosaston näyttelyrakennusta. Hän oli Ahlbergin toimistossa vuoden ja siirtyi sitten arkkitehti Ivar Tengbomin palvelukseen. Vuodesta 1926 lähtien Ekelundilla oli oma toimisto, ja vuosina 1941–49 hän toimi Helsingin kaupunginarkkitehtina.

Ekelund teki useita opintomatkoja Eurooppaan, ja hänen kontaktinsa Skandinavian maihin olivat kiinteät. Vuosina 1921–22 hän teki vaimonsa Eva Kuhlefelt-Ekelundin kanssa ensimmäisen Italian-matkansa, jonka aikana syntyneitä matkaluonnoksia julkaistiin 1923 Arkkitehti-lehdessä ja vuonna 2004 kirjana nimellä ”Italia la bella”. Hän oli erityisen kiinnostunut Italian nk. ”architettura minoresta” ja tutki rapatun seinän ja yksinkertaisen ikkuna-aukon suhdetta. Ekelundin opetustyö oli merkittävää, ja hän kirjoitti ahkerasti alan lehtiin.

Hän toimi Teknillisen korkeakoulun arkkitehtuurin lehtorina 1927–41 ja arkkitehtuurin professorina 1950–58. Hän avusti vakituisesti Arkkitehti-lehteä 1929–30 ja oli sen päätoimittaja vuosina 1931–34. Funktionalismin saavutettua valta-aseman vuoden 1930 vaiheilla oli Ekelund arkkitehtina ja teoreetikkona mukana. Uuden ajattelutavan edustajana hän käsitteli lehden palstoilla ajankohtaisia kysymyksiä ja esitteli uutta arkkitehtuurikirjallisuutta sekä kansainvälisiä tapahtumia. Hänen taustansa oli kuitenkin 1920-luvun klassismissa; harjoitteluvuodet ruotsalaisten arkkitehtien toimistoissa vaikuttivat hänen varhaisiin töihinsä. Tarkastelemalla Ekelundin tuotantoa kokonaisuudessaan saa sen vaikutelman, että hän etsi tyyliuuntien ulkopuolelta ikuista arkkitehtuuria, jonka esikuvana tuntuu olleen Välimeren rakennuskulttuuri. Ekelundin päätöitä ovat Helsingin Taidesali (yhdessä Jarl Eklundin kanssa), Töölön kirkko, Lutherkirkko, Helsingin velodromi, Suomen suurlähetystö Moskovassa ja Olympiakylä Käpylässä (yhdessä Martti Välikankaan kanssa).

Hän osallistui ahkerasti arkkitehtuurikilpailuihin ja sijoittui yleensä hyvin. Lukuisten arkkitehtuuriesseiden ohella hän julkaisi kirjoituksen ”Suomen rakennustaidetta” Suomen Arkkitehtiliiton samannimisessä julkaisussa (1932), kirjoituksen ”Uudenaikaiset rakennukset” teoksessa Keksintöjen kirja. Rakennustaide ja rakennustekniikka (1938), arkkitehtuuriosan teoksessa Art in Finland (1952) sekä osan ”Rakennustaide ja rakennustoiminta 1918–1947” Helsingin kaupungin historiassa (1962).

Hilding Ekelund seurasi kiinteästi arkkitehtuurin kehitystä, ja yhdessä arkkitehtipuolisonsa Eva Kuhlefelt-Ekelundin kanssa hän oli vakituinen vieras Arkkitehtuurimuseon (ent. Suomen rakennustaitteen museon) näyttelyissä. Käydessään hän usein toi nipun piirustuksia museon kokoelmiin, aina kuitenkin vähätellen niiden merkitystä. Ekelund oli mieluummin rakentaja-arkkitehti, joka näki piirustukset lähinnä rakentamisen apuvälineinä eikä niinkään taideteoksina. Ekelund-kokoelmassa ovat mm. Suomen Moskovan- suurlähetystön luonnokset, kilpailuehdotus ja lopulliset, toteutetut piirustukset. Suunnitelma muuttui melkoisesti linjakkaasta funkistalosta tavanomaisempaan suuntaan.

Funkiskauden töitä ovat myös velodromi ja soutustadion sekä Olympiakylä. Ekelund oli erityisen kiinnostunut asutosuunnittelusta, ja hänen asuintalojensa pohjapiirustukset ovat tarkoin tutkitut. Ekelund otti aikanaan osaa lehdistössä käytyyn terävään traditionalistien ja funktionalistien väliseen keskusteluun. Tämä vastakkainasettelu ilmeni selvästi myös arkkitehtuurikilpailuissa. Varsinaisena avantgardistina Ekelund esiintyi useissa 1930-luvun taitteen kirkkokilpailuissa, kun taistelu tradiksien ja funkiksien välillä oli kuumimmillaan. Niin kauan kun Ekelund oli mukana oli myös funkis voitolla ja päinvastoin. Museon kokoelmissa on useita esimerkkejä näistä jännittävistä kilpailuista, esim. Tehtaanpuiston kirkkokilpailusta, jossa toteutus lopulta meni Lars Sonckin tehtäväksi. (www.mfa.fi)

Ekelund ja Karjaa

Ekelundin keskeisintä toiminta-aluetta Helsingin ohella olivat Uudenmaan ruotsinkieliset rannikkopitäjät ja –kaupungit. Ekelundin vaikutus Karjaalla, sekä kaupunkisuunnittelijana että julkisten rakennusten suunnittelijana, muodostui erityisen merkittäväksi.

Kauppalanjohtaja Rudolf Erikssonin mukaan hänet ohjattiin ottamaan yhteyttä arkkitehti Hilding Ekelundiin kaupunkiliiton kokouksessa 1930-luvulla. Kauppalanjohtaja Eriksson oli kokouksen kuluessa tiedustellut, miten kauppa voisi ratkaista kunnallistekniikan laajentamisen professori Carolus Lindbergin tekemän, ylimitoitettun Karjaan asemakaavan perusteella. Ekelund osallistui samaan kokoukseen, ja niin syntyi kauppalan ja arkkitehdin välinen yhteys. Harva aavisti, että tämä johtaisi yhden maamme arkkitehtikunnan huippuihin kuuluvan henkilön elämänmittaiseen sitoutumiseen kauppalan kehittämiseksi. Ekelundista ja hänen vaimostaan Eva Kuhlefelt-Ekelundista tuli monen karjaalaisen, etenkin apteekkari Uno Nybergin, ja Rudolf Erikssonin läheinen ystävä. Myös rehtori John Gardberg kuului ystäväpiiriin. Kahdelle ensin mainitulle hän suunnitteli Villa Erikssonin ja apteekkirakennuksen siihen kuuluvine koteineen. Ekelund tuli näin lyhyen ajan kuluessa osallistumaan lähes samanaikaisesti Karjaan rakentamiseen monella rintamalla. Hän sai 1930-luvun lopulta 1940-luvun alkuun tehtäväkseen Lindbergin asemakaavan uudistamisen. Hän osallistui myös yhdyskunnan rakennusjärjestyksen kehittämiseen sekä suunnitteli yksityisiä ja julkisia rakennuksia. Tämän lisäksi lääninhallitus valitsi hänet kauppalan järjestäjäjäseneksi, jota tehtävää

2.3 Ekelundin kouluja ja oppilaitoksia

Ekelund tuli erityisesti tunnetuksi myös koulurakennusten suunnittelijana. Timo Tuomi on seuraavasti kuvaillut Ekelundin kouluarkkitehtuuria näyttelyjulkaisussa vuodelta 1997;

”Karjaa on koulukaupunki, josta kuitenkin puuttuvat keskiastetta ja kansanopistoja korkeammat oppilaitokset. Tärkeimmät koulut ovat kahtena ryhmänä, Kilassa Tammissaarentien varressa ja Bulevardilla lähellä Pohjan rajaa. Molempia koulukeskuksia, ennen kaikkea Kilaa hallitsee Ekelundin arkkitehtuuri. Niitä täydentävät Pumpvikenin rannalla oleva Västra Nylands yrkesskola ja Ekelundin päätöihin kuuluva, 1940-luvun lopun niukkoinakin vuosina tyylillä toteutettu Lärkkulla. Tärkeimmät koulurakennukset ajoittuvat 1940-50-luvuille eli jaksoon, jolloin Ekelundin toiminta Karjaalla oli muutenkin tuloksellisimmillaan ja vireimmillään.”

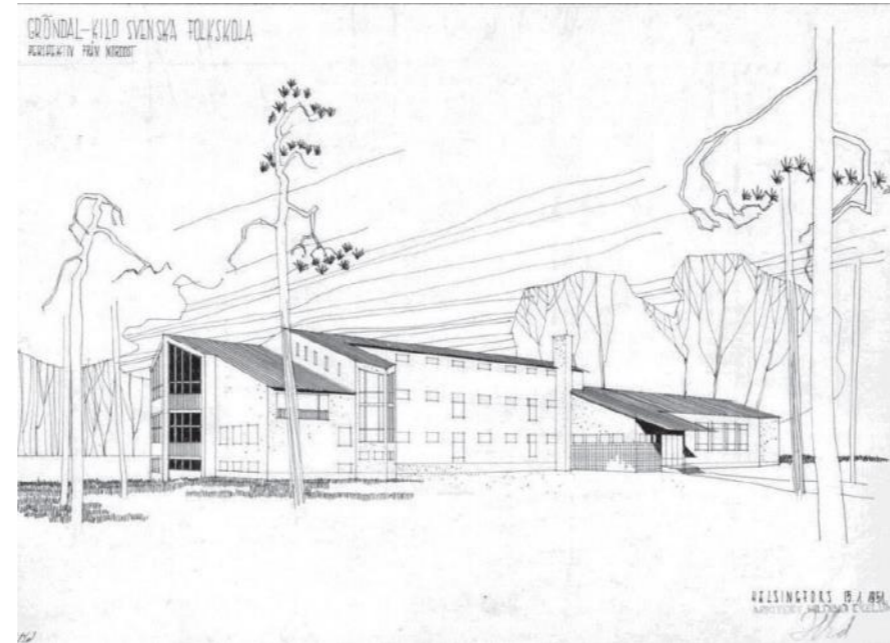
”Koulut olivat tästä eteenpäin ehkä näkyvin tapa, jolla Ekelund omin suunnitelmin kykeni muovaamaan Karjaan kaupunkikulttuuria. Ekelundilla oli kuitenkin realistinen käsitys niin sotien jälkeisestä kouluarkkitehtuurista kuin koulujen rajallisista mahdollisuuksista suunnittelutehtävänä:

”Useimmat niistä sadoista oppilaitoksista eivät herättäne mielenkiintoa, mutta parhaimmat niistä edustavat erinomaisen hyviä ratkaisuja, joko noudattaen perinteellisiä suuntaviivoja, tai viitaten kohti uusia ennakkoluulottomia ratkaisutapoja...”

1940- ja 1950-luvuilla vallinneesta koulurakentamisesta ja kouluarkkitehtuurin kehityksestä on selostettu edellisessä kappaleessa. ”Ekelundin koulut eivät olennaisesti poikkea tästä kehityksestä, vaan havainnollistavat ja kuvittavat sitä varsin johdonmukaisesti. Ekelundin 1940-luvun matkakerotomukset osoittavat hänen seuranneen naapurimaidemme kouluarkkitehtuuria. Tämä liittyi hänen asemaansa Helsingin kaupunginarkkitehtina, mutta myös aiempaan skandinaaviseen harrastukseen ja kiinnostukseen itse rakennusryhmään. Ekelund tutustui mm. Tukholman, Göteborgin, Halmstadin ja Malmön kouluihin jo 1941 ja uudestaan 1942. Olennaista oli Ekelundin tuntuma Ruotsin 1930-50-lukujen johtavien koulusuunnittelijoiden Nils Ahrbomin ja Helge Zimdahlin tuotantoon, Tukholman Södra flickläroverketin (1943) vaikutus näkyy selvästi Karjaan Kilan keskuskoulussa. Ekelund kiinnitti myös huomiota koulutilojen käyttöön yhdyskuntien toiminta- ja kulttuurikeskuksina (community center, neighbourhood-ajattelu). (RTM 1997).”

Hilding Ekelundin suunnittelemaa kouluja ja oppilaitoksia :

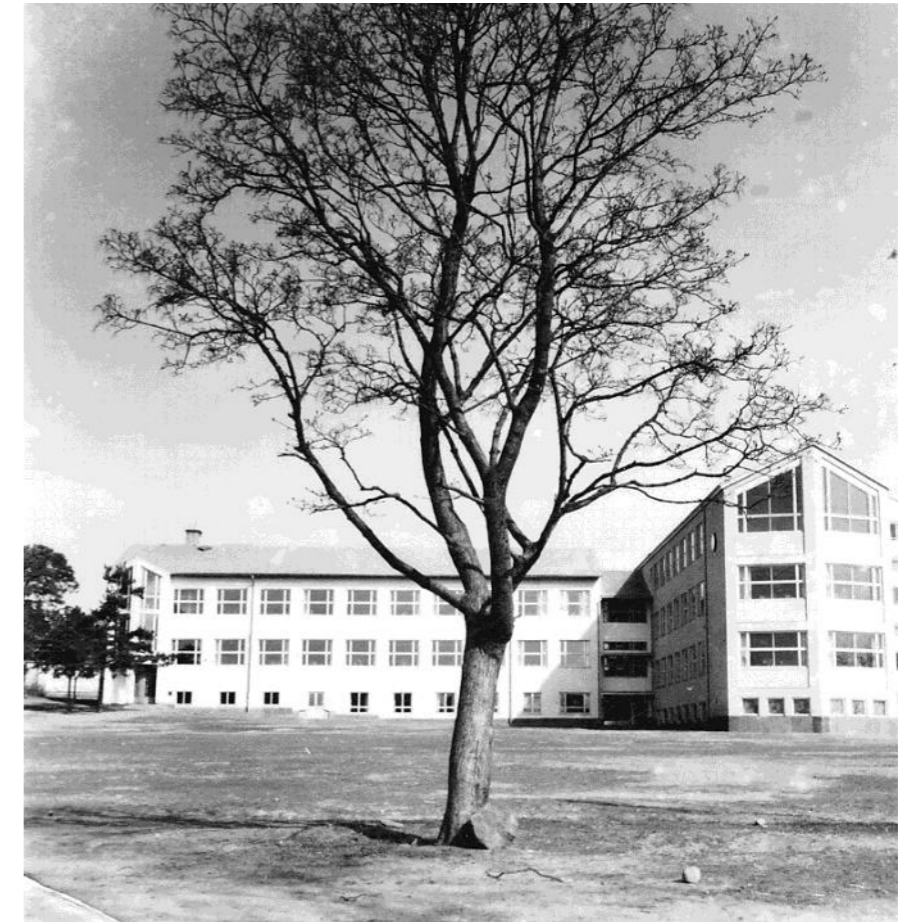
Karis– Billnäs samskola, Karjaa	1943
Maunulan kansakoulu, Helsinki	1949
Karjaan yhteiskoulu ja lukio, Karjaa	1950-1953
Västra-Nylands yrkesskola, Karjaa	1951-1965
Karamalmenin koulu, Espoo	1954
Töölön gymnasium, Helsinki	1954
Kiilan keskuskoulu, Karjaa	1963
Karjaan kansalaiskoulu, Karjaa	1965

Hilding Ekelundin ja Torsten Nygårdin suunnitteleman Karamalmens skola, ensimmäinen luonnos-vaihe 1951. Piirustukset SRM. Koulu on esitetty toteutettavaksi vaiheittain. Rakennuksen sisääntuloaula ja pääporras muodostavat ydinosaan, jonka länsipuolelle jää matala juhla- ja liikuntasalisiipi luonnontieteen opetustiloineen. Itäpuolelle asettuu kolmikerroksinen luokkahuonesiipi, jonka pohjakerroksessa on ruokasali, ja ylemmissä kerroksissa luokkahuoneet sivukäytävän varrella. Rakennusmassa jakautuu osiin eri toteutusvaiheiden mukaan. Kattomuotona on epäkeskeinen satulakatto ja rapattuja julkisivuja jäsentävät aukkomaisten ikkunoiden rivit.

Gubbängens folkskola, valmistunut 1950, arkkitehdit Nils Ahrbom ja Helge Zimdahl. Kuva Lennart af Petersens. <https://stockholmskallan.stockholm.se>

Vuonna 1953 valmistunut Karjaan yhteiskoulu ja lukio.

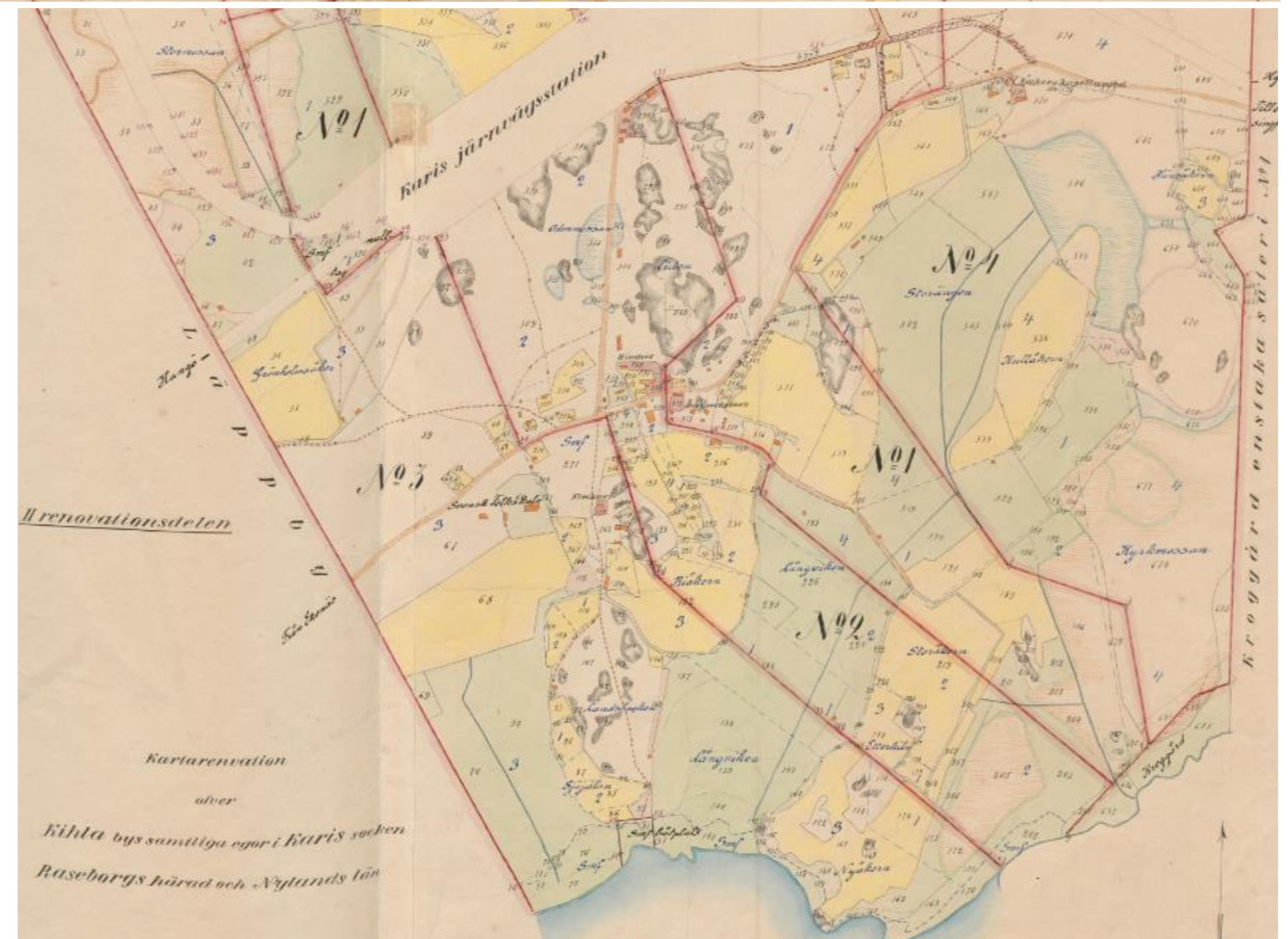
Södra flickläroverket, Södermalm noin vuonna 1950. Vuonna 1945 valmistuneen koulurakennuksen ovat suunnitelleet arkkitehdit Nils Ahrbom ja Helge Zimdahl. <https://stockholmskallan.stockholm.se>

2.4 Koulutontti ja asemakaavoitus

Karjaa mainitaan ensimmäisen kerran kirjallisissa lähteissä vuonna 1326, ja se oli keskiajan alussa Länsi-Uudenmaan keskusalue. Karjaan nykyinen keskusta rakentui kuitenkin vasta 1900-luvulla Kihlan kylän maille. Kihlan kylän maat jakautuivat vielä 1900-luvun alussa kolmen verotilan; Borgmästarsin, Hindersin ja Klockarsin sekä Räckersin kappalaisen virkatalon välille.

Vuonna 1873 avattu Hango–Hyvinkää-rata ja vuonna 1899 avattu rautatieyhteys Turkuun synnyttivät Karjaalle asutustajaman. Suora junayhteys Helsinkiin saatiin, kun säännöllinen rautatieliikenne Pasilan ja Karjaan välillä alkoi 1. syyskuuta 1903. Karjaa kasvoi risteysasemana nopeasti ja siitä tuli taajaväkinen yhdyskunta vuonna 1910. Uusi asutus keskittyi tuolloin radan pohjoispuolelle.

Ote maanmittari Voldemar Svaetichin vuonna 1900 laatimasta isojaon järjestelykartasta jossa on esitetty Kihlan kylän neljä kantatila. Kuvan keskellä näkyy valkoisena alueena rautatieaseman alue. Asema-alueita kiertävän edelleen säilyneen Ratakadun linjaus näkyy jo tässä varhaisessa kartassa. Kihlan kylän asutus on edelleen keskittynyt vanhan kylätontin ympäristöön radan eteläpuolelle. Kyläalueelle on tekstein merkitty kansakoulu (Svensk Folkskola) joka myöhemmin siirtyi radan pohjoispuolelle. Vuonna 1978 koulu siirtyi Karis-Billnäs samskolan, nykyisen Katarinaskolanin rakennukseen.

Karis-Billnäs samskolanin tuleva koulutontin sijainti on lisätty kartalle punaisella katkoviivalla. Tontti sijoittuu Borgmästarsin(no 1) tilalle Karjaan ja pohjan pitäjän rajalle. Tontin eteläosa oli osa Långnäsin niittyalueetta, joka jatkui peltona itään Karjaan joelle. Länsipuolella oli Hindersin tilaan kuuluva suoalue. Lähiympäristö, kuten koko Karjaan tulevan keskustan alue, oli tuolloin vielä lähes kokonaan rakentamaton.

Kuva KA

Svaetichin asemakaava 1915

Maanmittausinsinööri Voldemar Svaetichin (Svaetichin) laati asemayhdyskunnan ensimmäisen asemakaavan vuonna 1915. Keskusta kehittyi paljolti sen pohjalta. Muita leveämmiksi pääkaduiksi valikoituivat Kauppiaankatu ja Nils Grabbenkatu. Kauppiaankatu eli rautatieaseman ja Billnäsin välinen tie oli ilmeisesti jo aiemmin vakiintunut taajaman liikekaduksi.

Karjaasta tuli kauppala vuonna 1930, ja samalla Karjaan kauppala erosi Karjaan maalaiskunnasta.

Postikorteilla esitetyt näkymät Karjaan keskustasta 1900-luvun alussa. Ylin kuva on Kauppiaankadulta. Alemmissä kuvissa näkymiä junaradan eteläpuolelta kalliolta pohjoiseen Karjaan vastarakennetun keskustan suuntaan. Kuva <http://www.karisbillnas.fi/projekt/karis-forr>

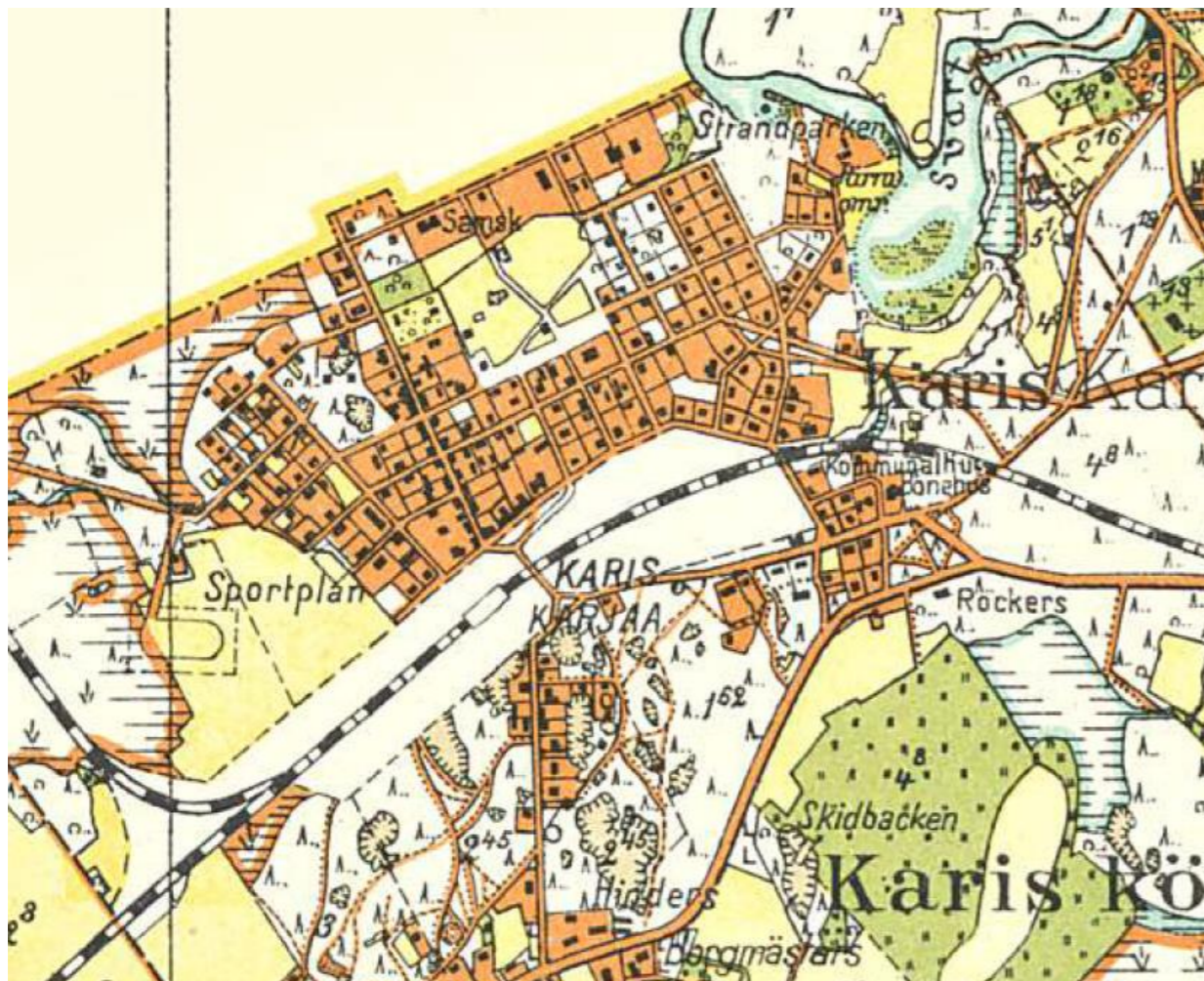
Ote Svaetichin laatimasta kaavakartasta vuodelta 1925. Koulutontti sijoittuu vapaamuotoisesti jäsenllyn puistoalueen pohjoisreunaan. Myöhemmin suoristetun ja jäsenllyn Bulevardin kohdalla kulkee kaartuva leveä katu. Kaavan määrittelemä kokonaisrakenne ja katuverkko on pitkälti säilynyt ennallaan. Kuva (BHI 2014)

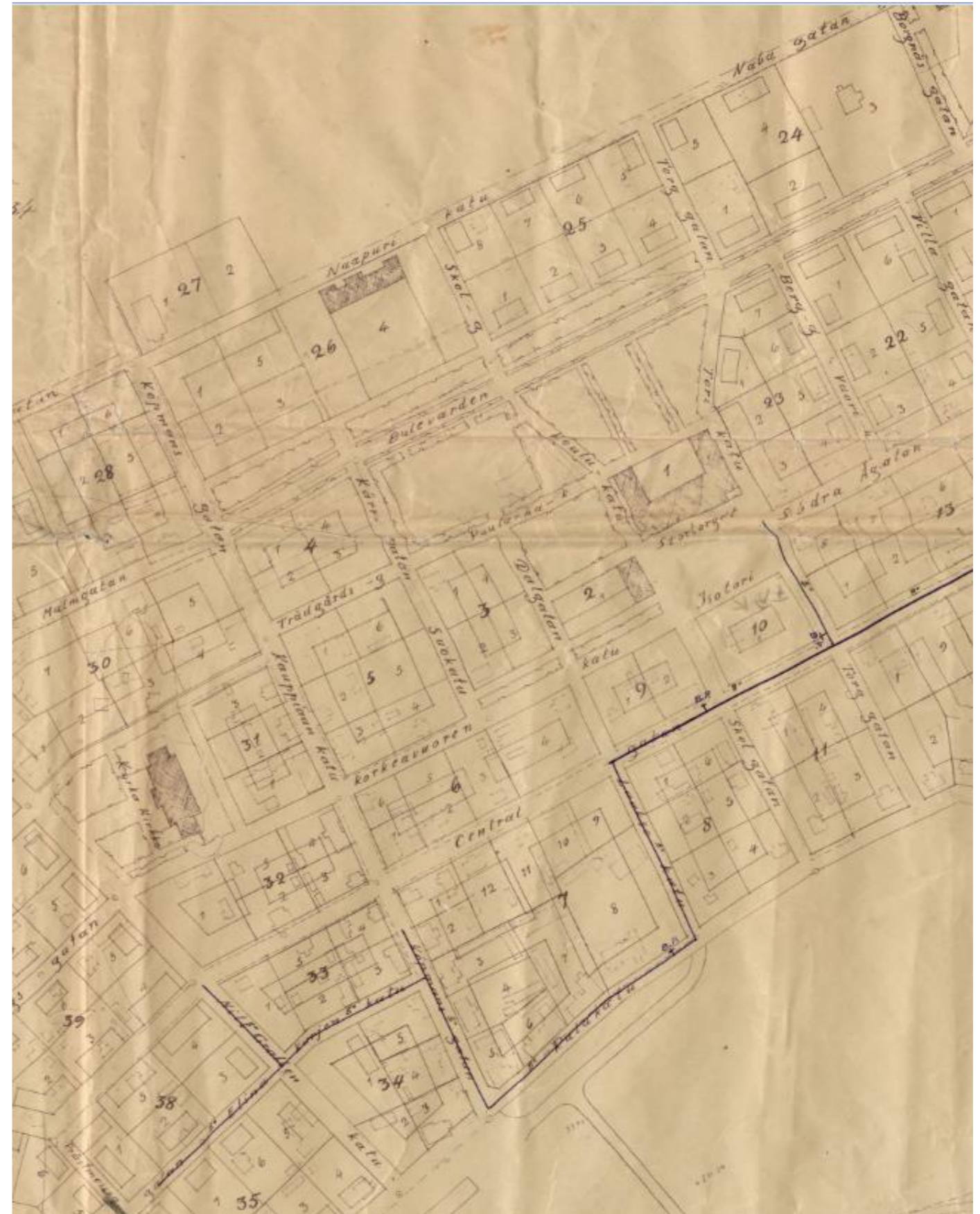
Lindbergin asemakaava 1934

Professori Carolus Lindbergin 1930 laatima, ja 1934 vahvistettu asemakaava oli alaltaan moninkertainen vanhaan verrattuna. Se oli ajalle ja Lindbergille tunnusomaisesti ylimitoitettu kasvukaava. Suunnitelma ei juuri huomionnut olemassa olleita rakennuksia. Korttelit hahmottuivat topografiasta, rata-alueesta ja Mustionjoesta johtuen pääosin epäsäännöllisen muotoisiksi. Kauppalan keskusta on osoitettu umpikortteleiksi. Lindberg sirotteli julkiset rakennukset puistosommitelmineen ja näkymäakseleineen tasaisesti eri puolille kaupunkia. Tärkeimmät eli kauppalantalon ja (nytemmin puretun) kappelin Lindberg sijoitti ydinkeskustaan, kauppalantalon jo 1916 muodostetun Suurtorin pohjoislaidalle. Bulevardimainen Keskuskatu, itä-länsisuuntainen pääväylä jatkui suoraan itään Helsingintienä. (RTM 1997)

Ote Karjaan kartasta. Maanmittaushallitus 1924, täydennykset 1928 ja 1937. Kartalla näkyy koulutontilla sijainnut vuonna 1941 palanut puurakenteinen kansakoulu (Samsk). Karjaan kauppalan ja Pohjan kunnan raja kulki koulutontin pohjoisreunalla. Koulun eteläpuolella on vapaamuotoisesti jäsennelly puistoalue. Nykyistä Bulevardia ei vielä ole rakennettu. Koululle kuljettiin pohjoisesta Naapurinkadun kautta. Tiiviisti rakennetun Kauppakadun keskeinen asema korostuu kartalla.

Ote Carolus Lindbergin laatimasta, vuonna 1934 vahvistetusta asemakaavasta. Keskustaa hallitsee keskeisesti sijoittuva kauppalantalo. Sen asemaa korostavat ympäröivät avoimet alueet, eteläpuolinen Isotori ja pohjoispuolinen puisto. Koulu liittyy tärkeänä osana tähän keskustasommitelmaan. Bulevardin pohjoisreunalla koulutontin edustalla on leveä istutusalue, joka turvaa Bulevardin varren vehreän ilmeen. Kuva KA.

Ekelundin ja Brunilan asemakaava 1941

Hilding Ekelund ja Birger Brunila muuttivat ja supistivat 1940- 50-luvuilla Lindbergin asemakaavaa. Tehtävänä oli ”palauttaa ylimitoitettu kaava vastamaan taajaman todellisia edellytyksiä.” Ekelund päiväsi keskustan kaavamuutoksensa tammikuulle 1941, ja se vahvistettiin saman vuoden heinäkuussa. Kaupungin ydinkeskustan jäädessä lähinnä Lindbergin kaavoittamaksi muuttui muu osa kauppalaan Ekelundin ympäristöiksi.

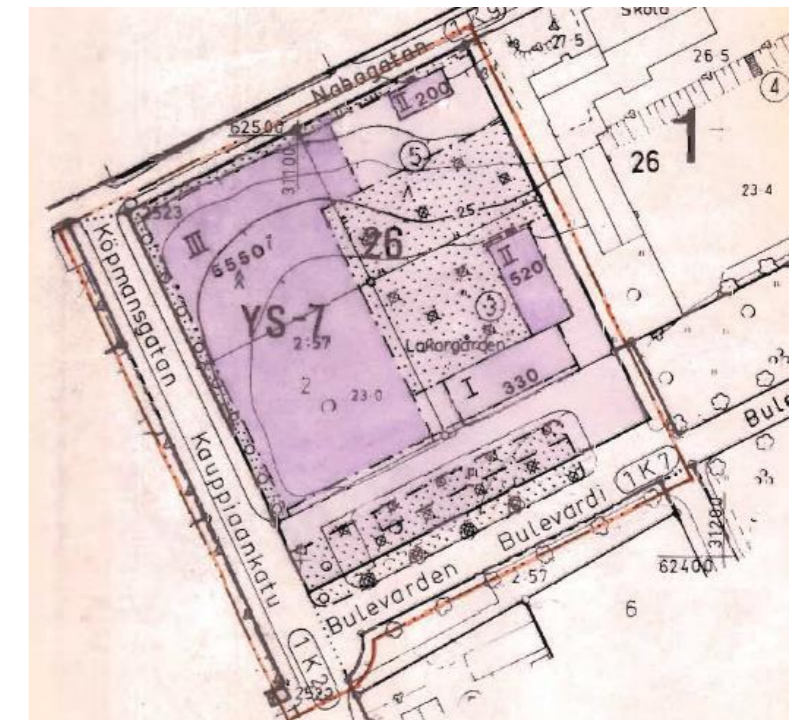
Asemakaavassa palattiin kauppalaan liikekeskuksen ulkopuolisilla alueilla perinteisiin pienkaupungin avonaisiin kortteleihin, joissa pihat ja puutarhat istu- tuksineen avautuvat myös kaduille. Rakennukset sijoitettiin lisäksi etäälle kadun reunasta jättäen tilaa etupuutarhoille.

Keskustan korttelit säilyivät laajalti Lindbergin asemakaavasunnitelman peruja, kun taas keskustaa ympäröivä muu kauppalaan alue on Ekelundin käsialaa. Maasilantien katuosuus. Keskuskadun reunustamat omakotitaloalueet sekä Karjaanne ovat kauniita esimerkkejä Ekelundin puutarhakaupunkisuunnitel- lusta. Arkkitehti teki monia muutoksia ja laajennuksia asemakaavaansa 1940—1950- luvuilla yhdessä Birger Brunilan, toisen valtakunnan tasolla tunnus- tusta saaneen kaupunkisuunnittelijan, kanssa. Tämän jälkeen monet muut arkkitehdit ovat antaneet oman työpanoksensa, mm. Birger Brunila sekä Lars ja Mona Hedman. Kokonaisuutena kaupunkisuunnittelu Karjaalla 1930- 1950-luvuilla oli korkeatasoista laatutyötä. Kauniit Keskustan, Rantapuiston ja Pump- pulahden sekä Rantapromenadin alueet ovat oikeutetusti saaneet huomiota maamme itsenäisyyden ajan yhtenä onnistuneimmista kaupunkiarkkitehtuu- rin kohteista.

Kuva Hilding Ekelundin ja Birger Brunilan laatima asemakaavan muutos vuodelta 1941. Keskustan alue on pit- kälti säilytetty Lindbergin kaavan mukaisena.

Myöhemmät asemakaavamuutokset

Arkkitehtien Mona ja Lars Hedmanin laatimassa asemakaavamu- toksesta vuodelta 1985 on koulun viereistä terveyskeskuksen tonttia laajennettu etelään Bulevardin varressa sijainneen istutusalueen yli. Muutos päätti Bulevardin varren viherakselin lännessä koulutonttiin.

DI Seppo Lampun laatimassa ja 24.1.2009 hyväksytyssä asemaka- vamuutoksessa on myös koulutonttia laajennettiin vastaavasti Bule- vardin varren puistokaistaleelle. Edelleen voimassa oleva asemaka- va ei tältä osin ole toteutunut. Kaavassa ei ole osoitettu suojelumer- kintää koululle.

2.5 Karis Billnäs samskola, koulun alkuvaiheet ja ensimmäiset koulurakennukset

Pinjaisten ruukinmyymälän tiloissa toimi vuosina 1906-1909 pieni yksiluokkainen koulu. Koulu jatkoi toimintaansa hieman laajennettuna "Billnäs samskolan" nimellä vuosina 1910-1914. Myös Karjaalla toimi vastaavasti pieni kotikoulu "Karis samskola". Koulut yhdistettiin vuonna 1914, ja uusi koulu sai nimekseen Karis-Billnäs samskola. Karjaan kunta lahjoitti koululle tontin keskustan pohjoisreunalta. Rakennuksen suunnittelijaksi valittiin helsinkiläinen arkkitehti Max Frelander, joka on koulun ohella suunnitellut lähiseudulle mm. Pinjaisten talikkotehtaan sekä Pentbyn ns. Amerikanvillat. Koulu pääsi aloittamaan toimintansa uudessa kaksikerroksisessa hirsirakennuksessa 24.9.1914. Yksityistä koulua ylläpitämään perustettiin 30.12.1914 Aktiebolaget Karis-Billnäs samskola.

Koulussa oli alkuvuosina noin 90 oppilasta ja luokkia oli viisi. Koulun rehtorina toimi vuosina 1914-1918 aiemmin Västra Nylands folkhögskolan rehtorina toiminut Oscar Forsström. Koulurakennus paloi 10.6.1918. Uusi, vanhan tilalle rakennettu lähes identtinen koulurakennus valmistui jo 20.11.1918.

Pinjaisten ruukinmyymälä, jossa Billnäs samskolan koululla oli käytössään yksi huone vuosina 1906-09 ja 1910-11. Kuva Arkisto KBS/Paikallisarkisto Arestin kuvakokoelma.

Kouluruokailua toisen kerroksen käytävässä koulun alkuvaiheessa. Paikallisarkisto Arestin kuvakokoelma.

Yhteiskoulun ensimmäinen vuonna 1914 rakennettu koulu sijoittui Karjaan uuden asemayhdyskunnan reunalle metsän laidalle. Taajaman ja koulun väliin jäävä entinen niitty- ja peltoalue on metsittymässä. Arkisto Portin/Paikallisarkisto Arestin kuvakokoelma.

Koulun ympäristö säilyi vielä pitkään aukeana peltoalueena. Kuva vuodelta 1925. Paikallisarkisto Arestin kuvakokoelma.

Oletettavasti keväällä 1919 otettu valokuva vastavalmistuneesta, toisesta koulurakennuksesta. Koulun edusta on vielä siistimättä rakennustöiden jäljiltä. Eri tyyli-aiheita yhdistelevään taitekattoiseen rakennukseen liittyi sekä taitekattoinen että satulakattoinen poikkipääty ja erityyppisiä suurikokoisia ikkunoita. Tilatarpeen lisääntyttä toteutettiin aiemmasta rakennuksesta poiketen myös toiseen kerrokseen luokahuoneita joihin liittyi lappeeseen upotetut suuret ylösastaan kaarevat ikkunat. Kuva Arkisto KBS/Paikallisarkisto Arestin kuvakokoelma.

Koulun katto sai peltiverhouksen vuosina 1927-1928. Julkisivut ovat kuvassa saaneet vaalean sävyisen vaakapaneeliverhouksen. Myös ikkunoiden vuorilaudat ovat vaaleat. Kuva Paikallisarkisto Arestin kuvakokoelma.

Koulurakennukseen kuljettiin Naapurinkadulta, sisäänkäynti jää kuvassa puuryhmän taakse. Naapurinkadulta otettu kuva on vuonna 1918 rakennetun toisen koulurakennuksen alkuvuosilta, jolloin julkisivut olivat edelleen hirsipintaiset ja katto paanuverhoiltu. Karjaan ja Pohjan raja kulki vasemmalla näkyvän riukuaidan kohdalla. Kuva Arkisto KBS/Paikallisarkisto Arestin kuvakokoelma.

Koulun rehtorina toimi vuosina 1918-1929 Oskar Olofsson ja vuonna 1929 aloitti tehtävässä koulun pitkäaikainen rehtori John Gardberg. Hän toimi virassaan vuoteen 1961 saakka.

Gardbergin viran alkuaikana toteutettiin koulun urheilukenttä, jonka suunnittelusta tietyvästi vastasi Gardberg itse. Koulun lukuvuosien 1932-1933 toimintakertomuksesta ilmenee tuolloin toteutetun ja edelleen säilyneen leikki- ja urheilukentän rakentamisesta seuraavaa;

Syksyllä 1932 aloitettiin koulun leikki- ja urheilukentän suunnittelu. Mitoiltaan 39x43 metrin kokoinen kenttä rakennettiin rinnemaastoon louhimalla ja täyttämällä. Karjaan seurakunta lahjoitti soraa kentän päällysteeksi ja naapuritilojen maanviljelijät avustivat soran kuljetuksessa. Keväällä 1933 rakennettiin koulun länsipuolitse Naapurinkadulta kentälle johtava tie. Koulun edustalle maanmuokkauksen seurauksena muodostuneen terassimaisen alueen reunaan istutettiin happomarjapensasaita ja kentän eteläreunaan istutettiin Floran päivänä neljä jalavaa. Jo aiemmin perustettua koulupuutarhaa laajennettiin mm. uusilla ruusuistutuksilla sekä eri tahoilta lahjoituksina saaduilla perennoilla. Taimia varten kerättiin lisäksi rahaa mm. musiikkiesityksin. Koulun lukukauden päätteeksi järjestettiin opettajien ja oppilaiden valmisteleva voimistelutapahtuma, josta saadut tuotot osoitettiin urheilukentän edelleen kehittämiseen.

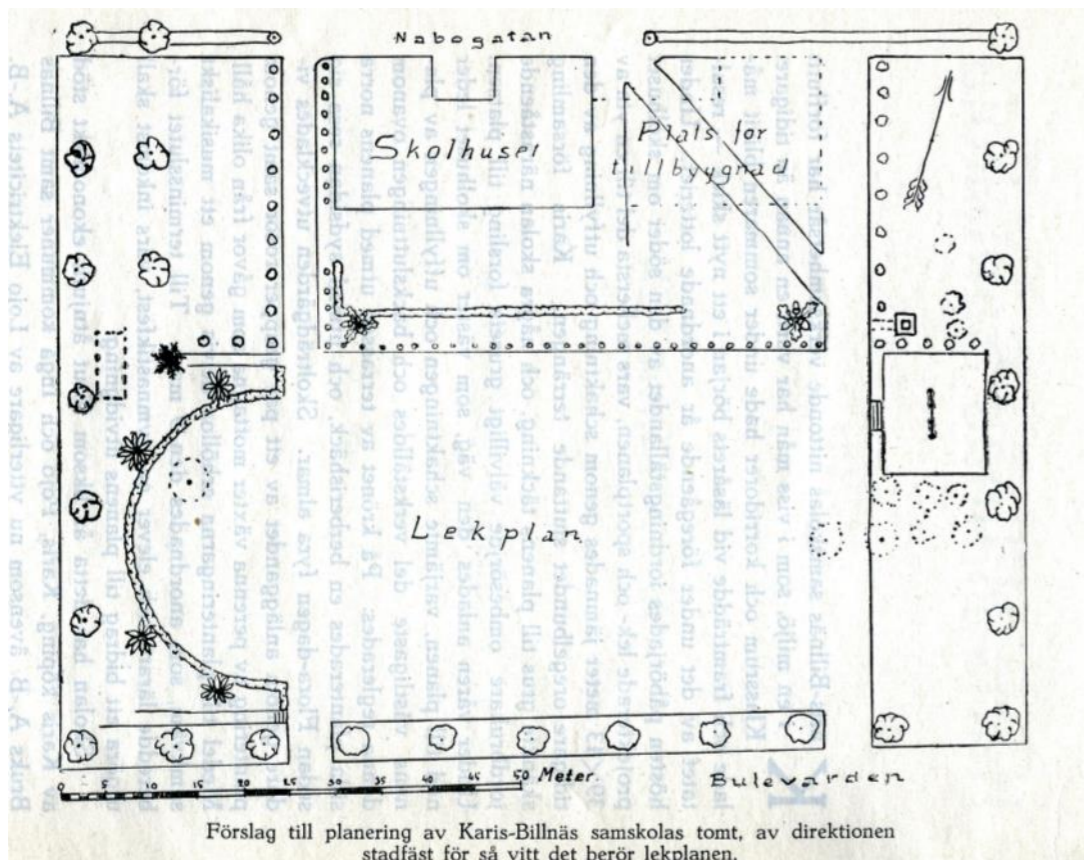
Seuraavaksi rakennusta jouduttiin laajentamaan lukioluokkia varten 1941, jolloin piirustukset tilattiin Hilding Ekelundilta. Nämä arkkitehtuurimuseon arkistossa säilyneet suunnitelmat eivät kuitenkaan toteutuneet koska rakennus paloi rakennustöiden yhteydessä 7.11.1941 maan tasalle. Tulipalon jälkeen päätettiin seuraava koulu-rakennus tehdä kivistä.

Koulun urheilukentän avajaiset 28.5.1933. Valokuva oletettavasti Hille Finnberg. Paikallisarkisto Arestin kuvakokoelma.

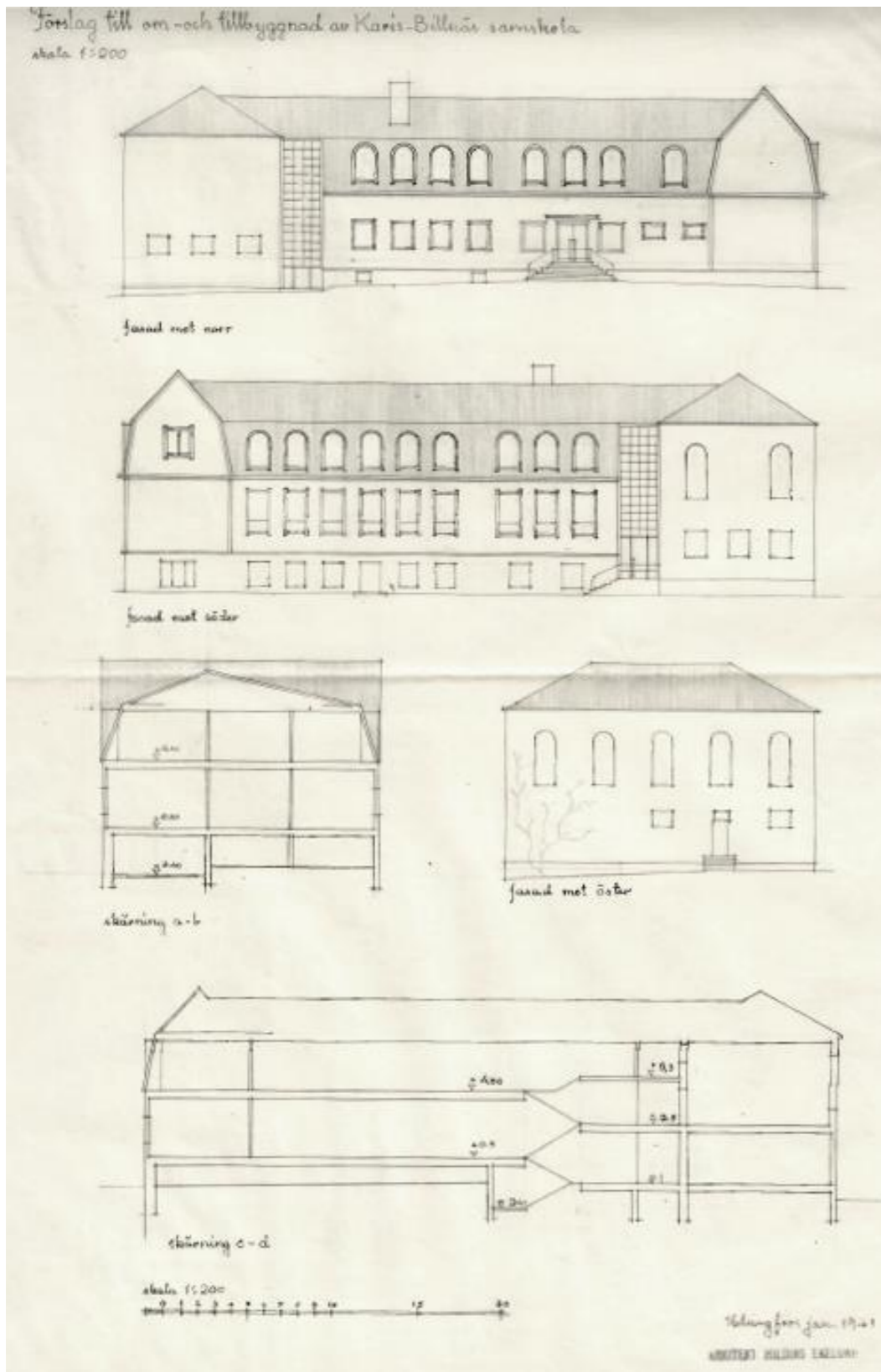

Voimistelunäytös koulun urheilukentällä 1930-luvun puolivälissä. Paikallisarkisto Arestin kuvakokoelma.

Koulun vuosien 1932-1933 toimintakertomukseen liitetty, tietyvästi John Gardbergin laatima, pihasuunnitelma leikki- ja urheilukentän toteuttamiseksi. Suunnitelmassa näkyy myös koulun itäpuolelle tehty varaus laajennusta varten. Kuva Paikallisarkisto Arestin kuvakokoelma.

Arkitehti Hilding Ekelundin vuonna 1942 laatimassa laajennus-suunnitelmassa on koulun itä-päätyyn lisätty aumakattoinen poikkipäty. Uuden ja vanhan osan nivelkohtaan on lisätty sisäänkäynti. Kuva AM

Ylempi kuva; Näkymä rautatieaseman takaiselta kalliolta pohjoiseen vuonna 1941. Taustalla metsän reunassa näkyy korkealla maisemassa Kari-Billnäs samskolan vaalea koulurakennus. www.karisbillnas.fi/projekt/karis-forr

Kuva oikealla; Kouluvuosi 1939 aloitettiin normaalisti mutta jo 13.10 alkaen vaikeutui koulun toiminta kun armeija otti koulubussit käyttöön. Tämä vaikeutti erityisesti Fiskarsissa ja Lohjalla asuvien oppilaiden pääsyä kouluun. 21.10 alkaen majoitettiin koululla sotilaita. Tilanpuutteesta johtuen lyhennettiin koulupäiviä, ja opetusta siirrettiin myös muihin tiloihin kaupungilla. Sota vaikeutti erityisesti lukion toimintaa, kun sekä oppilaita että opettajia oli rintamalla. Ensimmäiset ylioppilaskirjoitukset onnistuttiin tästä huolimatta pitämään keväällä 1942. Kuvassa Er.P.20, ensimmäinen komppania koulurakennuksen edustalla syksyllä 1939. Yksityinen kokoelma. www.karisbillnas.fi/projekt/karis-forr

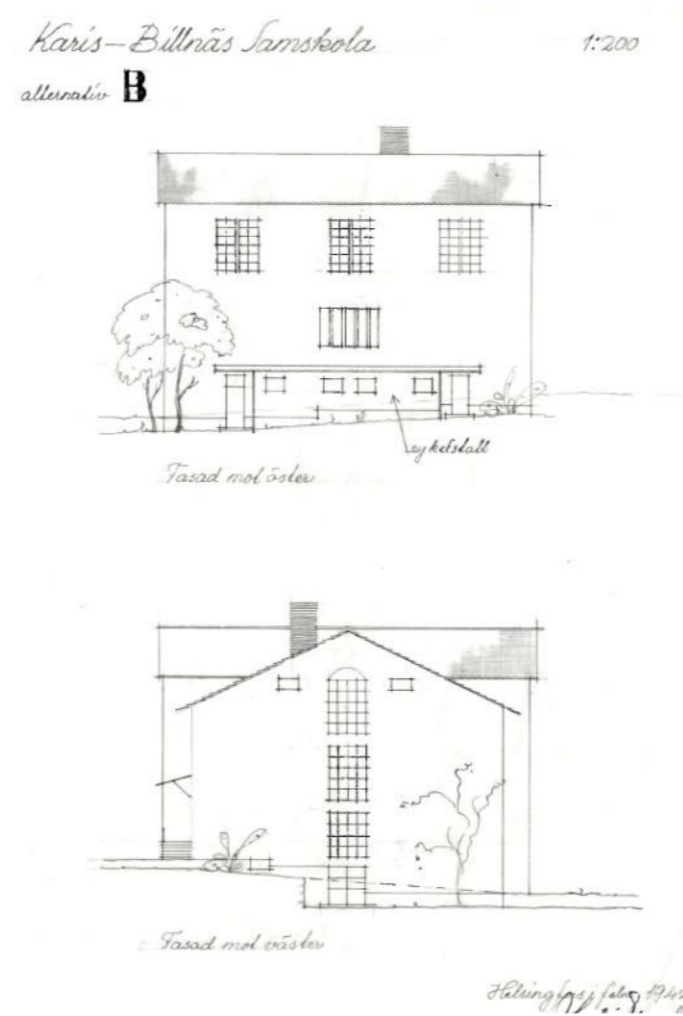
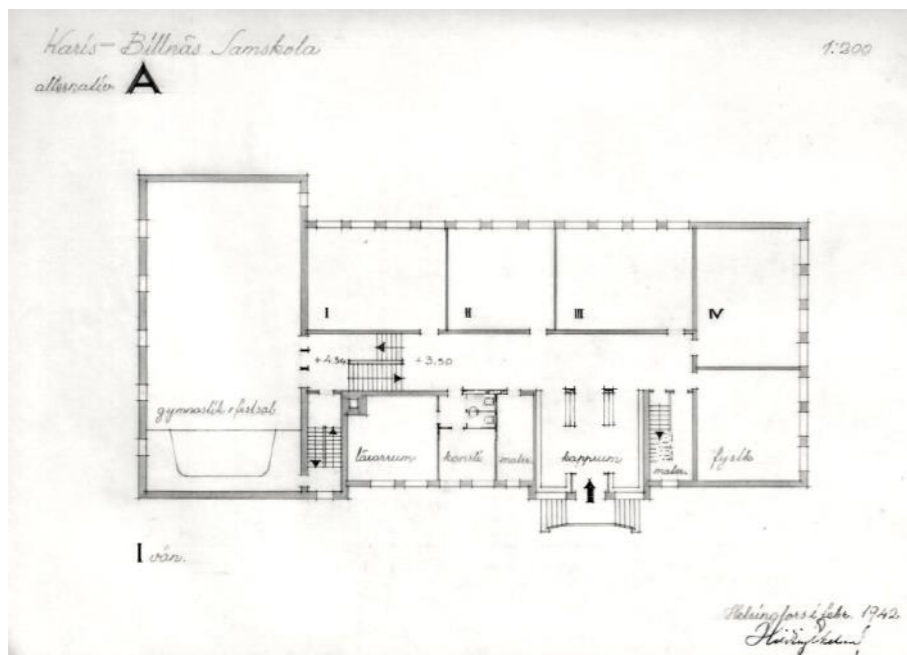

3. KOULURAKENNUKSEN SUUNNITTELU, TOTEUTUS JA MUUTOSVAIHEET

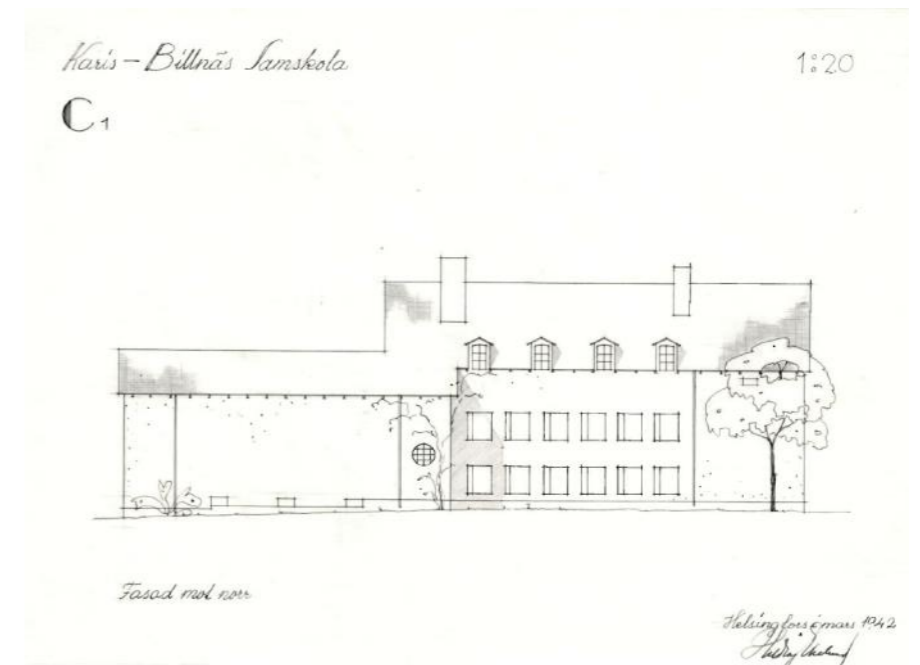
3.1 Luonnos- suunnitelmat 1942

Uuden koulurakennuksen suunnitelmat tilattiin arkkitehti Hilding Ekelundilta. Arkkitehtuurimuseon arkistossa on säilynyt useita Ekelundin laatimia vuoden 1942 helmi- ja huhtikuun välille päivättyjä luonnossuunnitelmia.

Varhaisemmat vaihtoehdot A ja B perustuvat pohjaratkaisultaan kompaktiin keskikäytäväratkaisuun. Vaihtoehdossa A on käytävän toisessa päädyssä luokkahuoneet ja toisessa voimistelusalali. Kolmikerroksisen satulakattoisen rakennuksen julkisivuissa on nähtävissä klassismiin viittaavia aiheita kuten, päätyjen symmetrinen jäsentely, kaari-ikkunat ja pieniruutuiset ikkunat. Vaihtoehdon A molemmissa päädyissä on aiempaan palaneeseen koulurakennukseen viittaavat poikkipäädty ja etelään avautuva julkisivu on pelkistettyyn pohjaratkaisuun nähden yllättävän moni-ilmeinen. Ratkaisussa esiintyy myös aikakaudella yleistynyt epäsymmetrinen harjakatto.

Rakennusmassaltaan kompaktin B-vaihtoehdon julkisivuissa on nähtävissä klassistisia piirteitä.

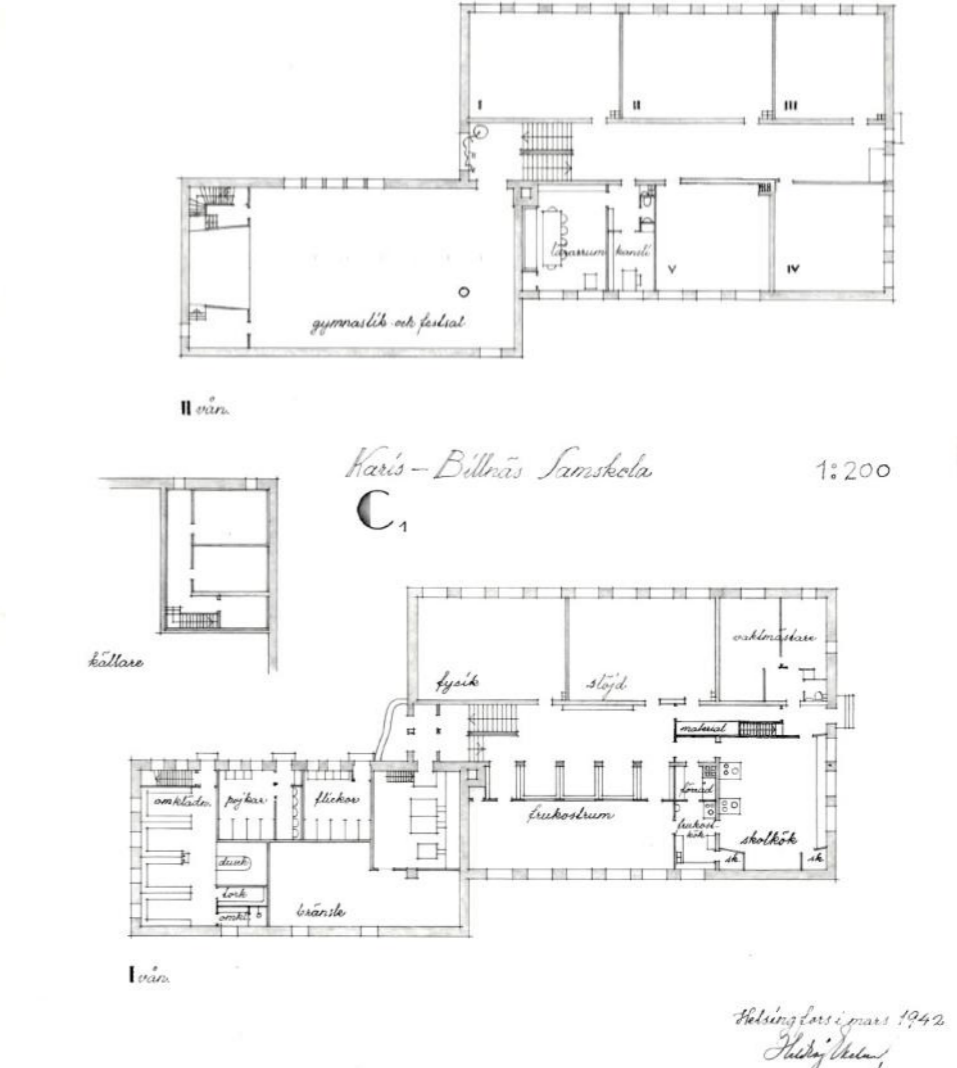
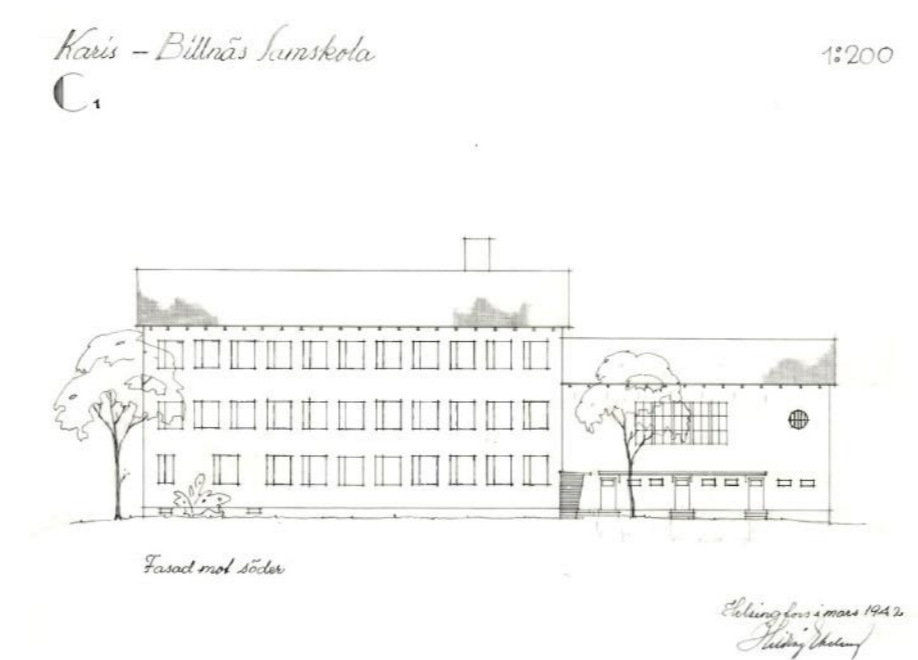
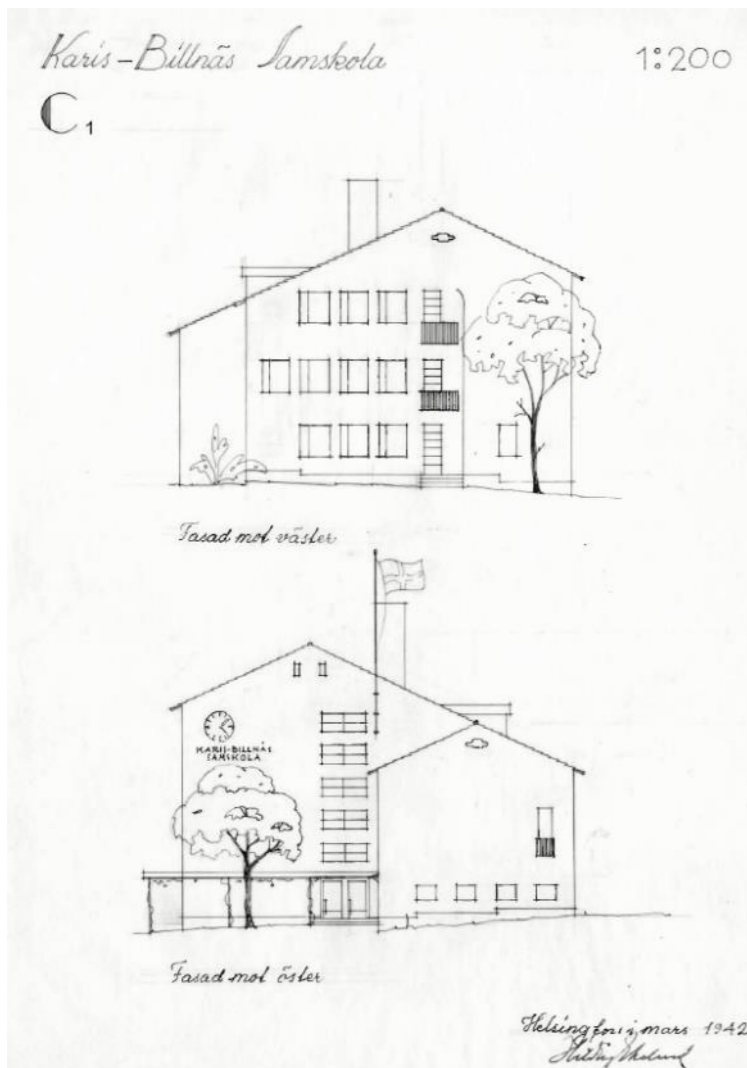
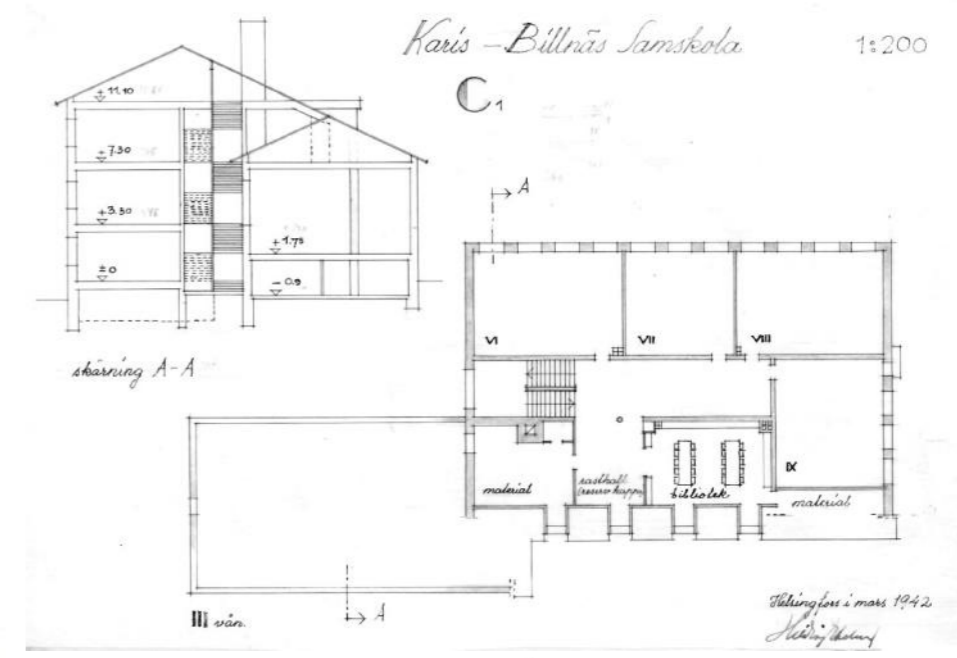
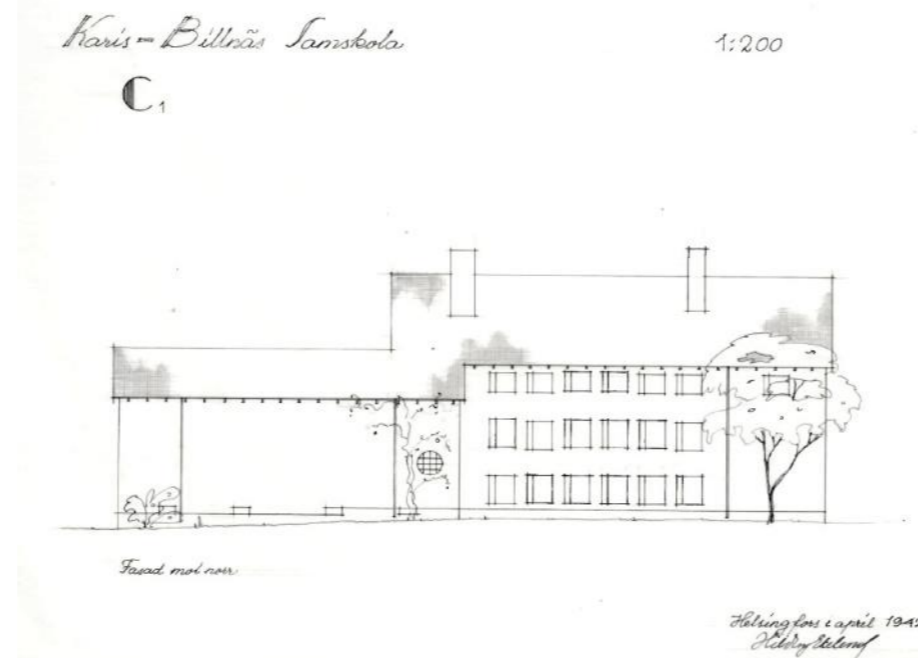
Vaihtoehdon C:n maaliskuulle 1942 päivätty julkisivu on ilmeeltään pelkistetty ja vähin harkituin elementein jäsenelty. Voimistelusalin muutoin umpinaisessa seinässä on Ekelundin arkkitehtuurille tyyppillinen pyöreä pieniruutuinen ikkuna. Kuukautta myöhemmin laaditussa luonnoksessa on rakennusta korotettu ja räystään, tuona aikakautena jo aiheena jossain määrin vanhatavat, kattolyhdyt on poistettu.

Toteutuksen pohjaksi valittiin vuoden 1942 maaliskuulle päiväty C1-vaihtoehto. Ratkaisu perustuu kahteen porrastuen kytkeytyvään satulakattoiseen kaksi- ja kolmikerroksiseen rakennusmassaan. Korkeammassa, keskikäytävällisessä siivessä on luokat sekä hallinto- ja ruokailutilat. Sen julkisivuja jäsentävät samanlaisina toistuvat ikkunat ja päädyssä parvekkeet. Juhla- ja voimistelusalali on sijoitettu matalampaan, ja ilmeeltään suljetumpaan rakennusmassaan. Tähän liittyy erityisinä yksityiskohtina pyöreät koristeikkunat sekä pihan ikkunaseinä.

Ratkaisu on aikakauden kouluarkkitehtuurille tyypillinen, mutta eroaa kuitenkin valtavirrasta Ekelundille ominaisissa yksityiskohdissaan. Tällaisia ovat mm pyöreät pieniin, ruutuihin jakautuvat koristeikkunat, parvekkeet ja katokset. Porrastuvien rakennusmassojen muodostamaan suojaamaan sisänurkkaan sijoittuvan pääsisäänkäynnin edustalla on kaarevalinjainen porttas ja katos. Yhtenäisenä jatkuva päädyissä epäsymmetrinen satulakatto tuo ratkaisuun aikakaudelle tyypillistä funktionalismiin viittaavaa dynamiikkaa.

Vaihtoehto C1 päätyjen julkisivuaiheina ovat koulun kello ja sisäänkäyntikatos, parvekkeet ja muotoillut ikkunat.

Pohjakerrokseen sijoitettiin veisto- ja fysiikanluokat, vahtimestarin asunto, keittiö sekä keskiaulaan avautuva aamiaishuone (frukostrum). Voimistelusalin alle sijoitettiin pihalta kuljettavat käymälätilat, pukuhuone ja tekniset tilat. Luokkahuoneet, opettajanhuone ja ylimmässä kerroksessa kirjasto, sijoittuivat isompaan siiposaan leveän, päätyikkunan kautta valoa saavan käytävän molemmin puolin.

3.2 Pääpiirustukset ja toteutus 1942-1943

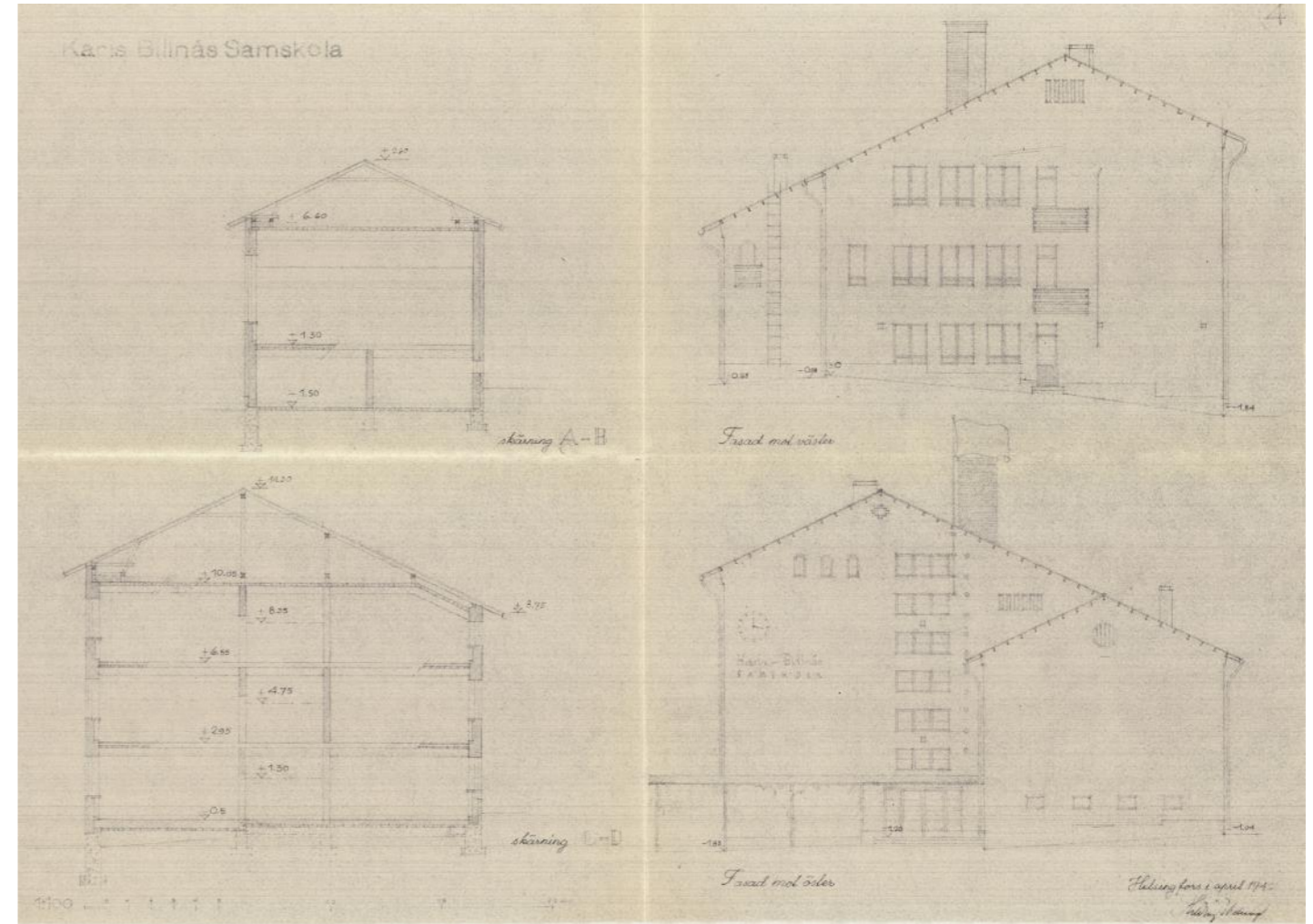
Raaseporin rakennusvalvontavirastosta löytyneet koulun alkuperäiset pääpiirustukset on päivätty vuoden 1942 toukokuulle. Ratkaisu on pitkälti edellisellä sivulla esitellyn luonnosvaihtoehdo C1 mukainen. Muutoksia on nähtävissä lähinnä yksityiskohdissa; luokkahuoneiden ikkunatyyppi on muutettu alaosastaan tuuletusikkunoin varustetuksi malliksi, voimistelusalin parveke on siirtynyt toiseen pätyyn nykyiselle paikalleen, käymälätilojen edustalle on rakennusmassaan tehty sisäänveto ja sisäänkäyntikatoksen mallia on samalla yksinkertaistettu. Pohjapiirustuksia on tarkennettu ja luokkahuoneisiin on mm lisätty vinolinjainen opettajan pöydän koroke.

Sota-aikana rakennetun koulun rahoitettiin osin yrityksiltä ja yksityishenkilöiltä saaduilla lahjoituksilla, osin myös arpajaistuotoilla. Koulu rakennettiin nopeaan tahtiin ja opetus voitiin aloittaa uudessa koulussa jo syksyllä 1943.

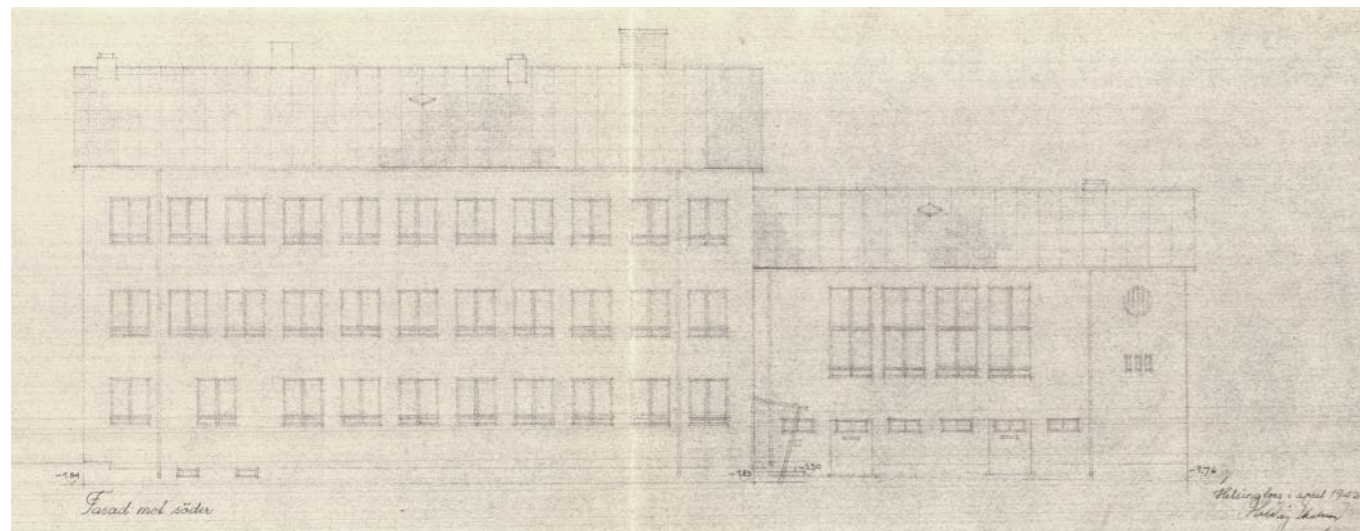
Uusi koulurakennus sijoittuu tontin pohjoisreunaan, karttojen perusteella jokseenkin aiemman koulurakennuksen paikalle. Sen edustalla Bulevardin varressa on avoin puurivistön rajaama piha-alue jolle laskeudutaan koulun yläpihalta portaita pitkin. Pihaa rajaa idässä Koulukadun varressa puurivi ja pohjoisessa Naapurinkadun varressa pensasaita. Koulu piha-alueineen liittyvät oleellisesti julkisten rakennusten reunustamaan puisto- ja bulevardisommitelmaan. Ekelund suunnitteli koulun uudisrakennusta samoihin aikoihin kauppalantalon kanssa. Suunnitelmissa onkin yhteisiä piirteitä ja kummankin toteuttaminen kokonaisuudessaan olisi luonut poikkeuksellisen komean lähtökohdan kaupungin hallinto- ja kulttuurikeskukselle.

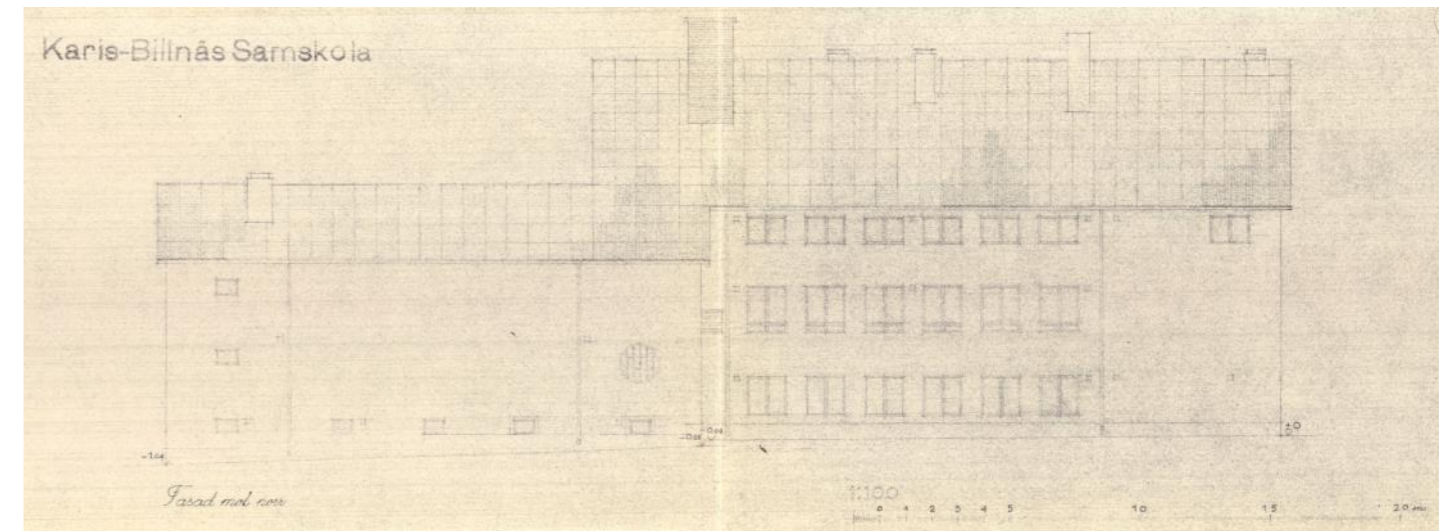
Asemapiirros. Pääpiirustukset 5/1942 Kuva AM.

Päättyjulkisivut ja leikkaukset. Pääpiirustukset 1942. Kuva RVV.

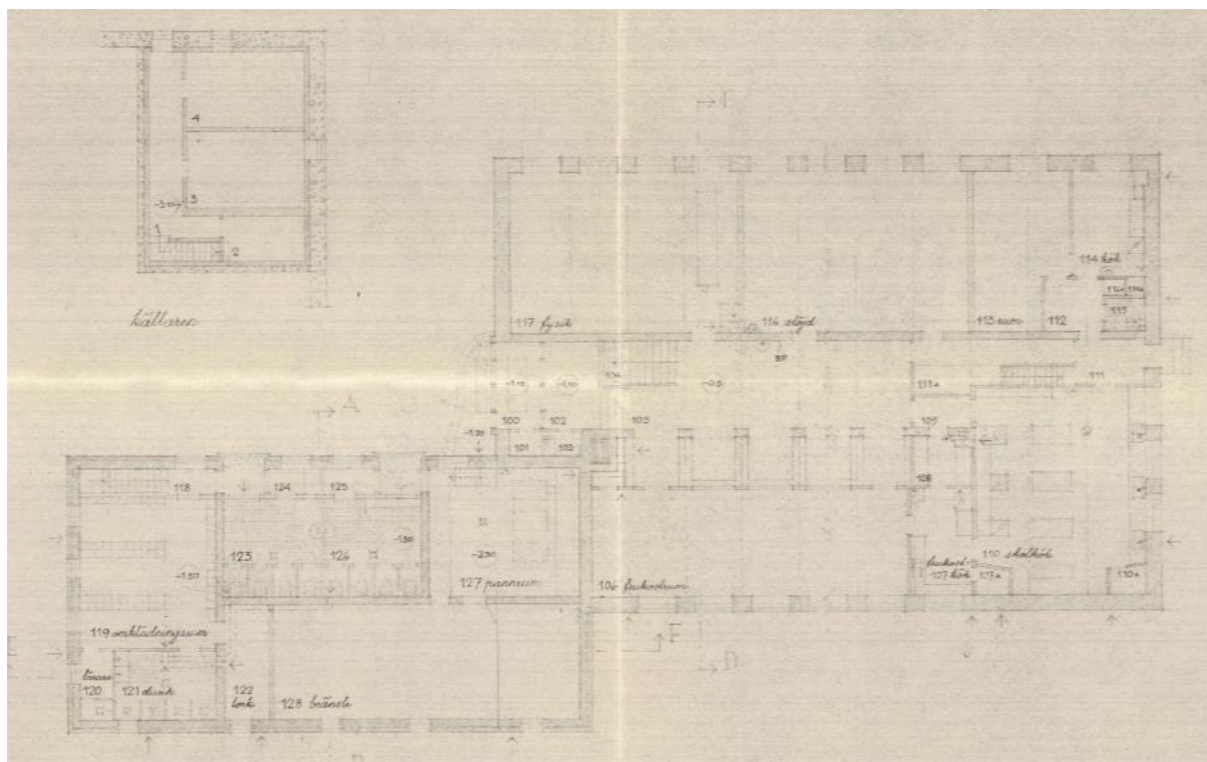
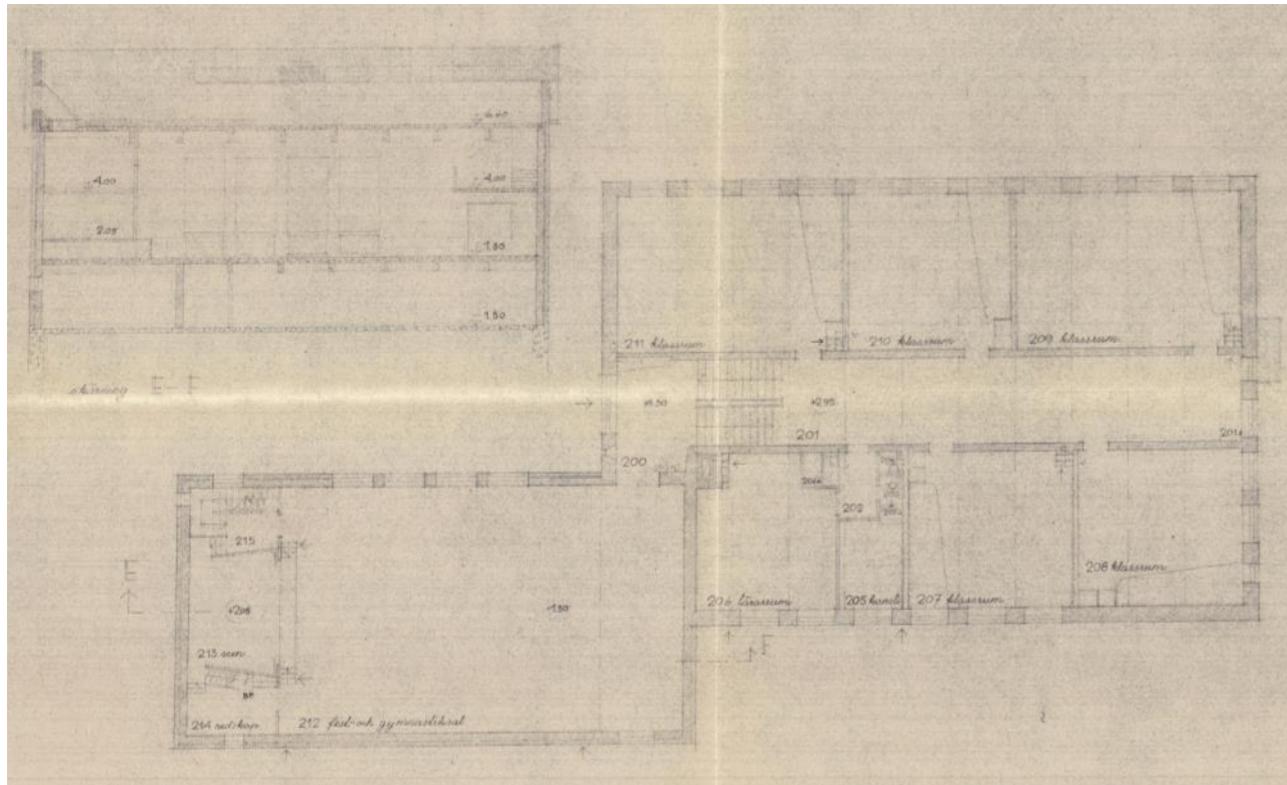

Julkisivu etelään. Pääpiirustukset 1942. Kuva RVV.

Julkisivu pohjoiseen. Pääpiirustukset 1942. Kuva RVV.

Koulun rakennustyömaa vuonna 1942. Taustalla näkyy peltoalueelle pääosin 1930-luvun aikana muodostunutta uutta asutusta. Paikallisarkisto Arestin kuvakokoelma.

Valokuvia koulun rakennustyömaalta vuonna 1942. Oikeassa kuvassa arkkitehti Hilding Ekelund, Levi Backman, Jarl Löfgren. Paikallisarkisto Arestin kuvakokoelma.

Pohjapiirros 1 ja 2.kerros, leikkaus. Pääpiirustukset 1942. Kuva RVV.

Koulurakennus talvella 1944. Valokuva; Koistinen, Lohja. Arkisto KBS/Paikallisarkisto Arestin kuvakokoelma. Bulevardin reunalla oli pensasaita ja siinä portinpylväät.

Vesitornista tähtikiikarilla 1950-luvulla otettu valokuva. Kuva Thor Portin/Arkisto Portin/Paikallisarkisto Arestin kuvakokoelma.

Arviolta 1950-luviulla otetussa valokuvassa näkyy alkuperäinen sisäänkäyntikatos, joka myöhemmin on uusittu. Myös päädyssä sijainnut lipputanko on poistettu. Katolla näkyvät yläkerroksen tiloihin valoa tuovat kattoikkunat. Valokuva Runar Bäckström/ Paikallisarkisto Arestin kuvakokoelma.

Arviolta 1950-luviulla otetussa valokuvassa näkyy jo 1930-luvulla tontin itäreunaan perustettu pyöreä koulu-puutarha. Paikallisarkisto Arestin kuvakokoelma.

Oppilaita istumassa koulun eteläjulkisivun edustalla arviolta 1950-luvulla. Julkisivun alkuperäinen karkeastrukturinen rappaus korostuu kuvassa. Paikallisarkisto Arestin kuvakokoelma.

*Kuva koulun opetuskeittiöstä vuonna 1951. I undervisningsköket våren 1951. Oikealla opettaja Gunvor Masalin
Kuvat Arkisto KBS/Paikallisarkisto Arestin kuvakokoelma.*

*Ylempi kuva; Käsityösali kevätlukukaudella 1959. Laajennuksen kohdalle sijoittuvan salin
lattia oli porrastettu. (G. Forsman)
Alempi kuva; Oppilaiden näyttely vuonna 1954. Katossa näkyy aikakudelle tyypilliset pal-
lovalaisimet.
Kuvat Arkisto KBS/Paikallisarkisto Arestin kuvakokoelma.*

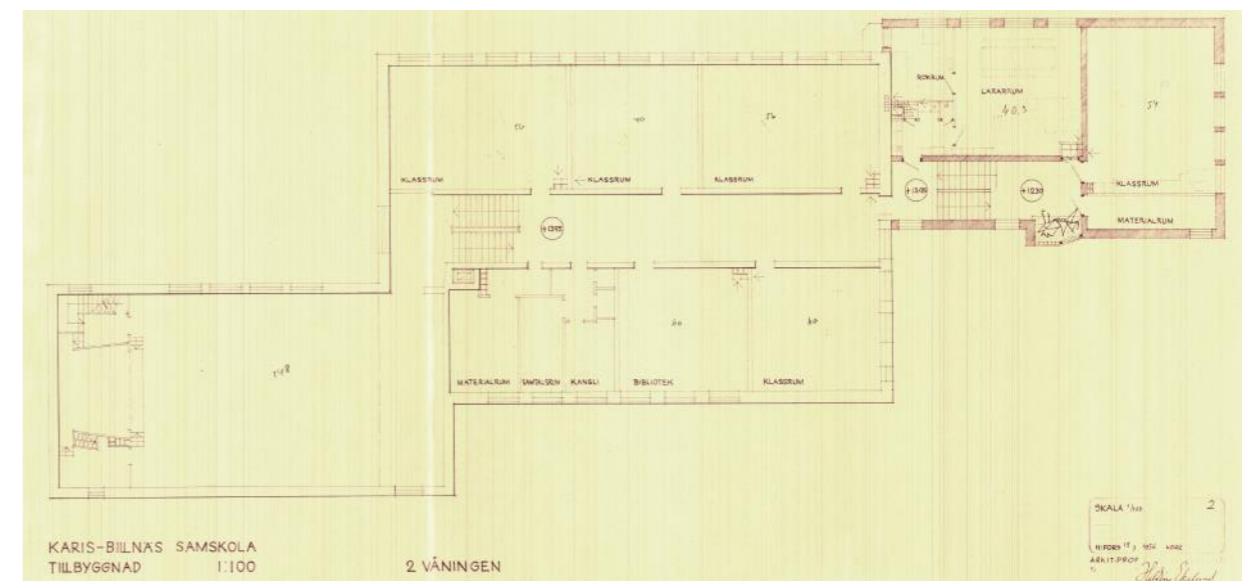
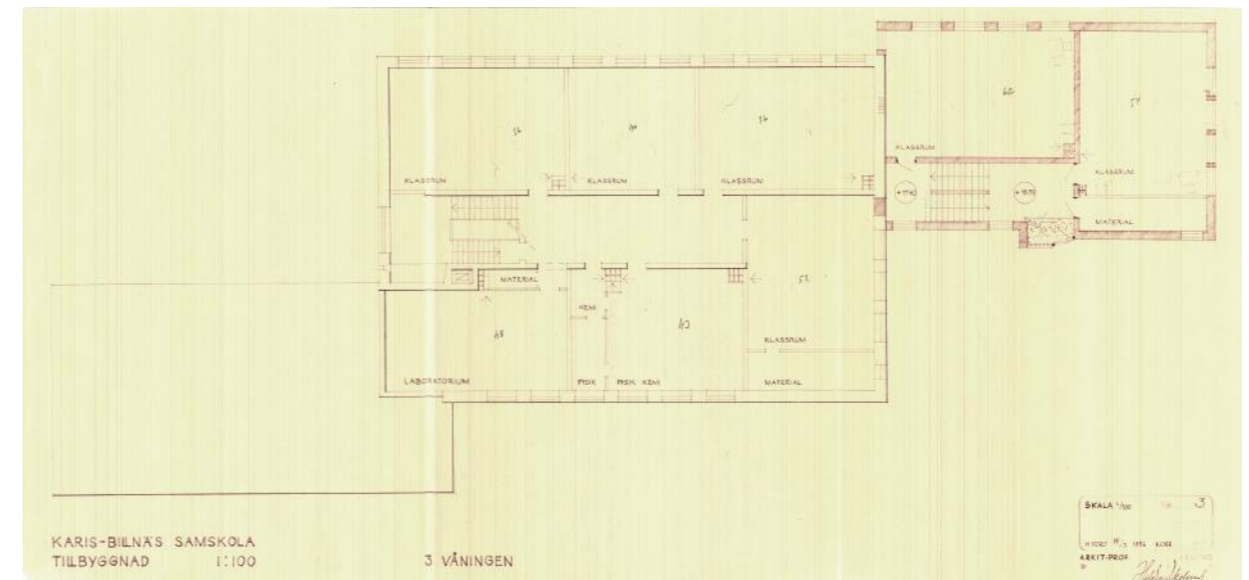
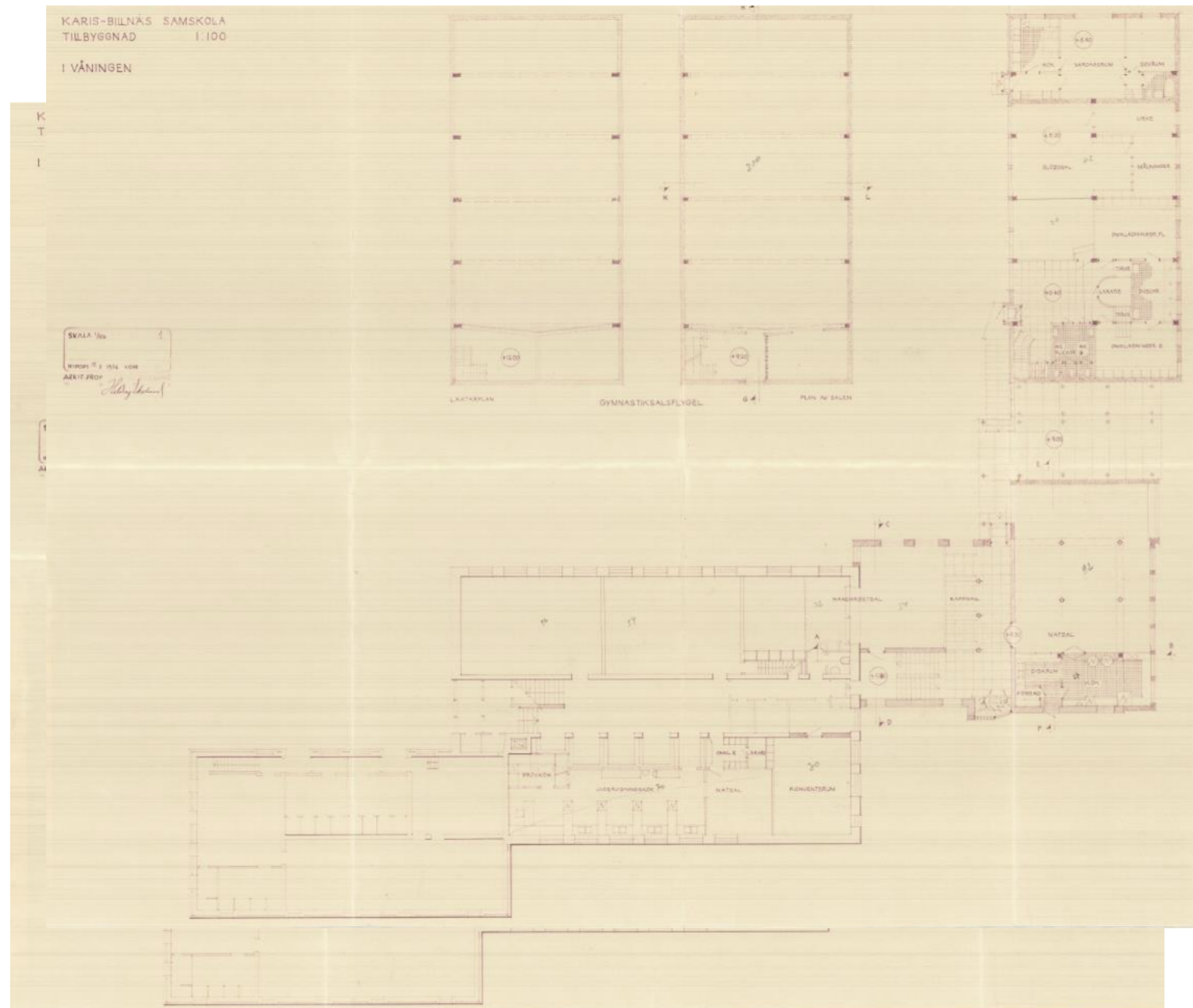
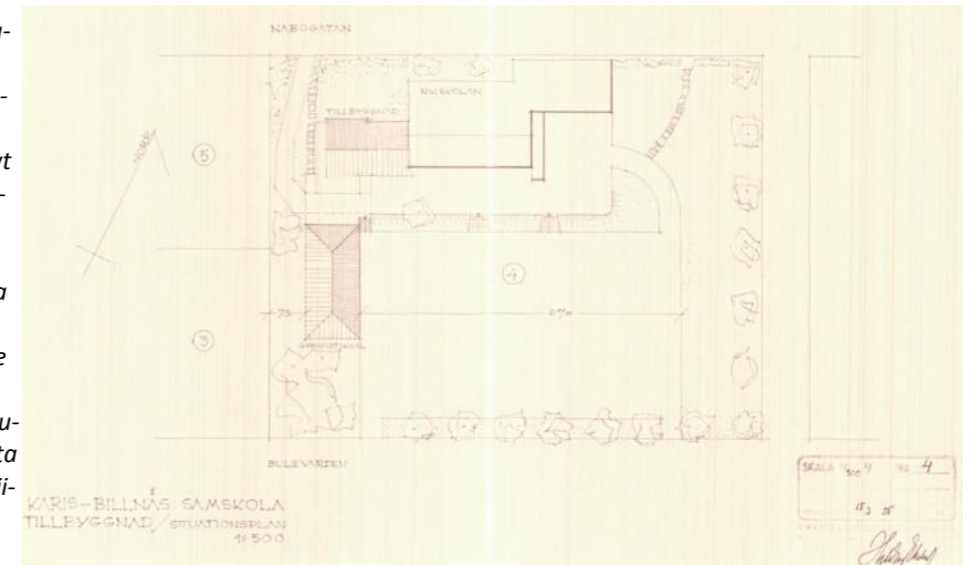
3.3 Laajennus 1958

Arkkitehti Hilding Ekelund laati suunnitelmat myös kouluun 1950-luvulla tehtyä laajennusta varten. Koulua jatkettiin vuosina 1957- 58 länteen kolmikerroksisella luokkahuonesiivellä. Pihan lounaissivulle nousi päämassaan katoksella kytkeytyvä erillinen voimistelu- ja veistosalsiipi. Pääsisäänkäynti siirrettiin laajennukseen, ja sen yhteyteen sijoitettiin aulatala, keittiö ja uusi ruokasali sekä käsityösali joka osittain porrastuen jatkui entiseen talonmiehen asuntoon. Aulasta nousi portaikko ylempiin kerroksiin. Ylempiin kerroksiin sijoitettiin luokkahuoneita sekä opettajahuone, johon liittyi erillinen tupakahuone (rökrum) parvekkeineen. Portaikkoon liittyi tehosteena pieni vinoseinäinen erkkeri. Päärakennuksen entiset ruokailutilat muutettiin opetuskeittiöksi.

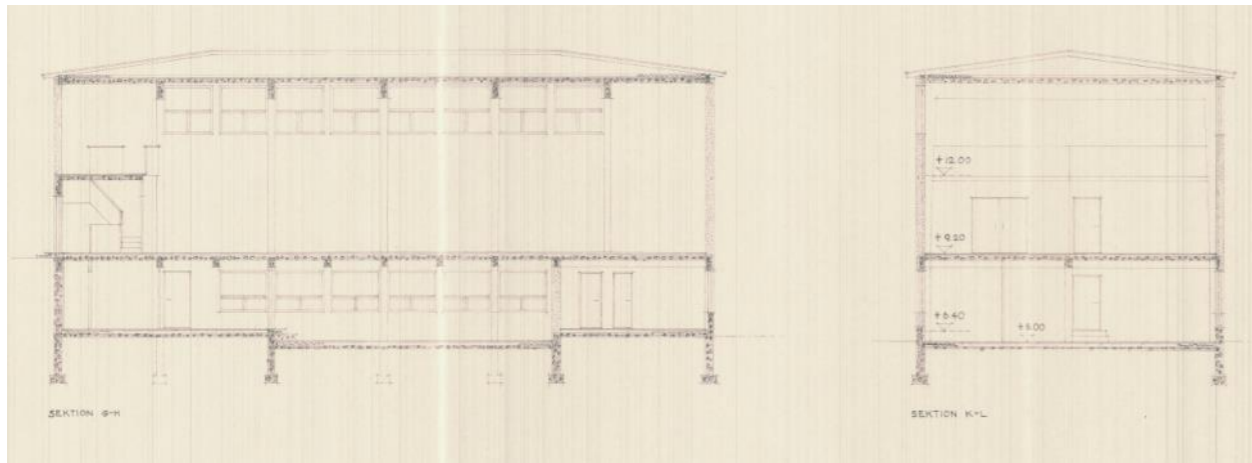
Siipirakennukseen sijoitettiin voimistelusalali ja sen alle puku- ja pesutilat, veistosali sekä talonmiehen asunto. Voimistelusalin pohjoispäädyn toiseen kerrokseen rakennettu katsomo on myöhemmin muutettu iv-konehuoneeksi.

1960-luvun alussa oli koulussa jo yli 500 oppilasta, joista suurin osa tuli Karjaalta ja Pohjasta, osa myös Inkoosta, Snapper-tunasta ja Tammisaaresta. 31.08.1961 päättyi Karis– Billnäs samskolan toiminta yksityisenä kouluna. Tuolloin perustettiin valtion ylläpitämä kahdeksanluokkainen Karis– Billnäs samlyceum.

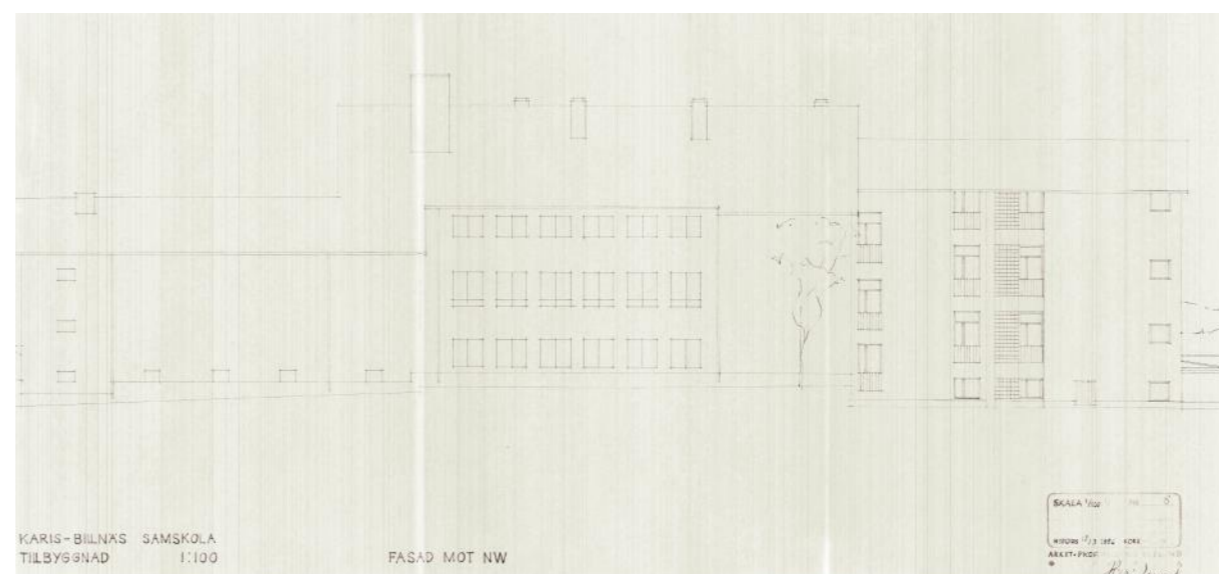
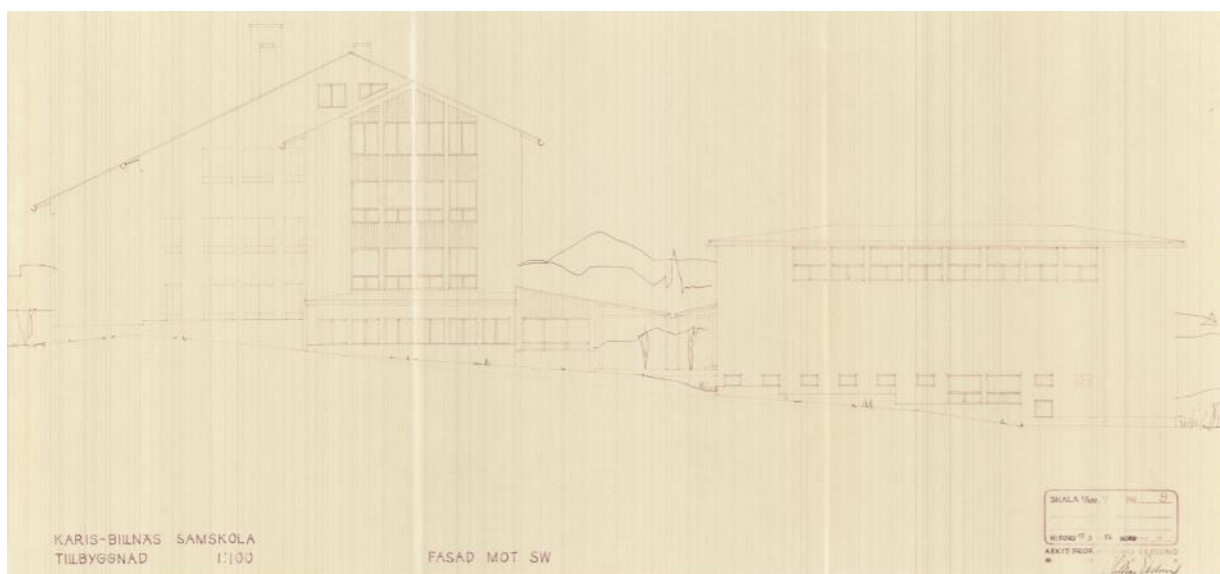
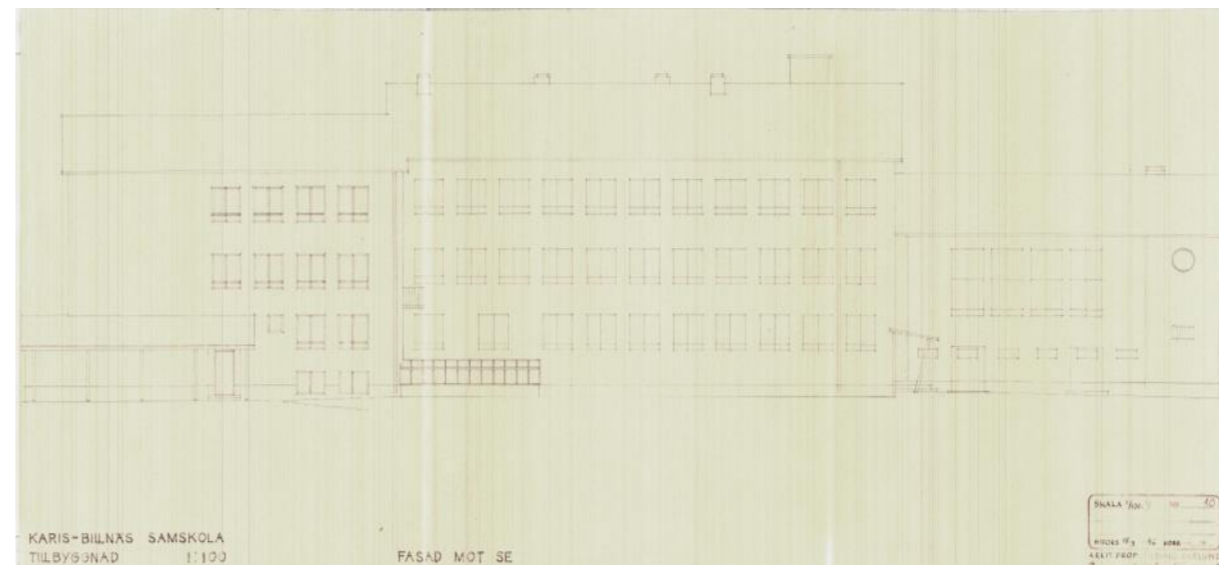
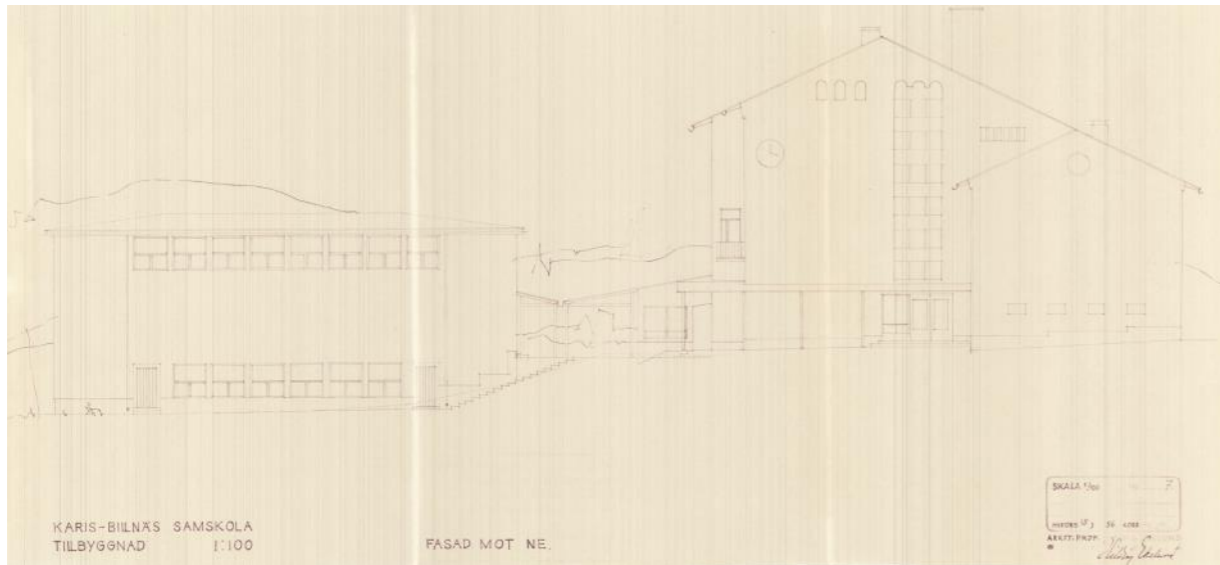
Laajennukset rajaavat pihaluettua länteen ja tuovat rakennuksen lähemmäs Boulevardia. Alkuperäisessä pihasuunnitelmassa esitetyt puurivit ja pensasaidat tontin reunoiilla on säilytetty. Alapihan kentän reunassa kulkevien pääreittien ohella on pohjoiseen Naapurinkadulle osoitettu aikakaudelle tyypillisinä aiheina kaartuvat kivetyt polut. Voimistelusalissa on päärakennuksesta poiketen aumakatto. Pääpiirustukset 15.3.1956.

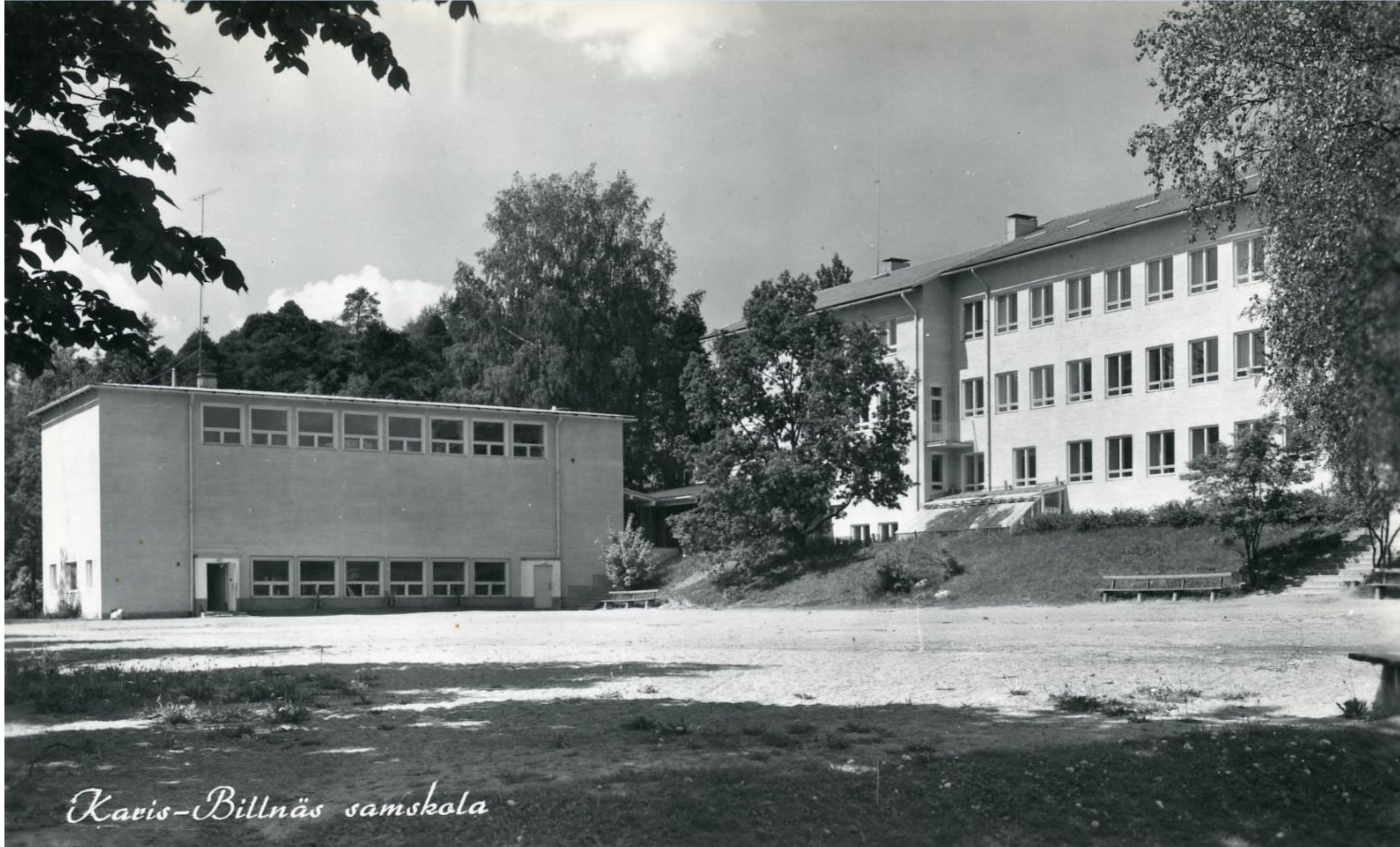

Leikkauksista ilmenee voimistelusalin rakenne. Runkona on betoninrakenteinen kehärakenne, joka salin sivuilla näkyy alaspäin kapenevina pilareina. Seinän yläosan ikkunarivi tuo valoa saliin. Alapuolisen veistotilan lattia on porrastettu. Kuvassa näkyy salin päätyyn tehty katsoma.

Koulurakennus 1960-luvun postikortissa. Voimistelusalin aumakattoinen siipirakennus hahmottuu omana rakennusmassanaan ja rajaa edustan urheilukenttää. Rakennuksia yhdistävä katos jää puun taakse. Rakennukseen liittyi alkujaan kaksi portaaliin jäsennettyä ulko-ovea. Kuva Arkisto Svaetichin/ Paikallisarkisto Arestin kuvakokoelma.

Näkymä etelästä oletettavasti 1960-luvulla. Kuva KBS/Paikallisarkisto Arestin kuvakokoelma.

Näkymä Naapurinkatua länteen. Taustalla näkyy rehtori Gardbergin talo. Juhlasalin päädysssä näkyvä pyöreä ikkuna on myöhemmin korvattu ilmanvaihtosäleiköllä. Kuva KBS/Paikallisarkisto Arestin kuvakokoelma.

Pukkihyppelyä koulun pihalla. Kuva vuosien 1958-1960 väliltä. Arkisto KBS/Paikallisarkisto Arestin kuvakokoelma.

*Ylempi kuva; Vuoden 1960 paikkeilla otettu valokuva koulun pihalta. Taustalla näkyy laajennuksen alta myöhemmin purettu koulurakennuksia yhdistänyt katos.
Alempi kuva; Koulun eteläjulkisivulla sijainnut kasvihuone vuonna 1961. Kukkiva klematis, ovensuussa opettaja Sven Nordberg. Kuvat Arkisto KBS/Paikallisarkisto Arestin kuvakokoelma.*

3.4 Muutokset 1978

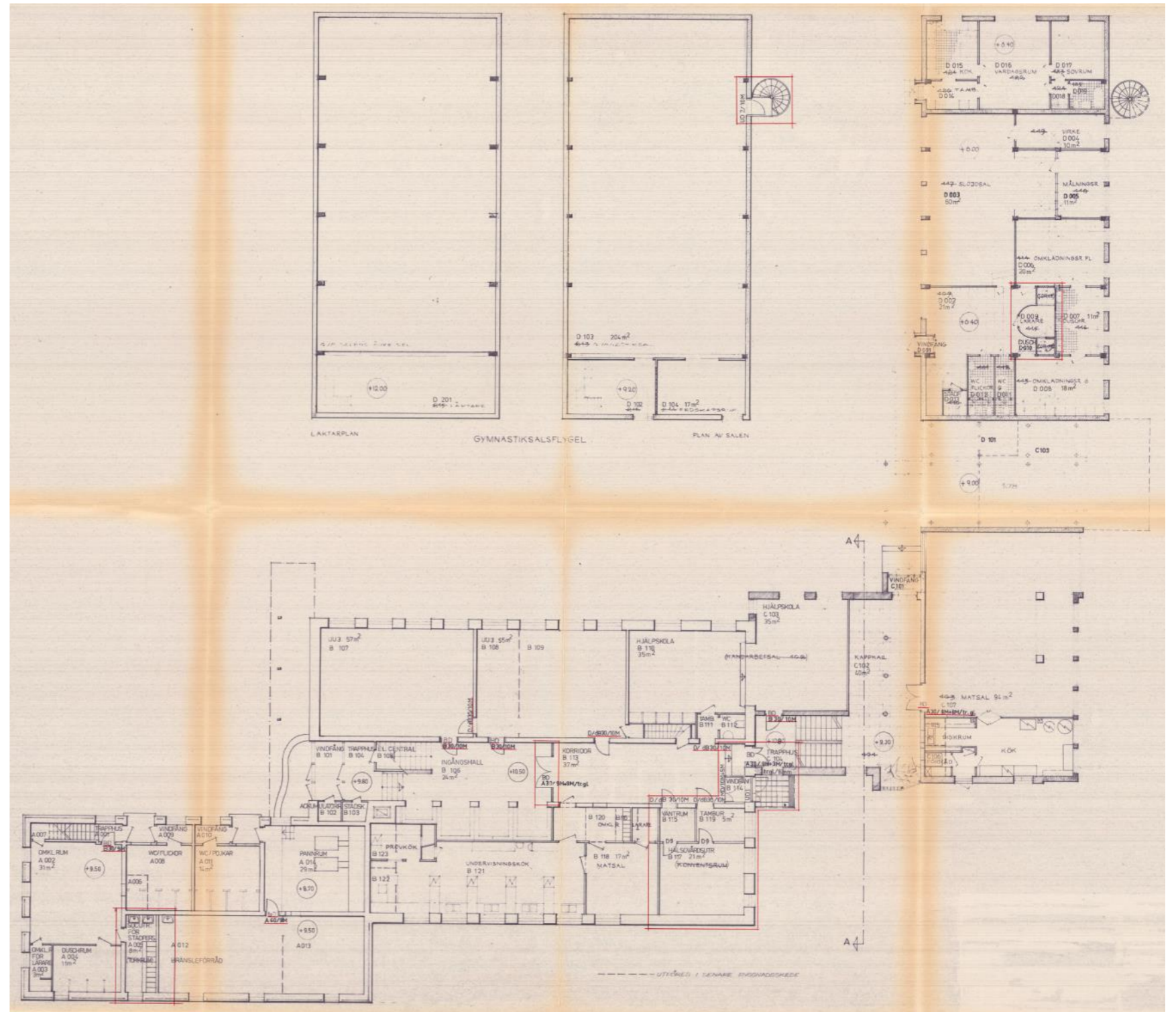
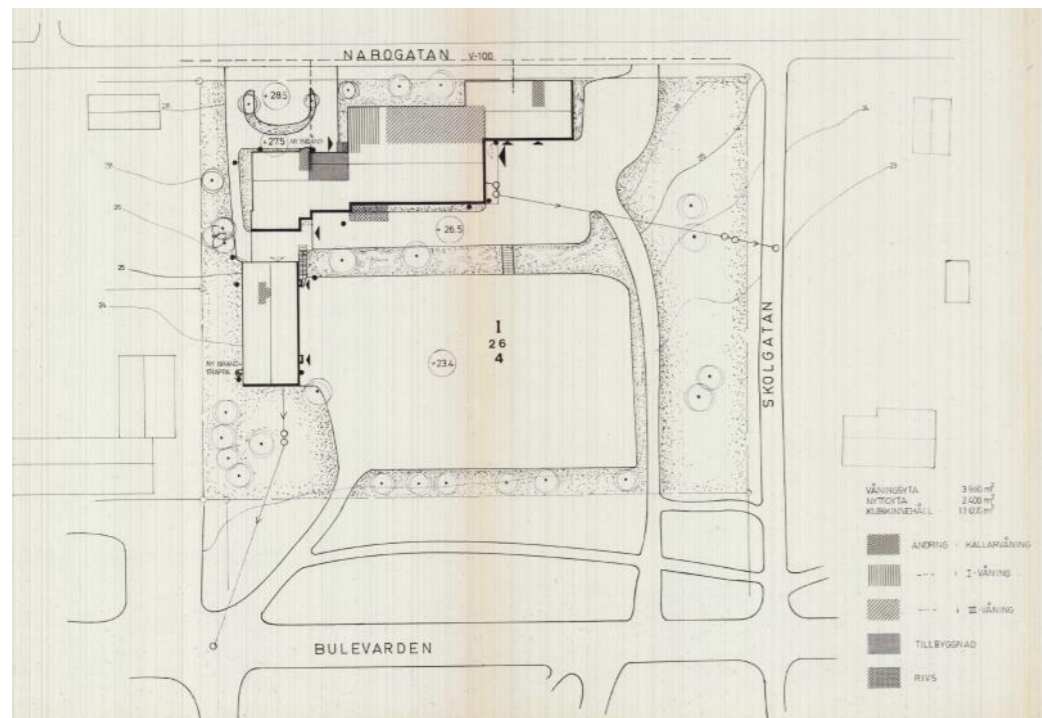
Seuraavan suuren muutoksen kouluun toi vuoden 1976 peruskoulu –uudistus. Yhteislyseon lukioluokat muutettiin kunnalliseksi lukioksi ja yläkoulun (mellanskola) luokat yhdistettiin kansalaiskoulun luokkien kanssa Karis svenska högstadieskolan nimellä kulkeväksi yläasteeksi. Vuonna 1978 siirtyi yläaste ja lukio Torikadulle Karjaan lyseon ja Karjaan yhteiskoulun aiempiin rakennuksiin ja Kilan ruotsinkielinen ala-aste siirtyi yläasteen ja lukion entiseen rakennukseen Bulevardin varrelle.

Aikanaan Hilding Ekelundin toimistossa työskennellyt, arkkitehti Lars Rejströmin laati tuolloin oman toimistonsa nimissä rakennuksen muutossuunnitelman. Länsipäädyn porrashuone jatkettiin neljänteen kerrokseen ja länsipäätyn neljänteen kerrokseen tehtiin uusi luokkahuone. Kolmanteen kerrokseen rakennettiin kirjasto yhdistämällä useita luokkahuoneita. Muutoksen yhteydessä uusittiin luokkahuoneiden ja käytävien ovia.

Koulumuuton yhteydessä vuonna 1978 otettu valokuva. Kuva VN-arkisto, julkaistu 20.9.2014

Alla: asemapiirros, pääpiirustukset 1976. Muutos- ja laajennusalueet on merkitty rasteroituna.

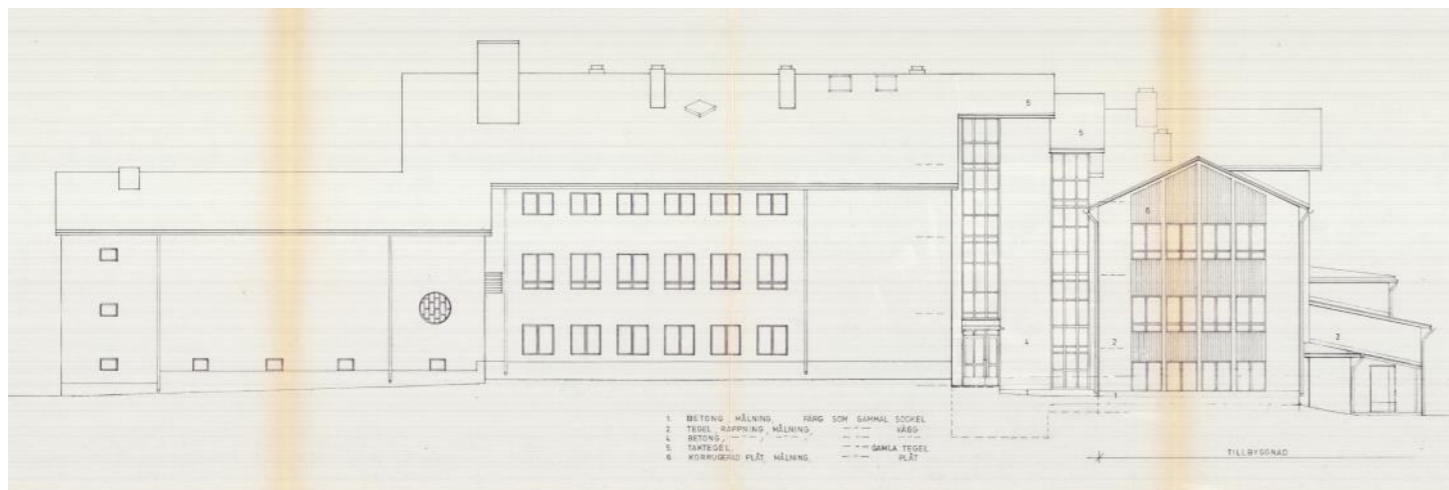
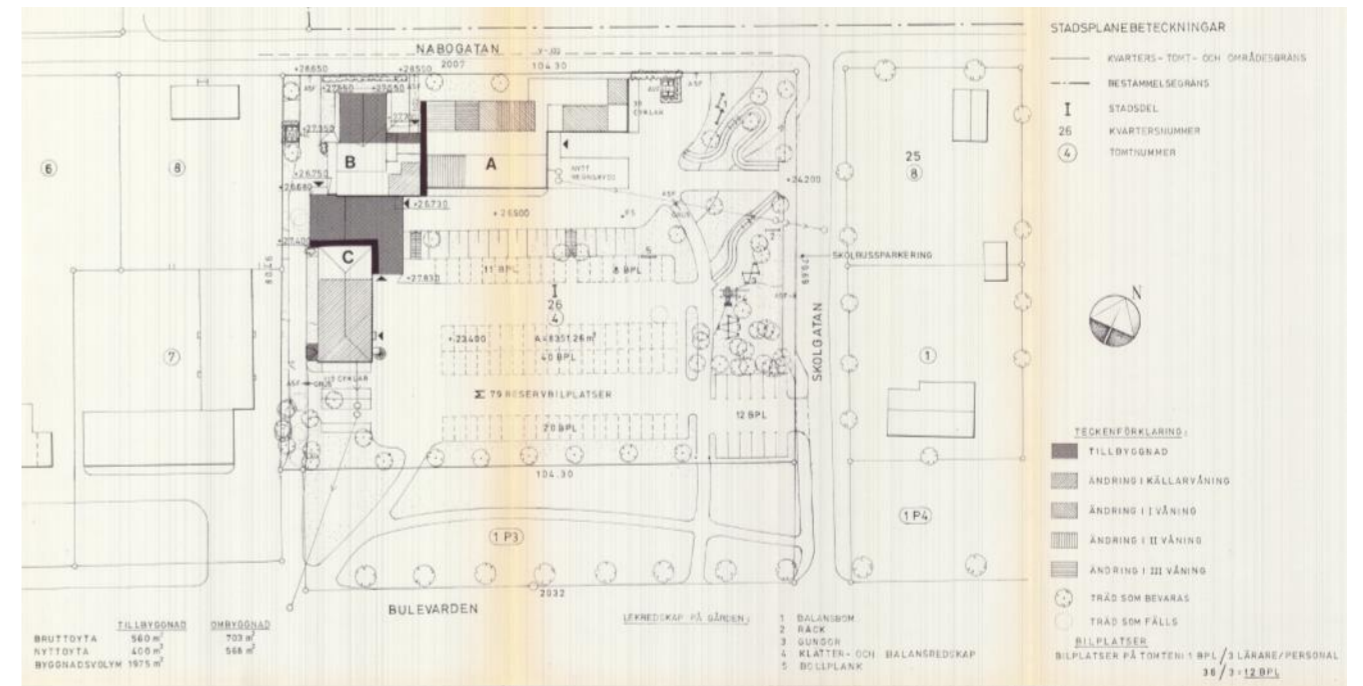
3.5 Laajennus ja muutokset 1992

Koulun seuraavan vuonna 1992 tehdyn mittavan muutostyön arkkitehtisuunnittelusta vastasi arkkitehti Lars Rejström, joka oli aiemmin vuosina 1948-1955 työskennellyt Ekelundin toimistossa ja myöhemmin 1958-1959 myös koulusuunnittelijana ansiotuneen Jorma Järven toimistossa. Rejström on omassa toimistossaan vastannut mm Tammisaaren lukion, Siuntion Aleksis-Kiven koulun ja Maarianhaminan Strandnäsin yläasteen koulun suunnittelusta.

Luoteisnurkkaan tehtiin tuolloin kolmikerroksinen laajennus luokkahuoneita varten ja länsipäädyn portaikon viereen rakennettiin hissi. Liikuntasalin rakennus yhdistettiin päärakennukseen yksikerroksisella laajennusosalla, johon sijoitettiin keittiö ja ruokailu- sekä aulatiloja. Teknisen työn tiloja laajennettiin vahtimestarin asunnon paikalle ja länsijulkisivulle rakennettiin puruvarasto. Voimistelusalin katsomon paikalle sijoitettiin tekninen tila. Lisäksi tehtiin pieniä sisäisiä tilamuutoksia.

Laajennukset muuttivat aiemmin selkeälinjaista rakennusmassaaja toivat mukansa rakennuksen ilmeelle vieraita uusia yksityiskohtia, mm. alumiini-ikkunat ja uudet ulko- ovet poikkeavat dimensioiltaan ja ilmeeltään selvästi aiemmista.

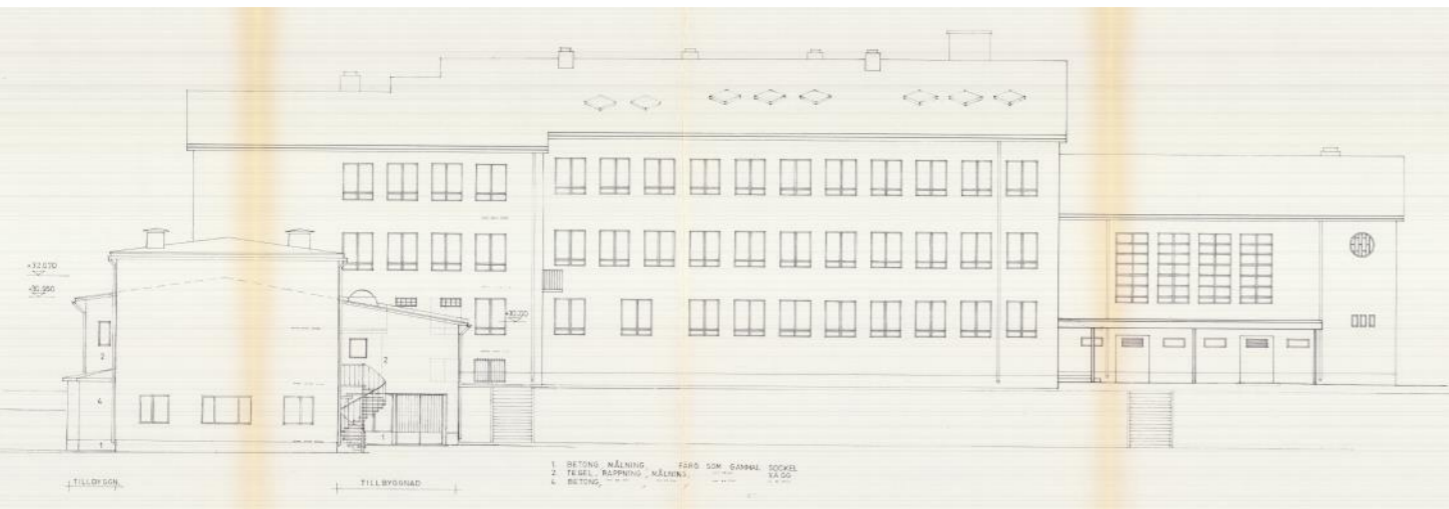
Pääpiirustussarjan asemapiirroksessa on esitetty koko alapihan muuttamista pysäköintialueeksi. Pihan muutossuunnitelman ei kuitenkaan toteutunut.

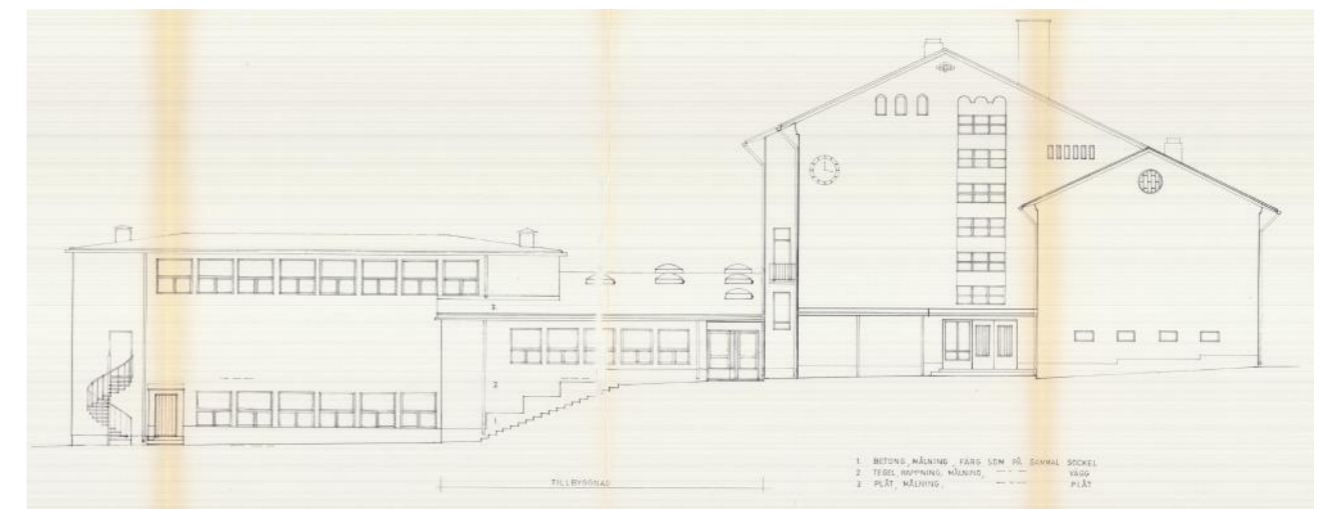
Julkisivu luoteeseen. Pääpiirustus 24.2.1989. Oy Arkkitehtitoimisto– Arkitektbyrå Ab Lars Rejström.

Julkisivu lounaaseen. Pääpiirustus 24.2.1989. Oy Arkkitehtitoimisto– Arkitektbyrå Ab Lars Rejström.

Julkisivu kaakkoon. Pääpiirustus 24.2.1989. Oy Arkkitehtitoimisto– Arkitektbyrå Ab Lars Rejström.

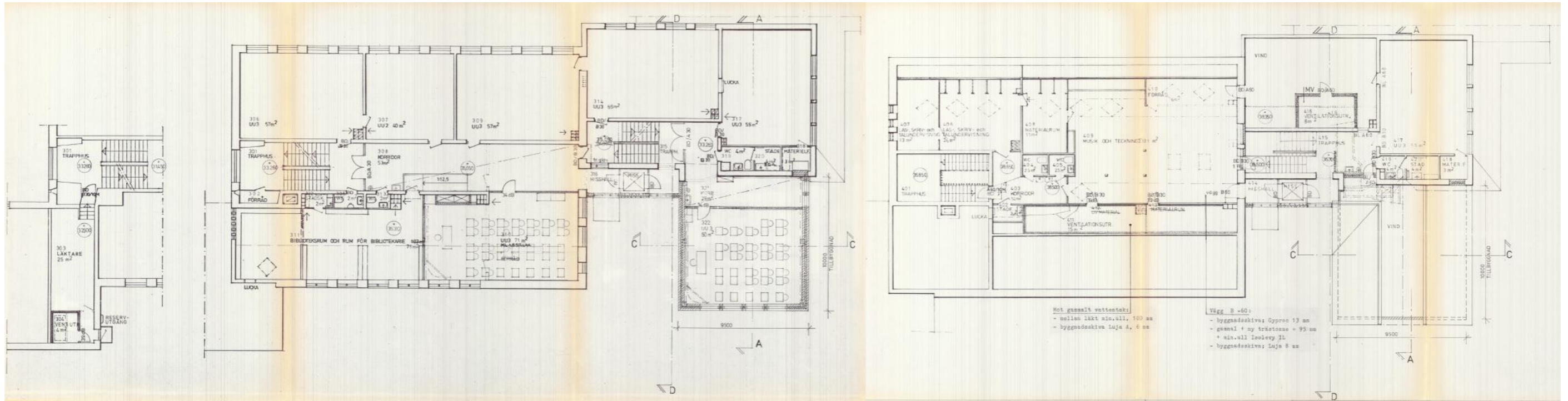

Julkisivu koilliseen. Pääpiirustus 24.2.1989. Oy Arkkitehtitoimisto– Arkitektbyrå Ab Lars Rejström.

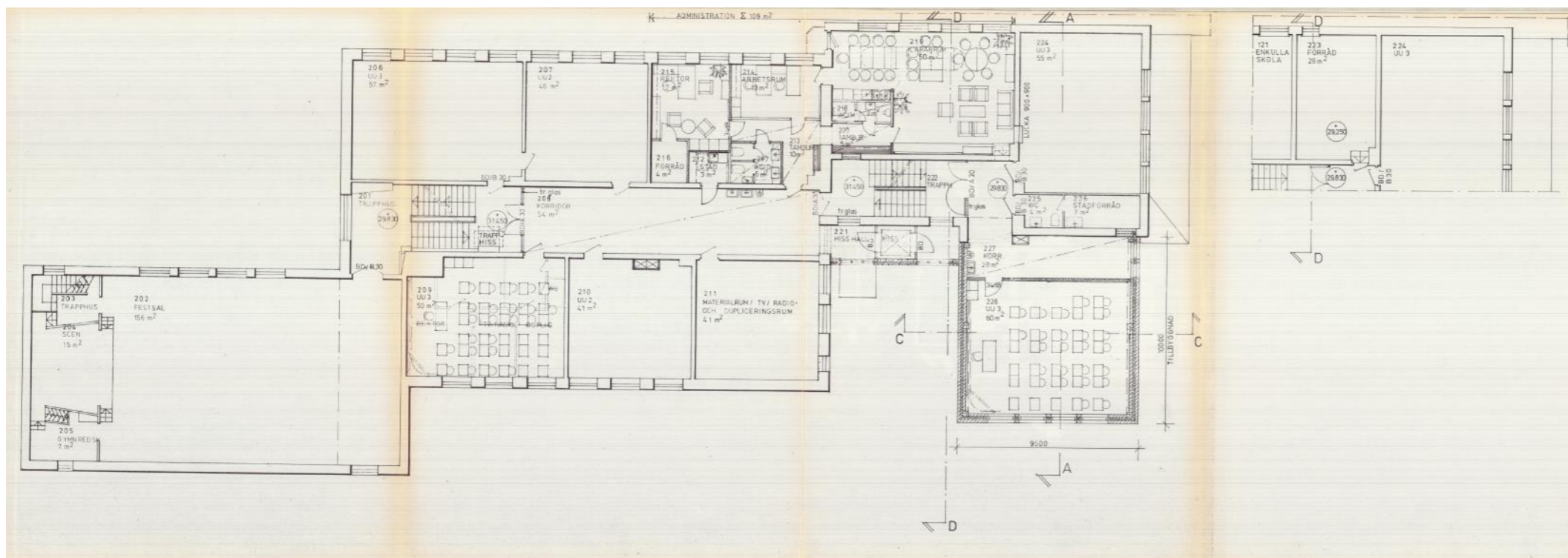

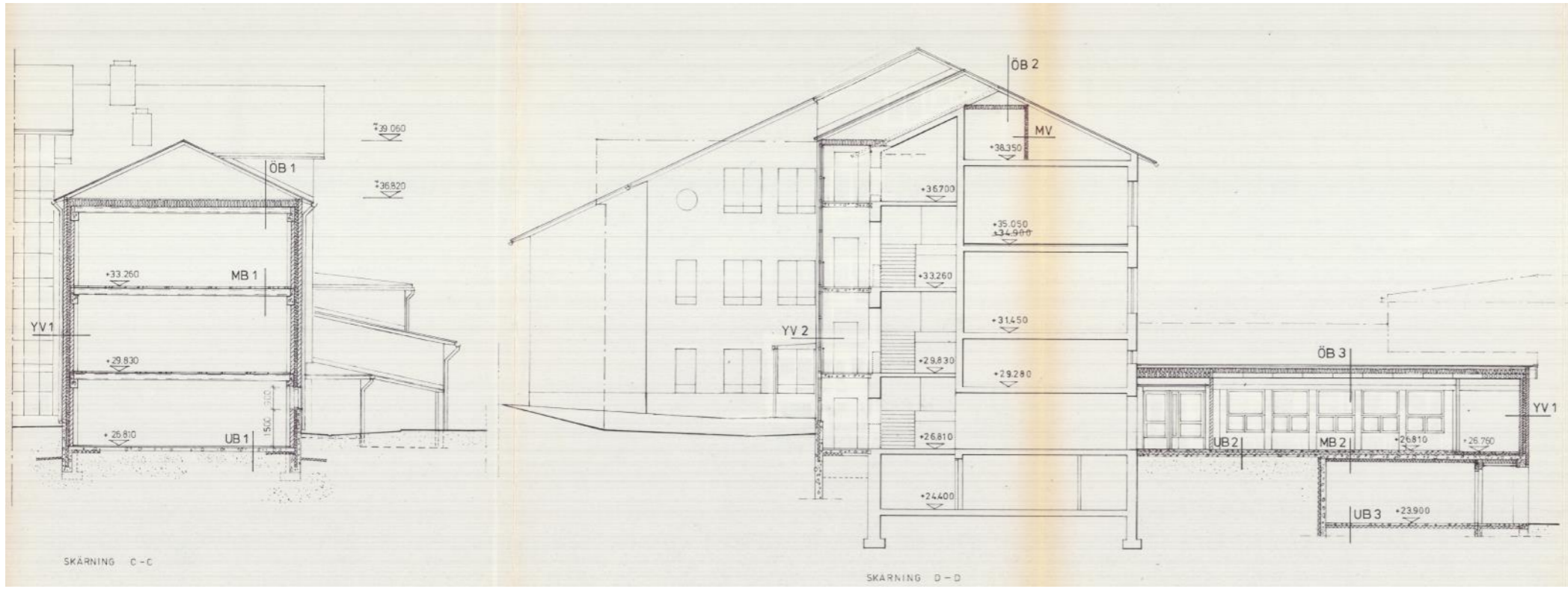

Pohjapiirros 3. ja 4. kerrokset. Pääpiirustus 24.2.1989.
Oy Arkkitehtitoimisto– Arkitektbyrå Ab Lars Rejström.

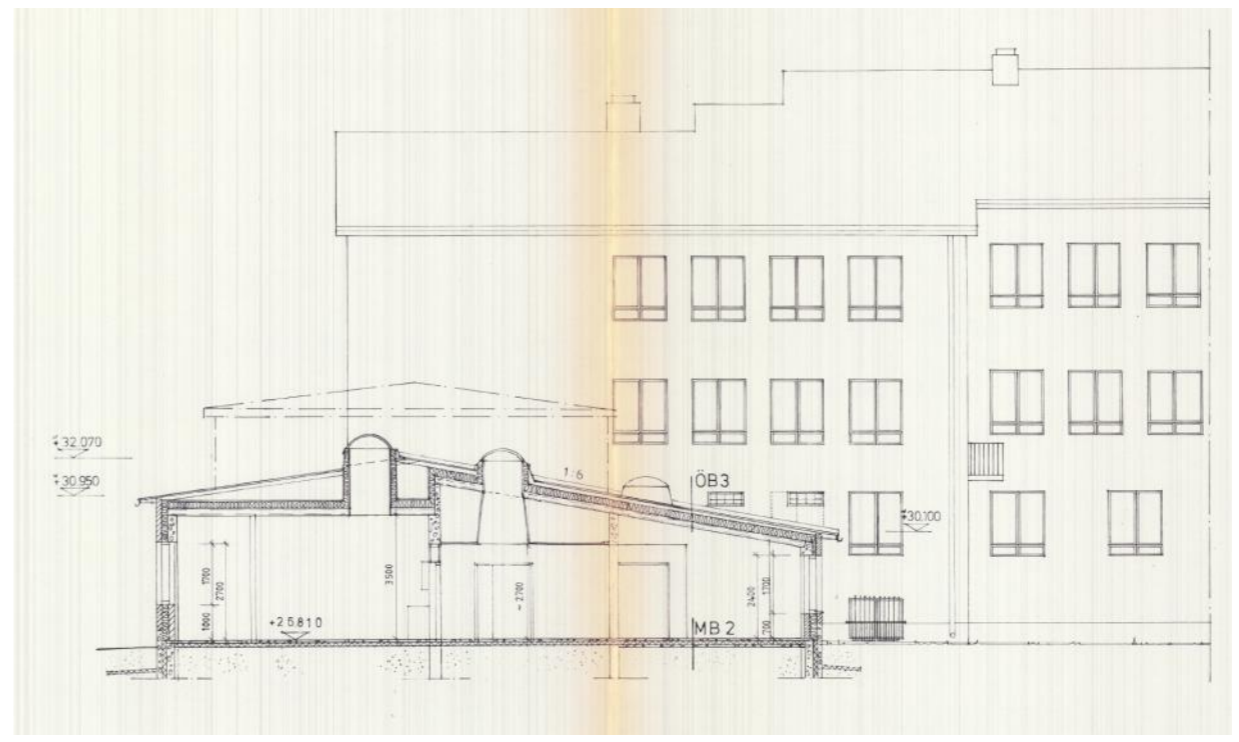
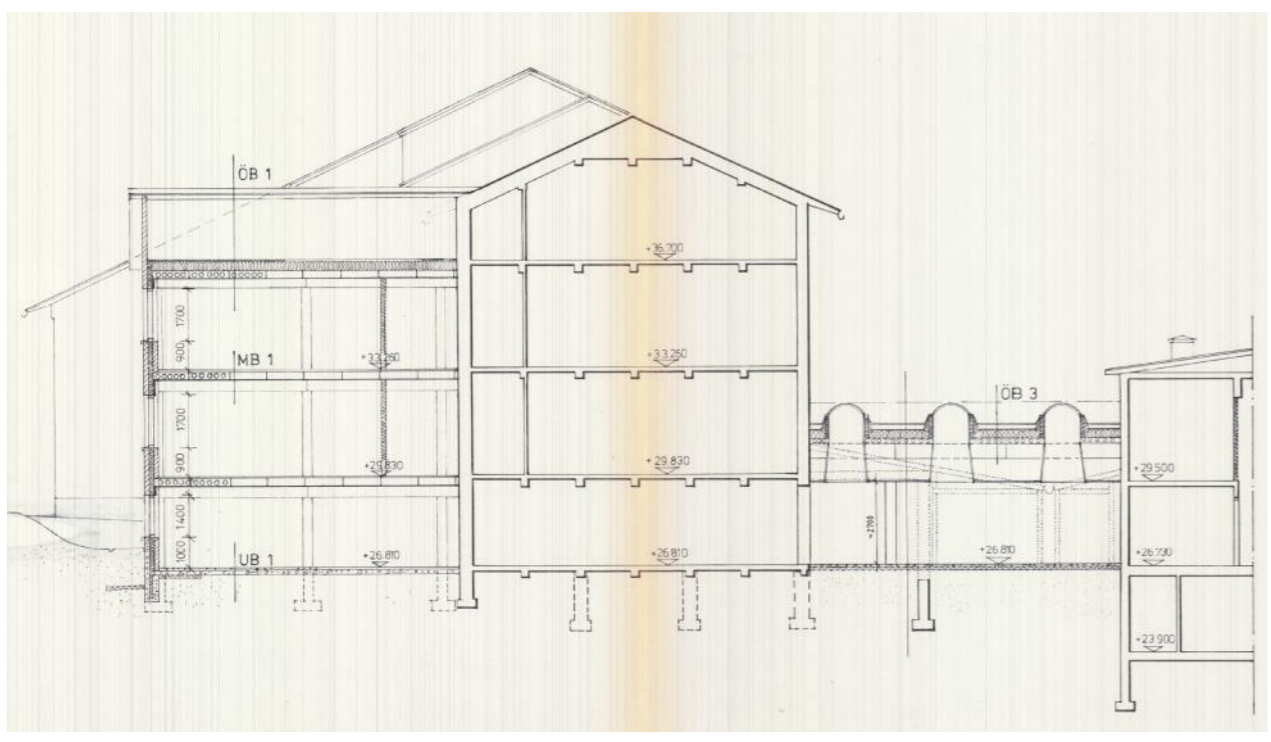

Toisessa kerroksessa sijaitsevaa opettajanhuo-
netta laajennettiin vanhalle osalle.
Pääpiirustus 24.2.1989. Oy Arkkitehtitoimisto–
Arkitektbyrå Ab Lars Rejström.

<p>ÖB 1 -ytsterial -utjämningsbetong ≥ 30 mm -spröjsad betongplatta enl. konstr.rite. -skyddspapper -cellplastskiva R 50 mm. ytire kast 1 s 100 mm -komp. grus ≥ 200 mm K-värde 0,27 W/m² lara rand- område K-värde 0,28 W/m² yttre randområde</p> <p>ÖB 2 -ytsterial -ara.bet.platta enl.konstr.rite. -cellplastskiva R 50 mm. ytire kast 1 s 100 mm -ara.bet.platta enl.konstr.rite. -komp.grus min. 200 mm K-värde 0,27 W/m² lara rand- område</p> <p>ÖB 3 -ara.bet.platta enl.konstr.rite. -skyddspapper -cellplastskiva R 50 mm -komp.grus min. 200 mm K-värde 0,27 W/m² lara rand- område</p> <p>MB 1 -ytsterial -ytbetong 35 mm -hällplatta 265 mm -ytbehandling eller undertak</p> <p>MB 2 -ytsterial -ara. st.platta enl.konstr.rite. -cellplastskiva R 50 mm -ara.bet.platta enl.konstr.rite. -mineralsull 100 mm -lujas-skiva</p> <p>ÖB 1 -taktegel -taklukt enl. konstr.rite. -takstolar enl.konstr.rite. -mineralsull 125 + 125 mm. 1 yttre kast 1 s vindskydds- satta 30 mm -hällplatta 265 mm -ytbehandling eller undertak K-värde 0,18 W/m²</p> <p>ÖB 2 -gussat vattentak (B60) -vindskyddsskiva 30 mm min.sull TSL -stälstomme + min.sull 100 mm Isolevy II -byggnadsskiva Luja 8 mm</p>	<p>ÖB 3 -takplåt -glasbrädning 22 mm -lukt, luftspalt 100 mm -vindskyddsskiva 30 mm -mineralsull 100 + 100 mm -hällplatta 200 mm -ytbehandling eller undertak K-värde 0,18 W/m²</p> <p>YV 1 -pappning -tegel 130 mm -mineralsull 150 mm -tegel 130 mm -tunnputz eller målning K-värde 0,25 W/m²</p> <p>YV 2 -målning eller tunnputz -element ytterkant bet. 60mm -cellplastskiva 140 mm -element innerkant ara.bet. enl. konstr.rite. -ytbehandling K-värde 0,28 W/m²</p> <p>MV -ytbehandling (B60) -byggnadsskiva 8 mm, Luja 1100 -stälstomme + min.sull 100 mm; Isolevy II -byggnadsskiva 8 mm, Luja 1100 -ytbehandling</p>
--	--

4. NYKYTILANNE

4.1 Liittyminen ympäristöön

Näkymä Bulevardilta luoteeseen koulun suuntaan. Koulupihaa rajaa leikattu pensasaita ja puurivistö.

Tontin takaosaan mäenrinteeseen sijoittuva kookas rakennus on säilyttänyt keskustan maisemassa hallitsevan asemansa. Näkyvyyttä korostavat edustan avoimet puisto- ja piha-alueet sekä rakennukselle harmonista taustaa muodostava metsäalue.

Koulutontti sijoittuu ilmeeltään vehreän Bulevardin varteen. Koulutontin ja Bulevardin väliin jäävä entinen puistoalue kaavoitettiin vuonna 2000 osaksi koulutonttia. Alue on edelleen säilyttänyt puistomaisen luonteensa ja alkuperäisen puuston. Entistä puistoaluetta halkovat kävelytiet. Aiemmin Kaupiaankadulle jatkunut puistovyöhyke päättyy terveyskeskuksen tonttiin, jonka eteläosa 1980-luvulla kaavoitettiin pysäköintialueeksi.

Näkymä Bulevardia pitkin länteen. Koulupiha on osa Bulevardin varren puistomaisemaa. Kadun ja pihan väliin jää nurmipintainen katupuvin istutettu viherkaista.

Koulun vanhin osa sijoittuu tiiviisti Naapurinkadun katulinjaan.

Näkymä koulun länsipuoliselta kujalta jatkuu Felix Fromin katua pitkin pitkälle keskustaan.

4.2 Piha-alue

Avoin koulupiha liittyy Bulevardin puistovyöhykkeeseen. Koulurakennus rajaa tiiviisti pihaa vastakkaisella puolella. Kuva Raaseporin karttapalvelu.

Rinnetontille sijoittuva koulupiha jakautuu ylempään laajalti asfaltoituun sisäänkäyntipihaan ja kenttämäiseen sorapintaiseen alapihaan. Tämä jako syntyi jo vuonna 1932 koulun leikki- ja urheilukentän rakentamisen yhteydessä. Pihaja erottaa tuolloin rakennettu ja istutuksin rajattu pengerrys. Yläpihan reunaan pengerrysten päälle on myöhemmin rakennettu puinen aita. Tasoeroa pihojen välillä on noin kolme metriä. Pihojen välissä on kahdet maastoportaat sekä kaartuva pihatie.

Tontin lounaisreunalla aivan koulurakennuksen vieressä kulkee yleisessä käytössä oleva kevyen liikenteen reitti, joka myös on huoltoliikenteen käytössä. Koulu käyttää pysäköintiin Naapurinkadun pohjoisreunalle rakennettuja pysäköintipaikkoja. Polkupyörien pysäköinnille on osoitettu alueita Naapurinkadun puolelle ja läntisen kujanteen varteen.

Yleisilmeeltään avointa piha-aluetta jäsentävät yksittäiset vanhat pihapuut, joista maisemassa erityisesti korostuu koulun kaakkoispuolella seisova leveälatvuksinen tammi. Tontin koillisnurkassa on lisäksi yksittäisiä koivuja ja pihapuita. Tontin etelä- ja itäreunaa rajaavat leikatut pensasaidat sekä eteläreunalla suurikokoiset jalavat. Muutoin on vihreyttä hyvin vähän. Nurmettuja alueita on vain vähän suuren urheilukentän reunalla. Koulupihan itäosa joka aikanaan oli koulupuutarhaksi rakennettu, on myöhemmin muutettu toiminnalliseksi leikkialueeksi. Hiekkapintaisella alueella on leikkivälineitä ja aidattu talvella luistelukaukalona toimiva alue.

Tontin koillisnurkan oleskelualue

Pihan itäreunan leikkialue.

Pihan komeita maisemapuita

Koulupiha on yleisilmeeltään suojaista ja samalla avara.

Leikki- ja urheilukenttä pihan länsireunasta nähtynä

4.3 1943 valmistunut osa, julkisivut

Koulurakennuksen alkuperäinen piha-alue rajaava hahmo korostuu pihamiljöössä. Kokonaisuuteen liittyvät myös rinneportaat. Puset peittävät aitarakennelmat ja katos ovat hieman muuttaneet ilmettä. Vasemmalla pihan komea maisemapuu.

Ylä- ja alapihan väliset portaat ovat alkuperäisellä paikallaan. Vanha ilmeikäs puusto kehystä näkymää yläpihalle. 1990-uvulla rakennettu porrastuva katos peittää näkymässä juhlasalin siipeä. Kuva alla samasta kohtaa arviolta noin 1950-luvulla (Runar Bäckström).

Vanhan pääsisäänkäynnin katokseen on vuoden 1992 muutostöiden yhteydessä liitetty uusi porrastuva suurikokoinen sadekatos. Julkisivussa tunnusomaisen kellon viisarit on poistettu.

Vanhalla osalla säilynyt rappaus on paikoin jo kulunut. Korkeamman osan päätyä jäsentävät erilaiset koristeikkunat. Poistetun kellon paikka näkyy pyöreänä syvennyksenä, samaten lipputangon pidikkeet. Juhlasalin päädyn julkisivuja koristavat neliömuotoiset rei'itetyt levyt. Pyöreän koristeikkunan tilalla on myöhemmin asennettu ilmastointiritilä.

Koulun vanhimman osan juhla- ja liikuntasali on Naapurinkadun suuntaan ilmeeltään suljettu. Koulun pysäköintipaikat ovat Naapurinkadun varressa.

Vanhimman osan julkisivu Naapurinkadun puolella on säilynyt alkuperäisenä. Siinä korostuvat erityisinä yksityiskohtina pyöreät ikkunat ja juhlasalin parveke sekä harjattu jo ilmeeltään paikoin kulunut rappauspinta.

Ylempi kuva; Vanhan osan räystääseen liittyy muotoiltu kannake.

Alempi kuva; juhlasalin parvekkeeseen liittyy yläosastaan kaareva parvekeovi. Puinen, ilmeeltään karu kaide on möyhemmältä ajalta.

Oikealla; Vanhalla 1942 rakennetulla osalla on säilynyt alkuperäinen rappauspinta. Harmaaruskean rappauksen pinta on vaakasuuntaan karheasti harjattu

Alla;
Ekelundin arkkitehtuurille ominaisia koristeikkunoita esiintyy mm juhlasalin seinässä ja pääportaikossa. Luokkahuoneiden ikkunat on oletettavasti alkuperäisen mallin mukaan myöhemmin uusittuja. Ikkunasmyygeihin liittyy sileä rappauspinta.

Vanhan osan pääsisäänkäynnin alkuperäiset tammiövet ovat säilyneet. Edustan katos on myöhemmin uusittu ja siihen on 1990-luvun alussa liitetty suuri porrastuva sadekatos. Pyöreälinjainen graniittikivin reunustettu porttas on mahdollisesti myöhemmin uusittu.

Vanhan osan juhlasalin alla on wc-tilat joihin on kulku pihalta. Sisäänkäynnit on sijoitettu julkisivuun tehtyyn sisäänvetoon, johon yksityiskohtana liittyy pyöristetyt kulmat ja mosaiikkiaiheinen sisäänkäyntitasanne. Ovet on myöhemmin uusittu.

4.4 Vuoden 1958 laajennus, julkisivut

Vuonna 1958 tehty, arkkitehti Hilding Ekelundin suunnittelema laajennus jatkaa vanhan osan muotokieltä ja arkkitehtuuria. Laajennusosan julkisivuissa on samanlainen harjattu ruskeanharmaa rappaus kuin vanhimmassa osassa. Myös ikkunatyypit, räystäiden detaljit ja yksityiskohdat ovat samoja.

Kolmikerroksinen satulakattoinen laajennus liittyy alkuperäiseen rakennukseen porrastuen. Poikittain sijoittuva aumakattoinen voimistelusalin siipi oli alkujaan liitetty päärakennukseen avoimen katoksen välityksellä. Myöhemmin nurkkaan toteutettu, rakennuksia yhdistävä 1–kerroksinen laajennus on jossain määrin muuttanut aiempaa selkeälinjaista massoitteua.

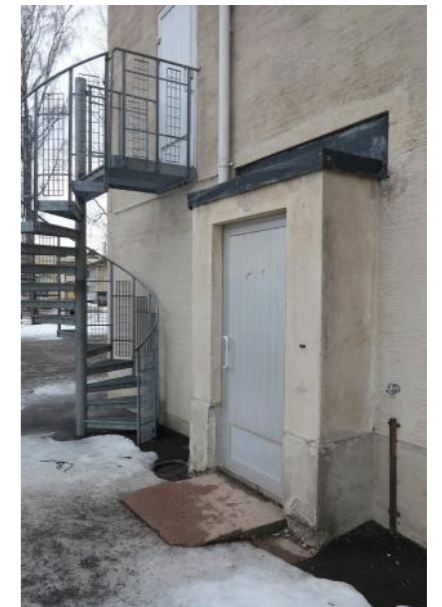

Tontin lounaisnurkalta pihalle johtavaa kulkutietä kehystävät suurikokoiset koivut. Edustan puusto on osa myöhemmin oaksi koulutonttia kaavoitettua Bulevardin varren puistovyöhykettä.

Voimistelusalin ja Ekelundin suunnitteleman vuonna 1928 valmistuneen Helsingin taidehallin julkisivujen jäsentelyssä on nähtävissä yhteneväisyyksiä, joskin klassismin piirteet korostuvat selvästi voimakkaammin vanhemmassa rakennuksessa. Rapatun muutoin umpinaisen julkisivun ala- ja yläreunoja kiertävät neljänmuotoisten ikkunoiden rivit. Julkisivupinta päättyy ylhäällä ulkonevaan räystääseen.

Voimistelusalin alapuolella sijainneen vahtimestarin asunnon sisäänkäynti on ulokkeena kevyesti artikuloitu. Ovi on myöhemmin uusittu ja teräksiset poistumistieportaat on lisätty 1970-luvun peruskorjauksen yhteydessä.

Veistosalin pihan puoleiset ikkunat on suojattu teräsverkolla

Päädyn alareunan ikkunat liittyivät alun perin vahtimestarin asuntoon. Ikkunat on myöhemmin suojattu teräsverkolla. Vuoden 1958 asemapiirroksessa on päädyn edusta istutettu. Alue on myöhemmin asvaltoitu. Vasemmalla näkyvä viistokulmainen sahanpurutilan kuisti on rakennettu 1990-luvun muutostöiden yhteydessä.

Vuoden 1958 laajennuksen länsipäädyn ikkunat on myöhemmin uusittu ja vaihdettu alumiinipintaisiksi ikkunoiksi. Alumiinipinta on jonkin verran muuttanut ilmettä, mutta ikkunat ovat kuitenkin selvästi sirommat kuin vuoden 1992 laajennuksessa käytetyt ikkunat. (ks seuraava sivu)

Opettajanhuoneeseen rakennettiin tupakkahuone johon liittyi pihalle avautuva parveke teräspinnakaitteen. Julkisivun ja parvekelaatan rappaus on paikoin vaurioitunut. Vasemmanpuoleisessa kuvassa näkyy vuoden 1958 ja 1992 laajennuksen liittymäkohta ja uusi pääsisäänkäynti.

4.5 Vuoden 1992 laajennus, julkisivut

Vuoden 1992 laajennus noudattaa pääpiirteissään pitkälti alkuperäisen rakennuksen ratkaisuja, mutta erityisesti ikkunoiden ja ovien ilme poikkeaa selvästi aiemmasta. Laajennukset ovat muuttaneet rakennuksen aiemmin selkeää hahmoa.

Naapurinkadun varteen poikkipäätynä ulottuva vuoden 1992 laajennus noudattaa jäsentelyltään vuoden 1958 laajennuksen päätyä. Julkisivussa toistuvat samanlainen ikkunoiden ja niitä yhdistävien tehostepintojen jäsenys, ikkunamalli ja rappaustyyppi sekä räystääsratkaisut. Kaupunkikuvassa korostuu poikkeavana yksityiskohtana ikkunoiden poikkeuksellisen leveät valkoiset puitteet.

Koulu Naapurikadulta nähtynä. Edustalla on vuoden 1992 laajennus ja sen oikealla puolella korkeampi vuoden 1958 rakennettu laajennus.

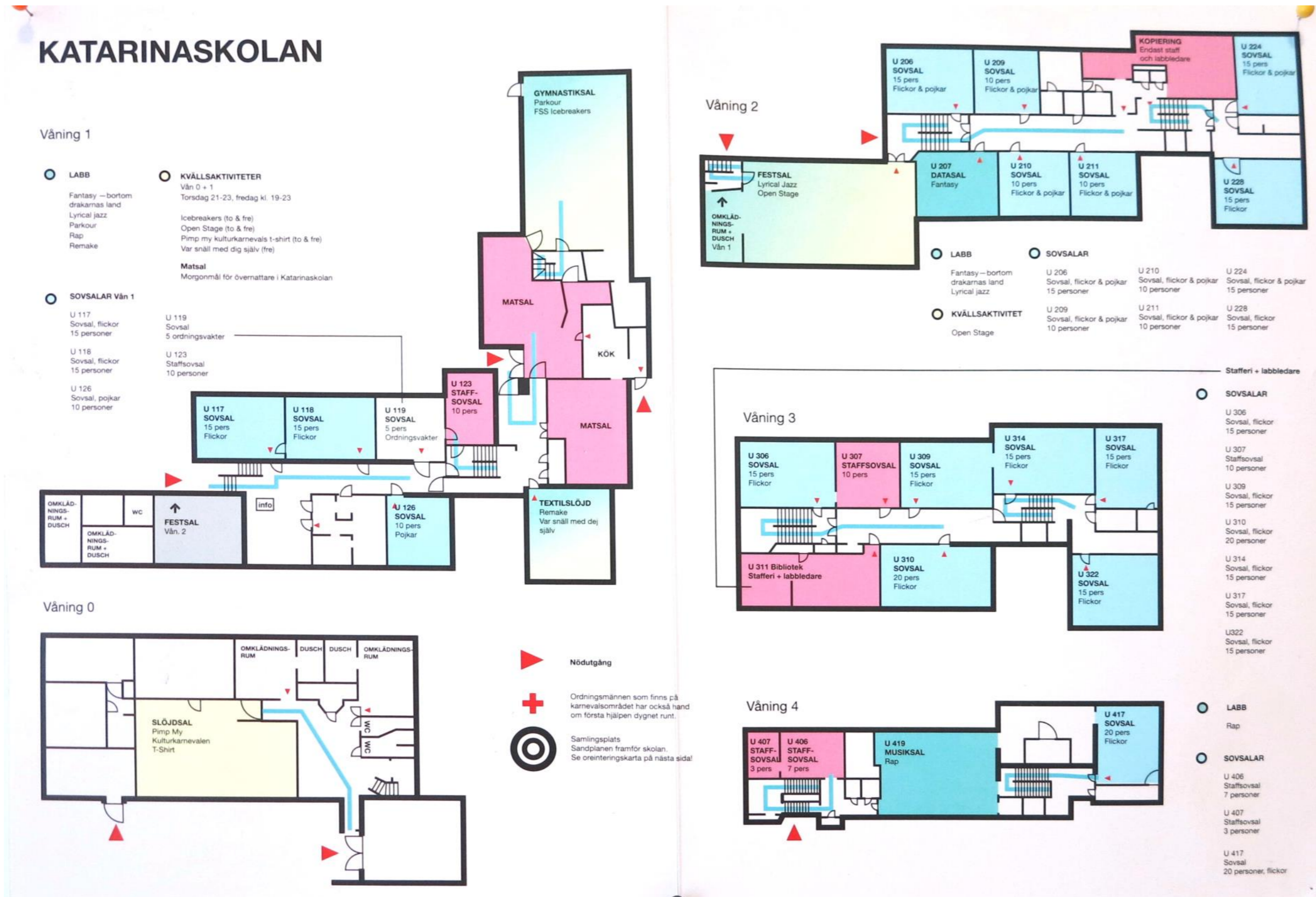
Vuonna 1992 rakennettu voimistelusalua ja päärakennusta yhdistävässä laajennus on viereisiä massoja matalampi. Laajennukseen sijoittuva sisäänkäynti standardi-alumiiniovineen on ilmeeltään arkinen.

Vuonna 1992 hissiä varten tehty laajennus jakaa välitilan kolmeen ilmeeltään ahtaan tuntuiseen vertikaaliseen osaan.

4.6 Sisätilat

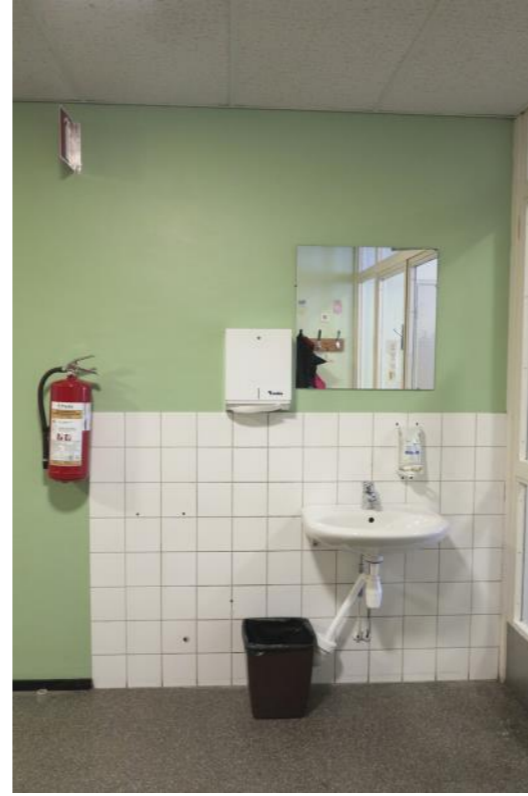

Koulun nykyinen tilakaavio

NYKYTILANNE, VANHA OSA 1942

Käytävä- ja aulatilat 1 krs-3 krs

1 krs käytävä

4 krs käytävä

3 krs käytävä

Vanhimmassa osassa sijoittuvat luokkahuoneet leveän käytävän molemmin puolin. Käytävätila saa luonnonvaloa itäpään portaan ikkunoiden kautta. Käytävissä on laajalti säilynyt oletettavasti alkuperäinen kuvioitu mosaiikki-betonilattia. Käytävätiloja on madaltanut on myöhemmin tehty alaslaskettu akustoiva katto jossa on upotetut valaisimet. Luokkahuoneiden ovet on uusittu vuoden 1978 korjauksen yhteydessä. Eri kerroksissa on nykyään yhdellä seinällä käytetty tehosteväriä.

Vuoden 1992 korjaus- ja muutostöiden yhteydessä rakennettiin entisen tekstiilityön salin paikalle vanhan osan ensimmäisen kerroksen käyttävään liittyvä aula- ja naulakko-tila. Aulaan liittyvät wc-tilat ja terveydenhoitajan tilat rakennettiin myös tuolloin. Aulaan ja käytävän väliin liitettiin osastoiva teräslasiovi.

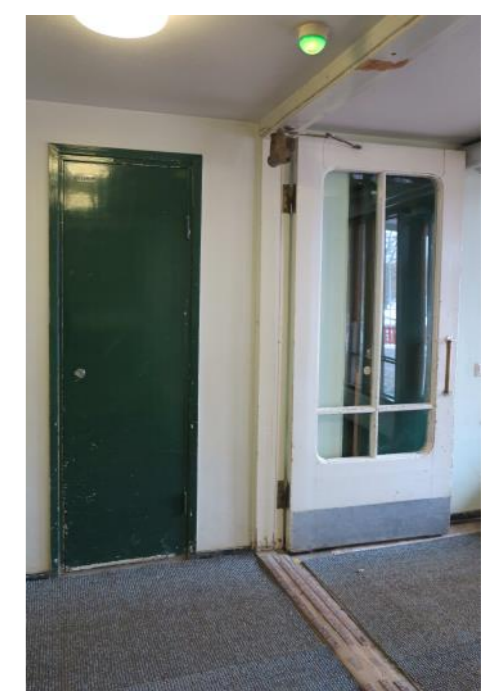
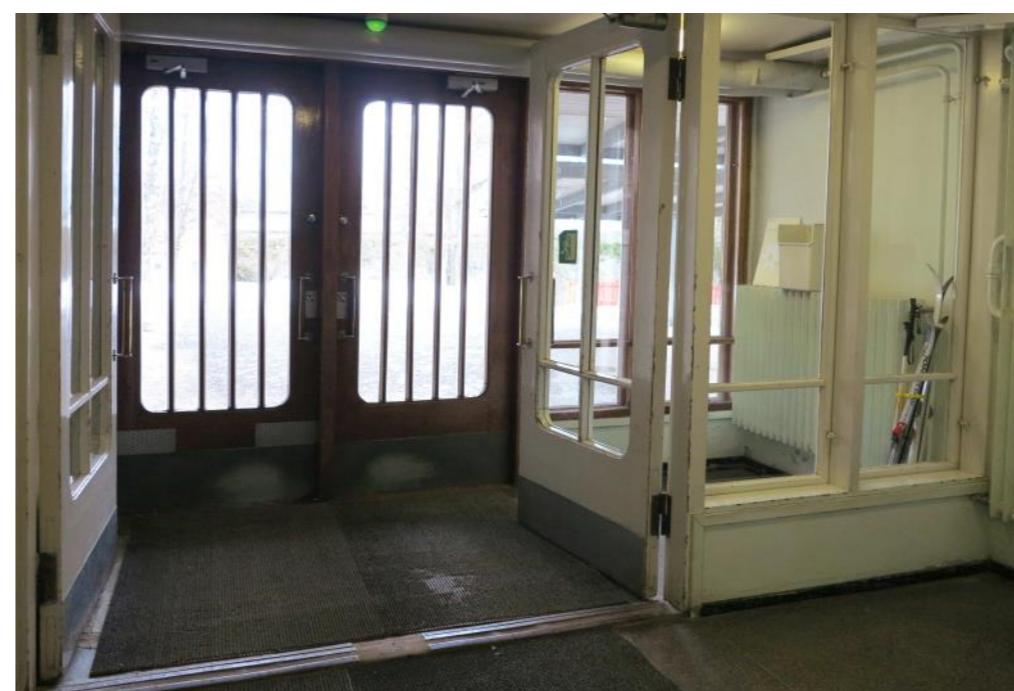
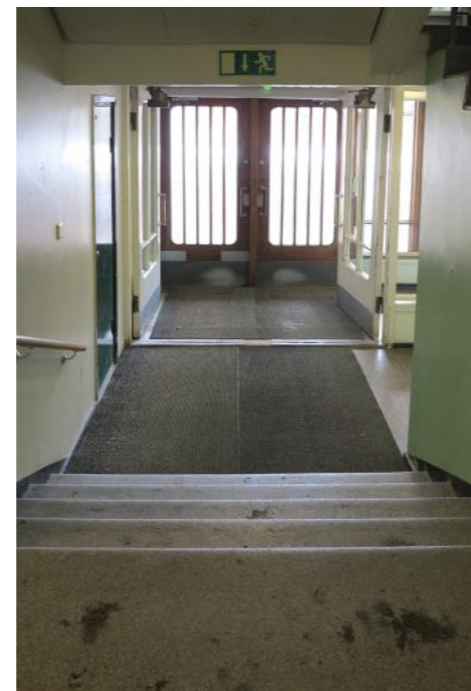

NYKYTILANNE, VANHA OSA 1942

Ulko-ovi

Vanhan osan päädyssä on säilynyt koulun alkuperäinen yksityiskohdiltaan huolella suunniteltu ja toteutettu ulko-ovi. Tammipuu-rakenteiseen parioveen liittyy sivuikkuna. Erityisiä yksityiskohtia ovat lasiaukon pyöristetyt kulmat, lasipintojen jäsenitys ja listojen yksityiskohdat. Oven edustalla on kaarevalinjainen betoniporras johon on upotettu pieniä graniittikiviä. Valkoiseksi maalatut tuulikaapin sisäovet on tehty saman mallin mukaan.

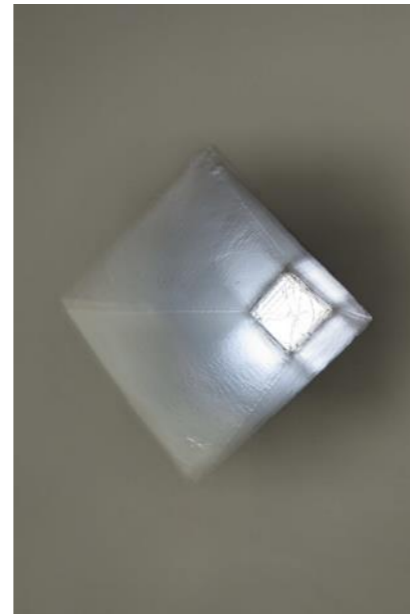

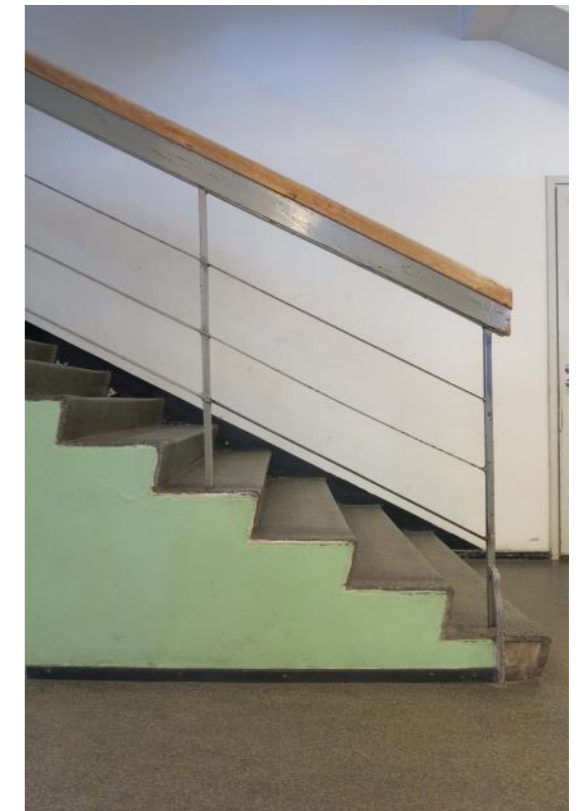
NYKYTILANNE, VANHA OSA 1942

Sisäänkäynti ja porras

Vanhan osan päädyssä on säilynyt alkuperäinen betoniporras. Portaan askelmat ovat mosaiikkibetonia ja kaiteet teräsrakenteiset. Käsijohde on puuta. Porras kapenee hieman ylempiin kerroksiin noustaessa, vastaavasti suurenee portaiden väliin jäävä aukko. Ratkaisu avartaa kerrosten välisiä näkymiä. Ylimpään kerrokseen, vanhan kaiteen päälle on myöhemmin asennettu teräsrakenteinen suojakaide. Porrastasanteet ovat leveät ja niihin liittyy ikkunoita. Alaslasketut kato ovat myöhempi lisäys.

Portaikossa on vinoruutuisia pieniä lasitiili-ikkunoita.

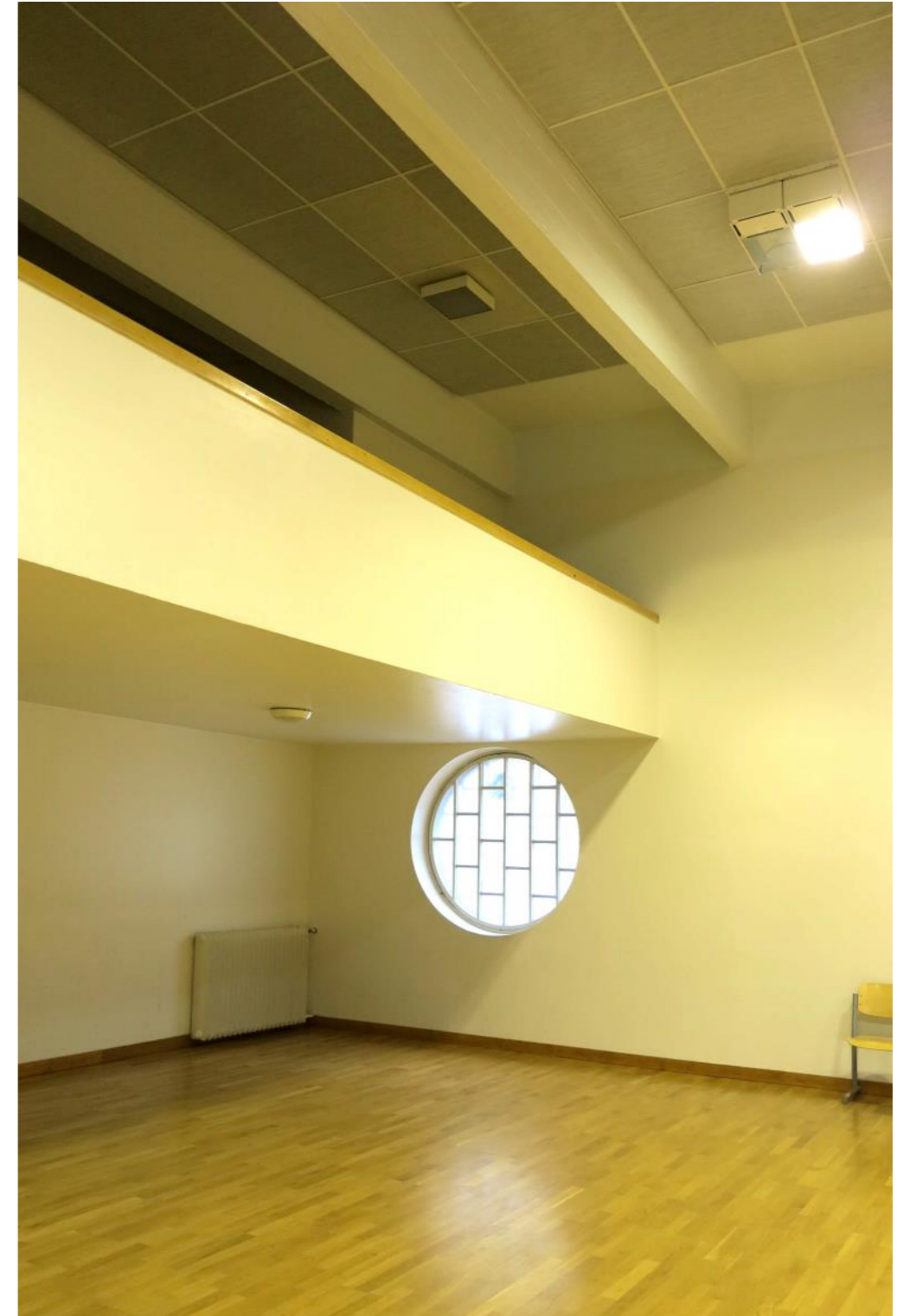

NYKYTILANNE, VANHA OSA 1942

Juhla- ja voimistelusalali 1.krs

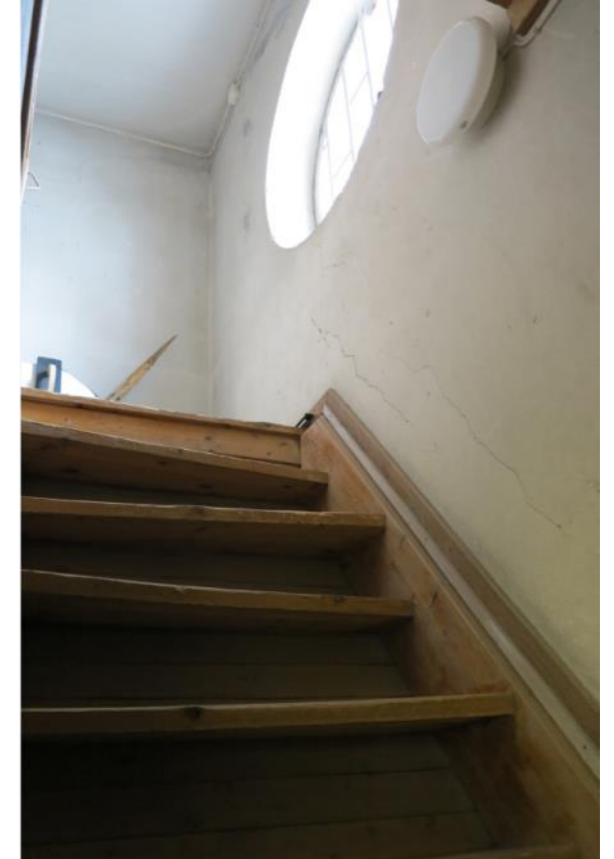
Juhla- ja voimistelusalali sijoittuu vanha osan itäpäädyn matalampaan rakennusmassaan. Salin perällä on säilynyt alkuperäinen paneeliverhoiltu näyttämöseinä yksityiskohtineen. Vastakkaisessa päädyssä on parvi johon liittyy julkisivussa Naapurinkadulle avautuva ulokeparveke. Parven perälle on vuoden 1992 korjausten yhteydessä rakennettu iv-konehuone joka peittää kaarevalinjaisen parvekeoven. Parven alla on kaunis pyöreä koristeikkuna. Vastakkaisella sivulla on pihan suuntaan avautuvat korkeat ikkunat. Katon betonipalkkisto on näkyvässä. Sen väliin on asennettu harmaita akustoivia levyjä, joiden pintaan on kiinnitetty pintavalaisimet. Lattiassa on myöhemmin uusittu lakattu lautaparketti.

Myös näyttämön viereiseen huoltoportaan avautuu pyöreä koristeikkuna.

Näyttämöseinän lakattu paneeliverhous pyöristettyine kulmineen on ratkaisuna aikaudelleen tyyppillinen.

Salin portaikkoon avautuva pääovea on nykyään ilmeeltään koruton maalattu teräsovi. Ovi on uusittu vuoden 1978 korjauksen yhteydessä. Tämän selvityksen yhteydessä ei ole löytynyt alkuperäisiä piirustuksia, josta voisi päätellä alkuperäisen oven tyyppiä. Oven päällä on koulun rehtorien muotokuva-sarja.

NYKYTILANNE, VANHA OSA 1942

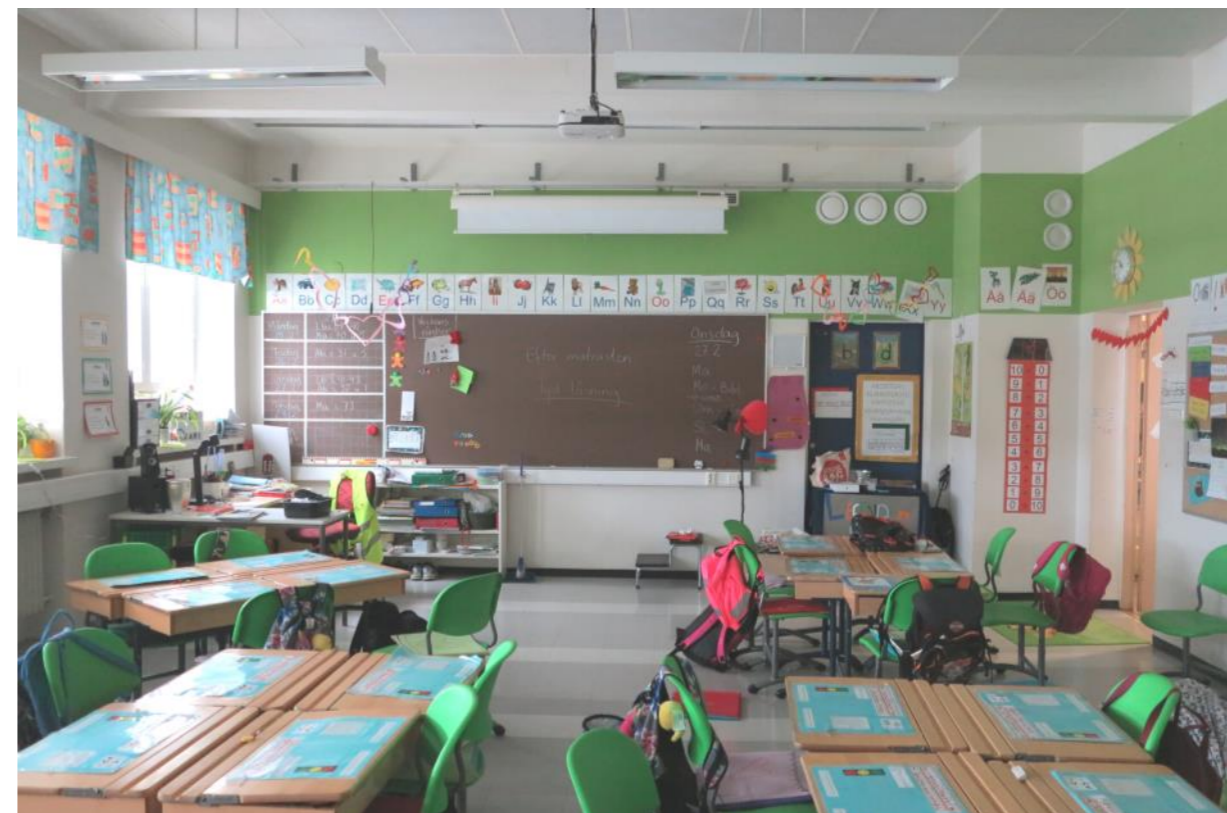
2-4 krs

Käytävän molemmin puolin sijoittuvat luokkahuoneet ovat ratkaisultaan toisiaan vastaavat. Ylimmässä kerroksessa tuo vino katto kattoikkunoineen tilallista vaihtelevuutta.

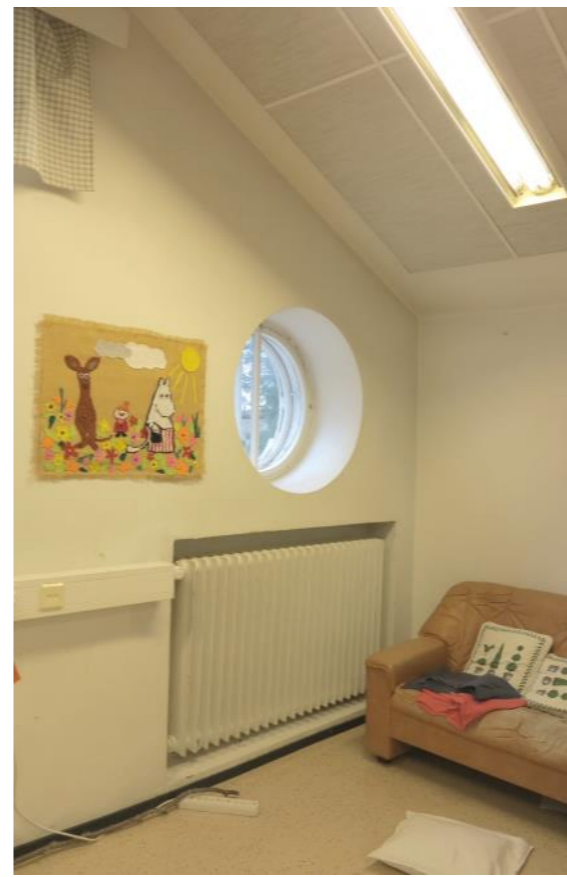
Luokkahuoneiden lattioissa on yleensä vinyylilaatat ja seinät ovat maalattuja. Katoissa on näkyvissä välipohjaa kannattavat betonipalkit ja näiden välissä on ripustetut loisteputkivalaisimet. Ikkunoiden alapuoliset vanhat vesipatterit on upotettu seinärakenteeseen. Ikkunapenkit ovat maalattua betonia.

H 209

H 306

Vanhan osan ylimmän kerroksen luokahuoneissa on vino kattopin- ta johon liittyy erityisenä ratkaisuna kattoikkunoita. Päätyjen pienet koristeikkunat tuovat tunnelmaa neljanteen ker- rokseen rakennettuun kirjastoti- laan.

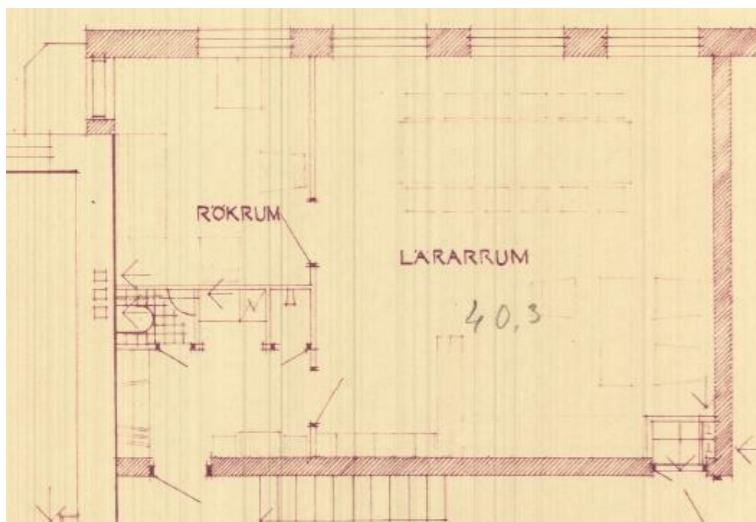
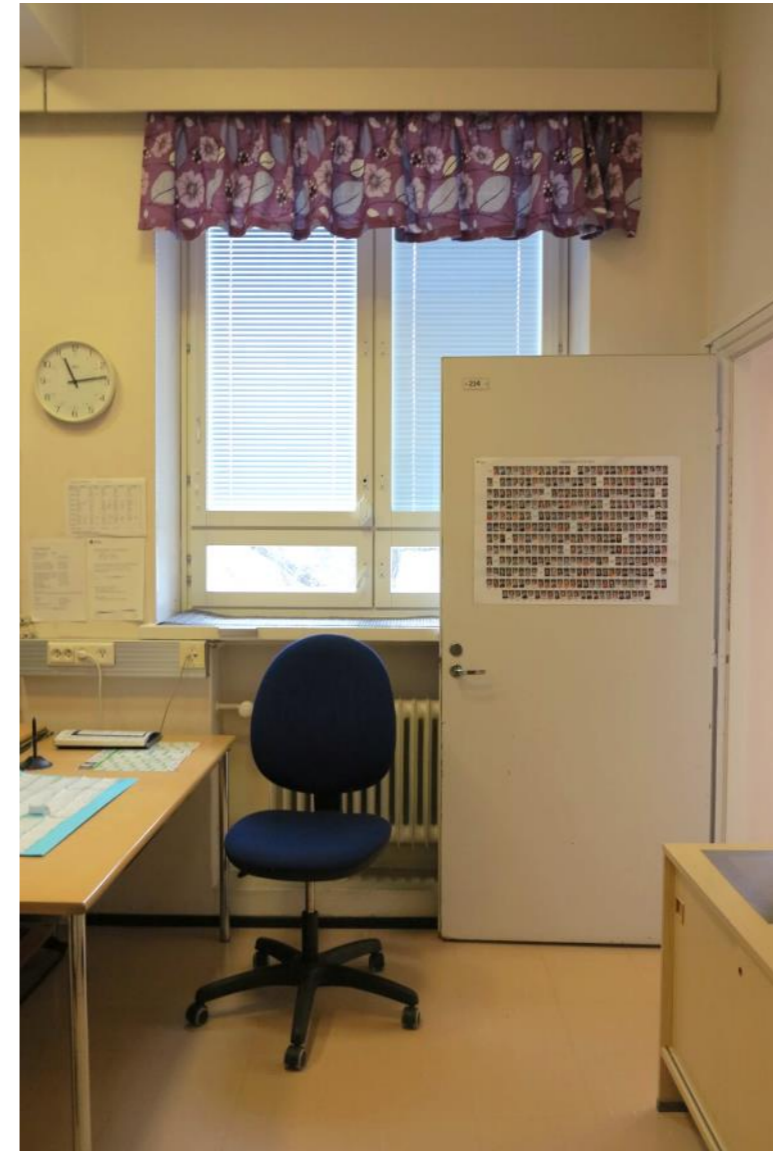
H 310

H 411 kirjasto

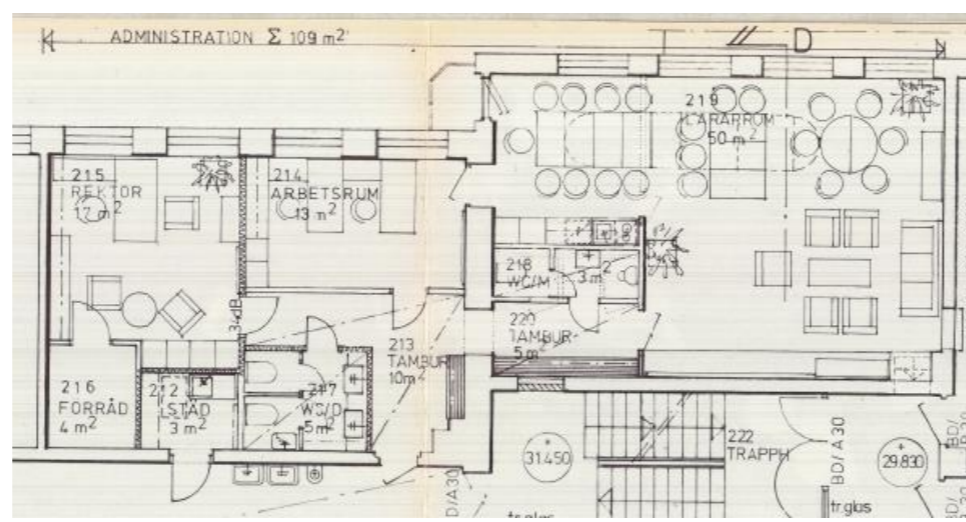

NYKYTILANNE, VANHA OSA 1942
opettajahuone

1958 pääpiirustus-ote

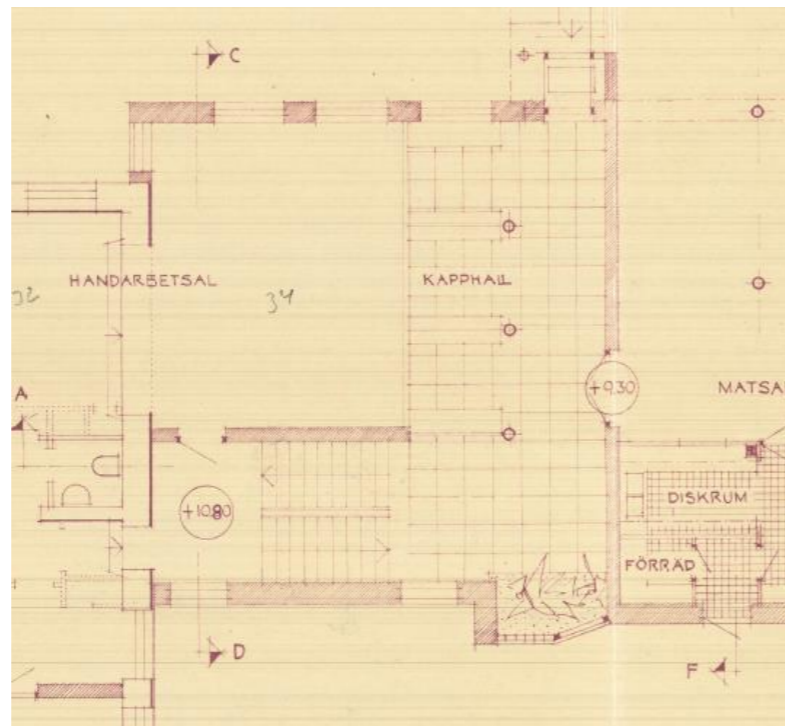
1989 pääpiirustus-ote

Alkujaan toisen kerroksen pohjoisvalla sijainnut opettajahuone sijoitettiin vuonna 1958 rakennettuun laajennusosaan. Siihen liittyi tupakkahuone parvekkeineen. Vuoden 1989-1992 korjaustöiden yhteydessä opettajahuonetta laajennettiin vanhalle puolelle.

NYKYTILANNE , LAAJENNUS 1956

Aula

Vuonna 1958 rakennetun laajennuksen 1.krs aulan lattiasa on säilynyt oletettavasti alkuperäinen liuskekiviverhous. Vuoden 1958 pääpiirustuksen perusteella aulan ja käsityösalin välissä saattoi olla lasiseinä. Aula avautui suoraan portaikkoon ja sai valoa sekä pohjoisen erkkeri-ikkunan että eteläpuolella oven vieressä sijainneen ikkunan kautta. Myöhemmin on portaikon ja aulan väliin rakennettu lasiseinä ja erkkeri-ikkunan kohdalla on myöhempi laajennus.

Aulan ja ruokasalin välinen kaunis lasiaukollinen pariovi on säilynyt.

1958 pääpiirustus-ote

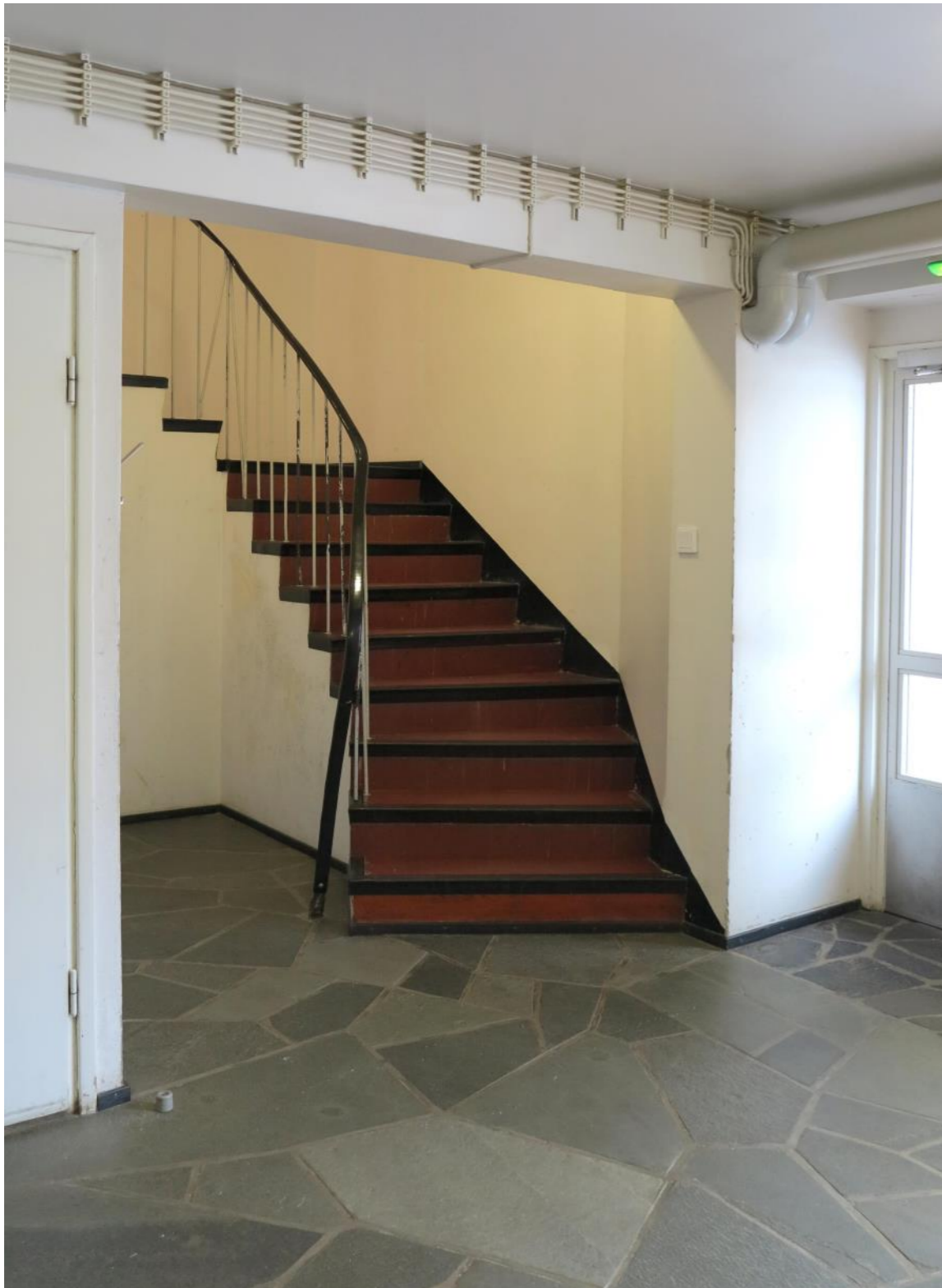
NYKYTILANNE , LAAJENNUS 1956
voimistelusalii

Voimistelusalin sisätilassa korostuvat sen runkona olevat betonirakenteiset alaspäin kapenevat kehäpalkit. Tila saa valoa molemminpuolisista yläikkunoista. Pohjoispäädystä sijainnut parveke on myöhemmin rakennettu umpeen. Vasemmalla näkyvä varauloskäynti on myöhempi lisäys.

Voimistelusalin aulan lattia on verhoiltu liuske kivillä yläaulan tapaan. Aulasta nousee kaartuva porras. Aulan perällä ovat oppilaiden puku- ja pesutilat, ja näiden välissä aulaan työntyvä pieni opettajan huone. Aulasta on myös suora yhteys ulos alapihan kentälle. Puku- ja pesutilat on tietävästi viimeksi peruskorjattu 1990-luvulla.

Tyttöjen ja poikien pukutilojen välissä on opettajan valvomo.

NYKYTILANNE , LAAJENNUS 1956
veistosali

Voimistelusalin alapuolelle rakennettu veistosali, myöhempi teknisen työn tila, laajennettiin talonmiehen asunnon tiloihin vuonna 1992.

NYKYTILANNE , LAAJENNUS 1956

2-4 krs

Vuoden 1956 laajennukseen sijoittuvat luokkahuoneet noudattavat ilmeeltään ja ratkaisuiltaan pitkälti vanhemman osan ratkaisuja. Pattereita ei kuitenkaan ole upotettu seinäsyvennykseen aiemman mukaan. Ylimmissä kerroksissa on osittain vino yläpohja.

H 228

H 417

NYKYTILANNE , LAAJENNUS 1992
ruokasali

Keittiö ja osa nykyistä ruokasalia sijoittuvat vuonna 1992 tehtyyn laajennukseen. Vasemalla näkyvät pihan suuntaan avautuvat ikkunat.

Keittiö siirrettiin vuoden 1992 laajennukseen ja vanhat keittiötilat muutettiin ruokasaliksi.

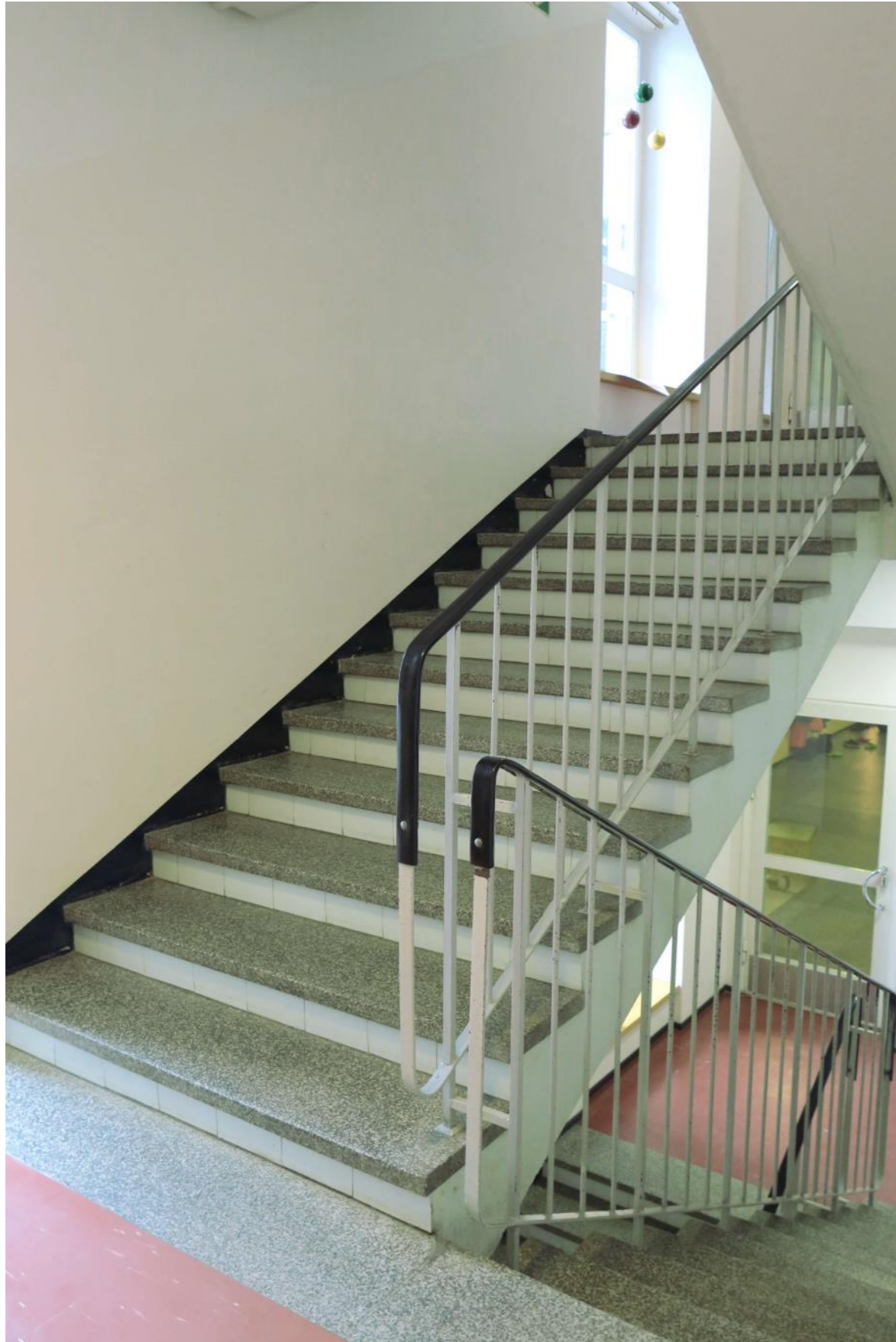

Ruokasalissa on säilynyt kaunis aulaan avautuva alkuperäinen puu-lasiovi.

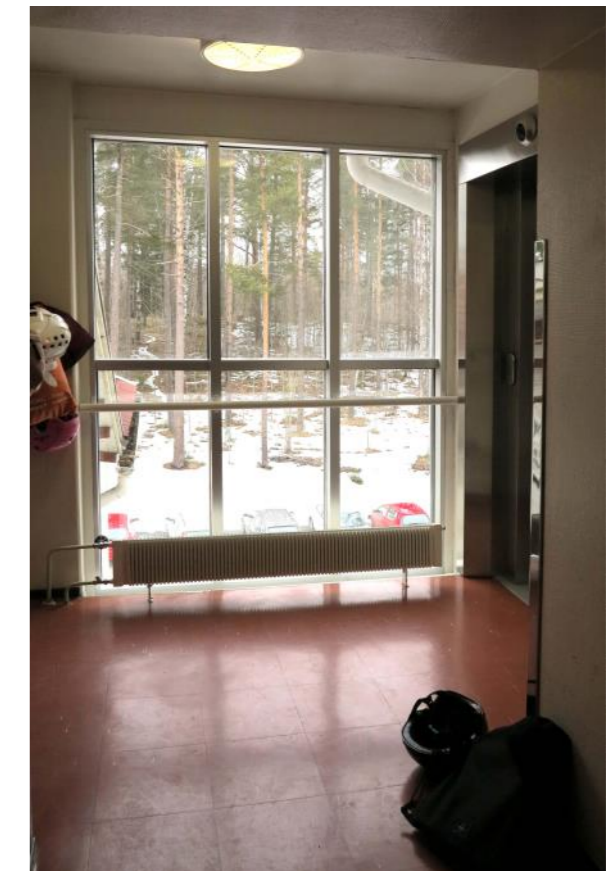

NYKYTILANNE , LAAJENNUS 1956 ja 1992
portaikko

Vuonna 1958 rakennettu itäpäädyn porras on betonirakenteinen mosaiikkibetonipintainen elementtiporras. Teräspinnakaide on aikaudelleen tyypillistä mm. asuin-kerrostaloissa käytettyä mallia. Sen yhteyteen on 1990-luvulla rakennettu hissi. Samalla siirrettiin seinälinjaa etäämmäksi ja alkuperäinen vinolinjainen ikkunaerkkeri poistettiin.

5. ARVOT JA SUOJELUSUOSITUKSET

5.1 Vaalittavat ominaispiirteet

Selvityksen kohteena on vuonna 1943 valmistunut ja vuosina 1958, 1978 sekä 1992 laajennettu Katarinaskolanin, entisen Karis– Billnäs samskolanin koulurakennus. Koulu sijoittuu Karjaan keskustan pohjoisosaan entiselle kunnanrajalle. Rakennus pihapiireineen liittyy Bulevardin varteen ryhmitettyjen julkisten rakennusten ja puistojen sarjaan.

Arkkitehti Hilding Ekelund

Rakennuksen on suunnitellut Suomessa aikakauden tunnetuimpiin kuuluva ja Karjaan ”omana arkkitehtina” pidetty arkkitehti Hilding Ekelund. Ekelundin suunnittelukohteista tunnetuimpia ovat Helsingin Taidehalli ja Töölön kirkko sekä lukuisat ansiokkaat asuntokohteet mm Olympiakylä (yhdessä Martti Välikankaan kanssa) ja koulut. Ekelundin vaikutus Karjaalla on ollut merkittävä. Yhdessä Birger Brunilan kanssa hän uudisti keskustan asema-kaavan, jonka vaikutus näkyy puutarhakaupungin aatteiden sovelluksissa erityisesti keskustaa ympäröivillä alueilla.

Ekelundin koulut Karjaalla

Rakennus on Ekelundin ensimmäinen Karjaalle toteutunut koulusuunnitelma ja liittyy laajemmin Ekelundin Karjaalle suunnitteleminen lukuisten merkittävien rakennusten kokonaisuuteen.

Vanhin 1943 osa;

Koulun vanhin osa edustaa varhaisena esimerkkinä sodan jälkeiselle kouluarkkitehtuurille tyypillistä perusmallia; pihan reunalla seisovaa monikerroksista satulakattoista koulurakennustyyppiä, jossa luokkahuoneet ovat yhdessä ja voimistelusalit toisessa siivessä. Funktionalismille ominaista pelkistettyä ilmettä jäsentävät epäsymmetrisesti sommitellut yksityiskohdat. Vaihteluaa pehmentää alkuperäinen vahvaa materiaalituntua omaava harjattu rappaus. Rakennuksen julkisivuissa ja sisätiloissa näkyvät Ekelundin arkkitehtuurille ominainen mittasuhteitaan harkittu jäsentely sekä erityiset huolella suunnitellut yksityiskohdat, kuten räystäsdetaljit, parvekkeet ja katokset. Julkisivuja jäsentävät lukuisat alkuperäisenä säilyneet muotoillut ikkunat, jotka luovat tunnelmaa ja yllätyksellisyyttä myös sisätiloihin. Pääosa ikkunoista on uusittu vanhan mallin mukaisina, mutta alumiinipintainen ulkopuute on jossain määrin muuttanut niiden luonnetta. Erityinen arvokas säilynyt yksityiskohta on pääsisäänkäynnin tammi– lasirakenteinen kaunis ulko-ovi ja siihen liittyvä tuulikaapin ovi lasiseinineen. Pihalle 1990-luvulla rakennettu suurehko suojakatos peittää näkymiä pääsisäänkäynnin suuntaan.

Sisätilojen tilajärjestelyt ovat piirustusten mukaan ylemmissä kerroksissa laajalti säilyneet alkuperäisinä. Suurempi muutos näkyy pohjakerroksessa, jossa käytävä ja sen pohjoispuoliset naulakko- ja aamiaishuonetilat olivat alkujaan yhtenäistä avointa kolmesta suunnasta luonnonvaloa saavaa tilaa. Tilaa on muutettu asteittain suljettumaksi 1970- ja 1990-lukujen korjausten yhteydessä. Arvokkaita säilyneitä sisätilojen yksityiskohtia ovat kevyesti ylöspäin kapeneva pääportaikko teräskaitelineen, voimistelusalin näyttämön paneeliseinä yksityiskohtineen, sekä yläkerroksen kattoikkunat, jotka myöhemmin on korvattu vesikatolla muutoksena korostuvilla kupuikkunoilla. Käytävien latioissa ja portaikoissa on säilynyt alkuperäinen kuvioitu mosaiikkibetoni. Käytävätilojen ilmettä ja tilantuntua on jonkin verran muuttanut myöhemmin lisätyt alakatot ja uusitut luokkahuoneiden ovet. Myös muut sisäövet, kuten esimerkiksi voimistelu- ja juhlasalin ovet on myöhemmin uusittu.

Vuoden 1958 laajennus

1950-luvulla rakennettu laajennus, tuo koulurakennukseen mielenkiintoisen ja julkisen rakennuksen juhmallista identiteettiä vahvistan lisän. Päärakennukseen liittyvä kolmikerroksinen laajennus kytkeytyy luontevasti porrastusen vanhaan osaan. Sisäänpäin jiirattulla katoksella päärakennukseen kytkeytyvä, alapihan tasoon poikittain asettava voimistelusalin siipirakennus sitoo rakennuksen kauniilla tavalla maastoon ja kytkee koulun aiempaa vahvemmin Bulevardin katutilaan. Samalla sommitelmaan keskeisenä kuuluva avoin koulupiha saa idässä rajauksen. Länsipäädyn uuden aulan erityisiä säilyneitä yksityiskohtia ovat lattian liuskekiviverhous ja ruokasalin alkuperäiset lasiovet. 1990-luvulla tehtyt, rakennuksia yhdistävät laajennukset ovat myöhemmin muuttaneet päädyn kokonaisjäsentelyä ja erityisiä yksityiskohtia, ja

mm suunnitelmissa näkyvä uuteen portaikkoon liittyvä vinokulmainen erkkeri-ikkuna, on poistettu. 1950-luvulla rakennetun voimistelusalin tilallista luonnetta on muuttanut parven umpeen rakentaminen 1990-luvulla. Pohjakerroksessa on veistosalia myöhemmin laajennettu vahtimestarin asunnon tiloihin.

Tämän selvityksen yhteydessä ei ole löytynyt valokuvia tai toteutussuunnitelmia joiden pohjalta tarkemmin voisi arvioida sisätilojen alkuperäisiä yksityiskohtia tai esimerkiksi värisävyjä, joita Ekelund usein käytti rikkaasti arkkitehtuurissaan. Tulevaa korjaussuunnittelua varten tulee sisätilojen alkupe- räisiä yksityiskohtia selvittää tarkemmin.

Vuoden 1978 ja 1992 laajennukset

1970-luvun pieni laajennus ja 1990-luvun laajennus- ja muutostyöt, joilla erilliset koulurakennukset kytkettiin yhteen, ovat muuttaneet aiemmalta massoitteeltaan selkeää rakennusta kokonaisuutena vaikeammin hahmotettavaksi. Laajennus pyrkii julkisivun jäsentelyssä noudattamaan aiempia ratkaisuja mutta yksityiskohdissa korostuvat vahvasti aikakauden rakentamiseen liittyvät arkiset ratkaisut, mm leveät alumiinipintaiset ikkunapuitteet ja alumiinirakenteiset tyyppimalliston ulko-ovet. Laajennuksiin ei liity erityisiä vaalittavia ominaispiirteitä.

Piha

Piha-alue ja sitä kahdella sivulla rajaava koulu muodostavat ilmeeltään alkuperäisenä säilyneen maisemallisen kokonaisuuden. Pihan selkeä jäsentely ylä- ja alapihan on säilynyt alkuperäisenä. Aiemmin runsain pensasistutuksin jäsenneen pihojen välisen rinteen ilmettä on hieman muuttanut myöhempi yläpihaa ja portaita tiiviisti rajaavat puuaita. Yksittäiset vanhat tunnusomaiset pihapuut jäsentävät ja elävöittävät muutoin avointa piha- aluetta. Alapihaa etelässä rajaava puurivi liittyy alkuperäiseen kokonaisuuteen.

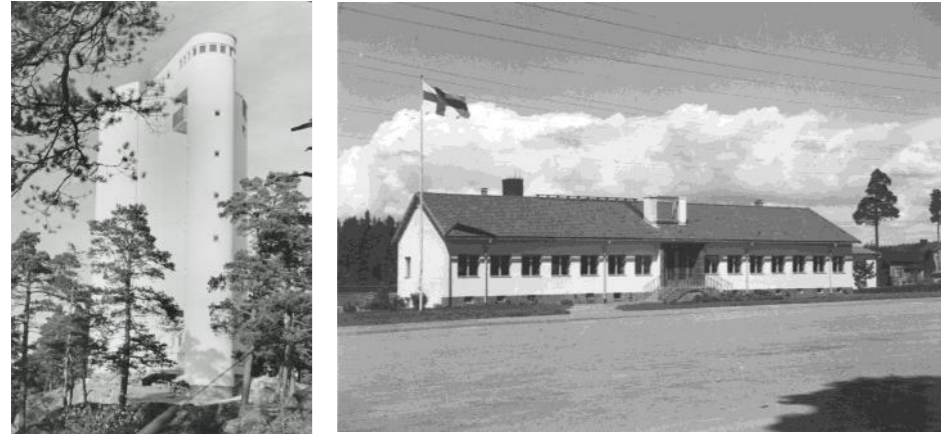
Liittyminen ympäristöön ja laajempaan kaupunkikuvaan

Koulu ja siihen liittyvä piha on osa Bulevardin varren julkisten rakennusten ja puistojen sarjaa. Alapihan reunaan sijoittuva liikuntasalin siipiosa kytkee rakennuksen Bulevardin maisemaan ja johdattelee kulkua päärakennukselle. Rakennus on hyvin säilyttänyt hallitsevan ja tunnusomaisen asemansa kaupunkikuvassa. Keskustan rakennuksia korkeammalle rinteeseen sijoittuva, verrattain kookas rakennus näkyy kauas keskustan maisemassa. Koulun edustan avoimet piha- ja puistoalueet varmistavat osaltaan näkymien säilymisen koulun suuntaan. Koulu kytkeytyy edelleen Bulevardin katutilaan puistovyöhykkeen välityksellä 1930-luvun asemakaavaa noudattaen.

5.2 Valtakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö

Karis– Billnäs samskola on osa valtakunnallisesti arvokasta kulttuuriympäristöä ”Hilding Ekelundin arkkitehtuuri Karjaalla” (RKY). Karis– Billnäs samskola on Ekelundin ensimmäinen Karjaalle toteuttama koulurakennus, sen merkitystä korostaa sijoittuminen keskustaan kaupungintalon läheisyyteen. Kulttuuriympäristökokonaisuuteen liittyy lisäksi viereinen kaupungintalo, kolme muuta koulurakennusta, kappeli– ja seurakuntakoti sekä vanhustentalo.

Rky-alueet Karjaan keskustassa. Lipuilla merkityt alueet ovat osa Hilding Ekelundin arkkitehtuuri Karjaalla– kokonaisuutta. RKY-alueeseen eivät kuulu kaikki Ekelundin Karjaan keskustaan suunnittelemat rakennukset.

Kuvaus

Arkkitehti Hilding Ekelundin omaleimainen ja korkeatasoinen arkkitehtuuri Karjaalla liittyy sotien jälkeiseen julkisten palveluiden rakentamiseen maamme kaupungeissa ja kauppaloissa. Ekelundin vaikutus kaupunkikuvaan on huomattava; asemakaavojen laatimisen ohella hän suunnitteli useimmat Karjaan 1940–60-lukujen kunnalliset ja kirkolliset rakennukset. Ekelundia voi pitää Karjaan kauppalanarkkitehtinä, joka luottamustoimiensa ansiosta vaikutti vuosikymmeniä myös kauppalan rakentamisen ohjaukseen. Ekelundin panos koulusuunnittelun kehittäjänä liittyy sotien jälkeiseen kiivaaseen koulurakentamisen kauteen maassamme.

Karis–Billnäs samskola on Ekelundin ensimmäinen Karjaalle toteutunut koulusuunnitelma. Sen tiilinen, satulakatteinen hahmo on porrasteinen ja koostuu kaksi- ja kolmikerroksisista, kulmittain toisiinsa liittyvistä siivistä. Samskolanin tontin kokonaisjäsenely viheralueineen on olennainen osa koulun alkuperäistä suunnitelmaa, jossa koulu piha-alueineen liittyy puistoja bulevardimaiseen. **Kilan koulukeskus** on läntisellä Uudellamaalla poikkeuksellinen läpyleikkauksen 1900–1960-lukujen kouluarkkitehtuurista. Keskuksen näkyvin, alkuun ruotsinkieliseksi kansakouluksi valmistunut rakennus on pohjaltaan T-muotoinen, tiilinen ja roiskerapattu. Sen hahmo siipien keulamaisine, kolmionmuotoisine päätyineen ja laakeine satulakattoineen on Ekelundin arkkitehtuurille yleisemminkin tunnusomainen.

Lärkkullan kristillinen kansanopisto kirkon eteläpuolella sijaitsevalla mäellä on Porvoon hiippakunnan kurssi- ja kokoontumiskeskus, jonka toiminnallisena esikuvana on ollut Ruotsin Sigtuna-keskus. Opiston päärakennus muodostuu kahdesta kolmikerroksisesta siivestä ja niitä yhdistävästä matalasta välisosasta. Siivet on sijoitettu vinosti toisiinsa nähden siten, että niistä piirretyt akselit yhdistyvät Karjaan kirkon alttarilla. Itäsiivessä on kappeli ja juhlasali sekä kirjasto ja vierashuoneet. Asuintilat ovat länsisiivessä. Alueella sijaitsee myös kaksi henkilökunnan asuinrakennusta ja 1980-luvulla rakennettu ns. kurssirakennus (arkkitehti Carl-Johan Slotte). Pumpulahden rannalla oleva **Västra Nylands yrkesskola** on vaihteellisesta rakentamisestaan huolimatta yhtenäinen kokonaisuus. Sen pitkä osittain rapattu, osittain tiilipintainen rakennus on taitteinen ja vaihtelevasti kaksikolmikerroksinen. Sen arkkitehtuuri sisältää myös muita Ekelundin tuotannolle tyypillisiä piirteitä, kuten laakean satulakaton ja nauhamaisesti sijoitetut ikkunat. Rakennusmassa myötäilee maastoa jättäen mäen laen rajatuksi pihamaaksi.

Kaupungintalo on osa toteutamatonta monumentaalisuunnitelmaa. Alkuperäisen suunnitelman kolmesta peräkkäisestä ja erikorkuisesta rakennusosasta on toteutunut matala väliosa. **Karjaan vesitorni** rautatieaseman eteläpuoleisen kallion huipulla koostuu pohjakaavaltaan kahdesta sylinteristä, joita yhdistää lasinen kuilu. Tornin harjalla on pieni tähtitorni. Alkuun valkoinen vesitorni on ollut rapattu, mutta se on myöhemmin verhoiltu aaltopellillä. Siitä huolimatta

Karjaan vesitorni on valittu kansainvälisen DOCOMOMO-järjestön hyväksymään valikoimaan suomalaisen modernismin merkkiteoksia 1920-luvun lopulta 1970-luvulle. **Karjaan kappeli ja seurakuntakeskus** ovat Karjaan hautausmaan päätteessä mäntykankaalla, keskellä tiivistä rakentamista. Krematoriokappelin ulko- ja sisäpinnat ovat paljaaksi jätettyä punatiiltä, jonka Ekelundin arkkitehtuurissa tyypillistä 1950-luvun lopulta lähtien. Kappelin vieressä on pulpettikattoinen, nauhaikkunainen kappelin arkkitehtuuriin mukautuva seurakuntakeskus. **Katarinakodin vanhustentalo** on Ekelundia tyypillisimmillään: kolmeen osaan porrastettu, rinnetontille sijoitettu tiilirakennus on roiskerapattu, laakea satulakatto katettu sementtitiilillä ja ikkunat on sijoitettu pääosin nauhamaisesti. (RKY)

5.3 Muut inventoinnit ja suojelupäätökset

Maakuntakaava

Rakennusta ei ole arvioitu voimassa olevassa maakuntakaavassa.

Osayleiskaava

Rakennukselle ei ole osoitettu suojelumerkintää voimassa olevassa vuonna 1999 vahvistetussa osayleiskaavassa.

Asemakaava

Rakennukselle ei ole osoitettu suojelumerkintää voimassa olevassa vuonna 2000 hyväksytyssä asemakaavassa.

Paikalliset inventoinnit

Unikan/ FM Kim Björklundin laatimassa Karjaan keskustan, tontti- ja rakennushistoriallisessa inventoinnissa vuodelta 2015 esitetään rakennuksen suojelemista kokonaisuudessaan.

5.4 Arvot

Tämän selvityksen pohjalta määritellyt arvot;

Rakennuksella on **erityistä rakennustaiteellista arvoa** arkkitehti Hilding Ekelundin suunnittelemana edustavana ja ratkaisuisaan aikakauteensa tiiviisti kytkeytyvänä koulurakennuksena. Arvokkaimman osan muodostaa ensimmäisenä 1940-luvun alussa toteutettu, aikakauden tyyppisiä ratkaisuja noudattava ja ulkoiselta ilmeeltään lähes alkuperäisenä säilynyt osa. 1950-luvulla rakennettu Ekelundin suunnittelema laajennus, tuo koulurakennukseen mielenkiintoisen ja julkisen rakennuksen juhllista identiteettiä vahvistan lisän. Laajennus kytkee koulurakennuksen onnistuneella tavalla maisemaan ja Bulevardiin. 1990-luvun laajennus, joka myöhemmin yhdisti nämä selkeälinjaiset kokonaisuudet, ei liity tähän arvokokonaisuuteen.

Rakennuksella on **erityistä kulttuurihistoriallista arvoa** 1940-luvulta alkaen toimineena merkittävänä ja laajaa aluetta palvelleena koulurakennuksena. Koulu liittyy laajemmin sotien jälkeiseen 1940– 1950-luvuilla tapahtuneeseen koulurakentamisen murrokseen. Rakennus on osa laajempaa Karjaan 1940-1950-luvun rakennuskerrostumaa sekä Karjaalla erityisen merkittäväksi muodostuneen Hilding Ekelundin suunnitteleminen rakennusten ryhmää.

Rakennuksella on **erityistä kaupunkikuvallista arvoa** osana Bulevardin varren julkisen rakentamisen ryhmää sekä keskustan kaupunkikuvassa korostuvana, muuta rakentamista korkeammalle rinteeseen sijoittuvana tunnusomaisena rakennuksena. Kokonaisuuteen liittyy edustan avoin koulupiha yksittäisine puineen sekä pihaa rajaavine puurivistöineen.

5.5 Suojelusuositukset

1940– ja 1950-luivulla rakennetut osat;

- Rakennuksen 1940- luvuilla rakennetun vanhimman osan ja sen alkuperäisen ulkoisen ilmeen säilyminen turvataan.
- 1950- luvulla rakennetun laajennuksen ja sen alkuperäisen ulkoisen ilmeen säilyminen pyritään turvaamaan. Mahdolliset muutokset sovitetaan huolella alkuperäiseen osaan ja sen jäsentelyyn.
- Julkisivun alkuperäinen rappaustyyppi, detaljit ja sävy säilytetään
- Julkisivujen alkuperäisten yksityiskohtien kuten, ikkunatyyppien, erityisikkunoiden, erkereiden, parvekkeiden ja räystääsratkaisujen säilyminen turvataan.
- Julkisivujen poistetut tai muuttuneet keskeiset yksityiskohdat, kuten mm. julkisivun kello ja muutetut ikkunat, katemateriaali ja kattoikkunoiden ilme, pyritään palauttamaan tulevissa korjauksissa
- Vanhimman osan sisäänkäynti, alkuperäisine ulko- ja tuulikaapin oviineen ja yksityiskohtineen säilytetään. Ruokasalin alkuperäinen sisäovi ja 1950-luvun aulojen liuskekilvillat säilytetään.
- Merkittävien sisätilojen ilmeen ja erityisten alkuperäisten yksityiskohtien, kuten juhlasalin näyttämön rakenteiden ja 1940-luvun portaikon säilyminen turvataan. Mahdolliset muutokset, sovitetaan erityisellä huolella alkuperäiseen ratkaisuun.
- Koulun näkyvä asema kaupunkikuvassa säilytetään, koulun ja Bulevardin välinen piha-alue säilytetään avoimena, Bulevardin varren pihaa rajaava puurivistö ja puistokaistale säilytetään.
- Mahdolliset muutokset ja laajennukset tulee erityisellä huolella sovittaa alkuperäiseen rakennukseen. Uusia laajennuksia ei sijoiteta koulun etelä- ja länsijulkisivuille.
- Muutossuunnittelua edeltäen selvitetään tarkemmin rakennuksen sisätilojen alkuperäiset yksityiskohdat, kuten mm värissävyt väritutkimuksin, muuttuneet ovityypit jne.
- Muutossuunnitelmista pyydetään museoviranomaisen lausunto

LÄHTEET

Kirjallisuus, artikkelit

Björklund Kim, Eriksson Solveig. Hilding Ekelund i Karis. Västnyländska kultursamfundets skrifter nr 8. Ekenäs Tryckeri 2007

Björklund Kim. Rakennushistoriallinen inventointi Karjaan keskusta. 2015.

Eskola Amanda. Vantaan moderni rakennuskulttuuri 1930-1979 : inventointiraportti . 2002

Karis Billnäs samskola toimintakertomus 1932-1933.

Lindeman Kaj. Kihla svenska folkskola i Karis 1875-1975

Västra Nyland 20.9.2014. Två skolor blev en.

Härö Mikko. Läntisen Uudenmaan rakennusten ja maiseman kulttuurihistoriallinen inventointi. Läntisen Uudenmaan seutukaavaliitto 1993.

Makkonen, Leena. Opintiellä : helsinkiläisiä koulurakennuksia 1880-1980. Helsingin kaupunki 2004.

Tuomi Timo, Paatero Kristiina. Rauske, Eija. Hilding Ekelund (1893-1984) Arkkitehti, Arkkitekt. Suomen Rakennustaiteen museo 1997.

Kuvat, piirustukset

Arkkitehtuurimuseo. Luonnospiirustuksia 1942-1956. (AM)

Paikallisarkisto Aresti. Karjaa

Raaseporin kaupunki. Rakennusvalvonta. Pääpiirustuksia.

<https://undiaunaarquitecta3.wordpress.com>

<https://stockholmskallan.stockholm.se>

Muut lähteet

<http://karisbillnas.fi/projekt/karis-forr>

<http://www.yksityiskoulut.fi/yksityiskoulujenmatrikkeli/karis-billnas.htm>

http://www.mfa.fi/koulurakentaminen_1940

http://www.mfa.fi/koulurakentaminen_1950

<http://www.rky.fi/>

<http://www.uppslagsverket.fi/sv/sok/view-103684-RejstroemLars>) i Uppslagsverket Finland (webbupplaga, 2012)

